

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาคุณภาพการดำเนินงานจัดการเรียนร่วมของโรงเรียนแกนนำในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. เด็กพิเศษและการจัดการศึกษาพิเศษ
 - 1.1 ความหมายของเด็กพิเศษ
 - 1.2 ความหมายของการศึกษาพิเศษ
 - 1.3 แนวคิดทฤษฎี และปรัชญาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาพิเศษ
 - 1.4 จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาพิเศษ
 - 1.5 การศึกษาพิเศษในประเทศไทย
2. การจัดการเรียนร่วม
 - 2.1 ความหมายของการเรียนร่วม
 - 2.2 ปรัชญาของการเรียนร่วม
 - 2.3 ทฤษฎีพื้นฐานของการเรียนร่วม
 - 2.4 รูปแบบของการเรียนร่วม
 - 2.5 แนวการจัดการเรียนร่วม
 - 2.6 ความสำคัญและประโยชน์ของการเรียนร่วม
 - 2.7 การจัดการเรียนร่วมให้ประสบความสำเร็จ
 - 2.8 ความเป็นมาและสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนร่วมในประเทศไทย
 - 2.9 ปัญหาการจัดการเรียนร่วมในโรงเรียนประถมศึกษา
 - 2.10 มาตรฐานการจัดการศึกษาพิเศษ โรงเรียนร่วม
3. ทักษะคติ
 - 3.1 ทักษะคติ
 - 3.2 การศึกษาพิเศษ
4. คุณภาพการดำเนินงานขององค์กร
 - 4.1 เทคนิคการบริหารองค์กร
 - 4.2 แนวคิด ทฤษฎีการบริหารองค์กร
 - 4.3 การพัฒนาองค์กร

- 4.4 แนวทางการบริหารเพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียน
- 4.5 การประเมินประสิทธิภาพองค์กร โรงเรียน
- 5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 5.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

เด็กพิเศษและการจัดการศึกษาพิเศษ

1. ความหมายของเด็กพิเศษ

คำว่า “เด็กพิเศษ” (Exceptional Children) ในวงการการศึกษาพิเศษของประเทศไทยมีการใช้กันอยู่หลายคำด้วยกัน เช่น เด็กออทิสติก เด็กผิดปกติ เด็กบกพร่อง เด็กพิการ เด็กพิเศษเด็กที่มีความต้องการพิเศษ และเด็กที่มีความบกพร่อง ซึ่งคำเหล่านี้ต่างก็หมายถึงเด็กกลุ่มเดียวกันทั้งสิ้น นักการศึกษาพิเศษหลายท่านให้ความหมายของเด็กพิเศษดังนี้

ศรียา นิยมธรรม (2533 : 42) ให้ความหมายของเด็กพิการไว้ว่า เด็กพิเศษหมายถึงเด็กที่ไม่อาจพัฒนาความสามารถได้เท่าที่ควรจากการเรียนการสอนปกติ ทั้งนี้มีสาเหตุจากสภาพบกพร่องทางร่างกาย สติปัญญาและอารมณ์ จำเป็นต้องจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับลักษณะและความต้องการ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534 : 12) ให้ความหมายของเด็กที่มีความต้องการพิเศษไว้ว่า เด็กที่มีความต้องการพิเศษ หมายถึงเด็กที่ต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษเนื่องจากเหตุความบกพร่องทางร่างกาย สติปัญญาและอารมณ์ รวมถึงเด็กที่มีสติปัญญาสูงกว่าปกติด้วย

เบญจา ชลธารันนท์ (2538 : 1) ให้ความหมายของเด็กพิเศษว่าเด็กพิเศษ หมายถึงใครก็ตามที่ไม่สามารถปฏิบัติในสิ่งที่จำเป็นที่คนปกติ และ/หรือชีวิตสังคมทั่วไปต้องทำ เพียงส่วนใดส่วนหนึ่งหรือทั้งหมดด้วยตัวเอง ซึ่งเป็นผลมาจากความบกพร่องทางร่างกายหรือสมอง โดยเป็นมาแต่กำเนิดหรือไม่ก็ได้

สิริมา หมอนไหม (2543 : 6) ให้ความหมายของเด็กที่มีความต้องการพิเศษว่า เป็นเด็กที่มีความต้องการทางการศึกษาและต้องการความช่วยเหลือแตกต่างจากเด็กปกติเนื่องจากเหตุบกพร่องทางร่างกาย สติปัญญา จิตใจและอารมณ์ ความด้อยโอกาสต่าง ๆ รวมถึงเด็กที่มีความสามารถพิเศษ

ผดุง อารยะวิญญู (2543 : 13) ให้ความหมายของเด็กที่มีความต้องการพิเศษว่าเด็กที่มีความต้องการพิเศษ หมายถึงเด็กที่มีความต้องการทางการศึกษาแตกต่างไปจากเด็กปกติในด้านเนื้อหา วิธีการและการประเมินผล

วารี ธิระจิตร (2545 : 3) ให้ความหมายของเด็กพิเศษไว้ว่า เด็กพิเศษ หมายถึงเด็กปกติที่มีลักษณะทางกายภาพหรือพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปจากสภาพปกติทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ หรือสังคม ซึ่งความเบี่ยงเบนนี้รุนแรงถึงขั้นรุนแรงถึงขั้นกระทบกระเทือนต่อพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็ก

จากความหมายของเด็กพิเศษที่นักศึกษานิเทศศาสตร์กล่าวไว้สรุปได้ว่าเด็กปกติเด็กผิดปกติ เด็กพิการ เด็กพิเศษ เด็กที่มีความต้องการพิเศษ และเด็กที่มีความบกพร่องเป็นคำที่ใช้ในลักษณะเดียวกัน ซึ่งหมายถึง เด็กที่ไม่อาจพัฒนาความสามารถหรือปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันได้เช่นเด็กปกติทั่วไป เนื่องจากความบกพร่องทางร่างกาย สติปัญญาและอารมณ์ และจำเป็นต้องจัดการศึกษาพิเศษให้เหมาะสมกับลักษณะความบกพร่องและความต้องการในด้านเนื้อหา วิธีการเรียนการสอน และการวัดผลประเมินผล

2. ความหมายของการศึกษาพิเศษ

ความหมายของการศึกษาพิเศษ จากแผนการศึกษาแห่งชาติ ปี พ.ศ.2535 ระบุว่า เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ ได้เรียนรู้ อย่างเหมาะสมกับสภาพร่างกาย จิตใจและความสามารถ และเป็นการศึกษาที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษ มีปัญญาเลิศ ได้พัฒนาความถนัดและอัจฉริยภาพของตนได้อย่างเต็มที่ การศึกษาพิเศษนี้อาจจัดเป็นสถานศึกษาเฉพาะหรือจัดในสถานศึกษาปกติ ตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษา

นอกจากนี้นักการศึกษาพิเศษหลายท่าน รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาพิเศษ ต่างให้ความหมายของการศึกษาพิเศษไว้ดังนี้

กองการศึกษาพิเศษ กรมสามัญศึกษา (2525 : 1) ให้ความหมายของการศึกษาพิเศษไว้ว่า การศึกษาพิเศษ หมายถึงการศึกษาสำหรับเด็กพิการต่าง ๆ ได้แก่ ตามอด หูหนวก ปัญญาอ่อน และพิการทางร่างกาย รวมทั้งการศึกษาสำหรับเด็กสำหรับเด็กเจ็บป่วยเรื้อรังในโรงพยาบาล

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534 : 12) ให้ความหมายของการศึกษาพิเศษ ไว้ว่า การศึกษาพิเศษคือการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ซึ่งหมายถึงเด็กที่ต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษ เนื่องจากสาเหตุความบกพร่องทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ รวมถึงเด็กฉลาด

ศรียา นิยมธรรม (2535 : 16) ให้ความหมายของการศึกษาพิเศษไว้ว่า การศึกษาพิเศษ หมายถึง การให้การศึกษแก่ผู้เรียนเป็นพิเศษทั้งโดยวิธีสอน การจัดดำเนินวิธีการสอน และการให้บริการ ทั้งนี้เพราะบุคคลเหล่านี้เป็นผู้ด้อยโอกาสและขาดความเสมอภาคในการได้รับสิทธิตามที่รัฐจัดการศึกษาภาคบังคับให้แก่เด็กในโรงเรียนทั่วไป ซึ่งสาเหตุแห่งความด้อยโอกาสนั้นเป็นผลมาจากความบกพร่องทางร่างกาย สติปัญญา และอารมณ์ นอกจากนี้ยังรวมถึงการจัดการศึกษาให้แก่เด็กปัญญาเลิศ ซึ่งเป็นเด็กที่มีระดับสติปัญญาสูงกว่าปกติ

ผดุง อารยะวิญญู (2541 : 13) ให้ความหมายของการศึกษาพิเศษไว้ว่า การศึกษาพิเศษ หมายถึง การศึกษาที่จัดสำหรับเด็กปัญญาเลิศ เด็กปัญญาอ่อน เด็กที่มีความบกพร่องทางสายตา เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย (และสุขภาพ) เด็กที่มีปัญหาทางอารมณ์ พฤติกรรม เด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้และเด็กพิการซ้ำซ้อน ซึ่งเด็กเหล่านี้ไม่อาจได้รับประโยชน์เต็มที่จากการศึกษาที่จัดให้เด็กปกติ

วาริ ถิระจิตร (2541 : 1) ให้ความหมายของการศึกษาพิเศษไว้ว่าการศึกษาพิเศษ หมายถึง การศึกษาทั้งด้านการเรียนการสอนและบริการที่จัดให้แก่พิเศษที่มีความบกพร่องด้านต่าง ๆ ได้แก่ เด็กปัญญาอ่อน เด็กพิการทางกายและสุขภาพ เด็กพิการตา ทางหู เด็กที่มีปัญหาทางอารมณ์และสังคม และเด็กที่มีปัญหาทางการพูด รวมทั้งเด็กปัญญาเลิศให้ได้รับความรู้เพิ่มในส่วนที่ขาดไป ดัดทอนความรู้ที่ไม่จำเป็น

สิริมา หมอนไหม (2543 : 3) ให้ความหมายของการศึกษาพิเศษไว้ว่าการศึกษาพิเศษเป็นการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เนื่องจากกระบวนการจกบริการการศึกษาในรูปแบบปกติ สำหรับเด็กทั่วไปไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ได้จึงต้องมีกระบวนการจัดการศึกษาที่เหมาะสมกับสภาพเด็กเหล่านี้

ฮัลลาแฮน และคอฟมาน (Hallahan and Kaufman . 1978 : 4) ให้ความหมายของการศึกษาพิเศษไว้ว่า การศึกษาพิเศษ คือ การเรียนการสอนที่ได้ออกแบบไว้เป็นพิเศษ ซึ่งตอบสนองความต้องการเฉพาะบุคคลของเด็กพิเศษแต่ละคน

สมิธ และคนอื่น ๆ (Smith and Others. 1983 : 9) ให้ความหมายของการศึกษาพิเศษไว้ว่า การศึกษาพิเศษ คือ วิชาชีพที่เกี่ยวกับการจัดการตัวแปรต่าง ๆ ทางการศึกษา เพื่อนำไปสู่การป้องกัน การลดหรือการกำจัดสภาพต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดความบกพร่องสำคัญต่าง ๆ ในด้านการปฏิบัติหน้าที่ทางสติปัญญา ทางการศึกษาหรือการสื่อสารทางกาย ทางสังคมและอารมณ์ของเด็ก

จากความหมายของการศึกษาพิเศษดังกล่าว สรุปได้ว่าการศึกษาพิเศษหมายถึง การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษทุกประเภท ที่ต้องให้ความช่วยเหลือเป็นพิเศษ เนื่องจากความบกพร่องทางร่างกาย อารมณ์ สติปัญญา รวมถึงเด็กที่มีปัญญาสูงกว่าปกติ โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ที่เหมาะสมกับสภาพร่างกาย อารมณ์ และศักยภาพของแต่ละบุคคล ให้สามารถอยู่ร่วมในสังคมได้อย่างมีความสุข อันเป็นความเสมอภาคที่ควรได้รับจากรัฐ

3. แนวคิด ทฤษฎี และปรัชญาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาพิเศษ

เป็นที่ยอมรับทั่วไปว่าคนพิการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม จึงควรได้เตรียมผู้พิการตั้งแต่เยาว์วัย เพื่อให้มีความพร้อมที่จะดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้ การให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้มีโอกาสเรียนร่วมกับเด็กปกติเท่าที่สามารถจะทำได้ จะช่วยให้ทุกคนสามารถดำรงชีวิตร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข เบลูจา ชลธาร์นนท์ (2532 : 11) ได้กล่าวถึง แนวคิดและปรัชญาเบื้องต้นที่จะทำให้การศึกษาพิเศษบรรลุถึงจุดมุ่งหมาย ดังนี้

1. เด็กพิการทุกคนสามารถจะเรียนหรือฝึกตนเองให้ทำประโยชน์ได้มากขึ้น
2. สมรรถภาพในการทำงานไม่ได้ขึ้นอยู่กับสภาพความพิการ
3. ความพิการของเด็กบางคนไม่จำเป็นต้องเป็นความพิการตลอดไป ในหลายกรณีการศึกษาพิเศษอาจเป็นเพียงบริการทางการศึกษาชั่วคราวเท่านั้น
4. บุคลากรจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ และได้รับการฝึกงาน ตลอดทั้งการมีประสบการณ์ในการทำงานของหน่วยงานตนเอง
5. ผู้ให้การศึกษาคควรให้ความสนใจเป็นพิเศษ ในเรื่องพัฒนาการเด็กพิเศษให้เด็กมีภาพพจน์ที่ดีเกี่ยวกับตนเอง (Positive Self-Image) และยอมรับสภาพความเป็นจริงของตน
6. การศึกษาพิเศษ ควรใช้วิธีสอนแบบส่งเสริมเอกลักษณ์ของบุคคล (Individualized Instruction) หมายความว่า สอนให้เหมาะสมกับความสามารถ และความพิการของเด็กแต่ละคน
7. การศึกษาพิเศษควรจัดตั้งแต่อนุบาล โดยมีจุดประสงค์ในการป้องกันลดปัญหาความพิการ และทำให้เด็กมีสัจจะแห่งตน (Self- Realization)
8. การศึกษาพิเศษต้องรวมวิชาพลศึกษา นันทนาการและสุนทรียศาสตร์ เพื่อเตรียม เด็กพิเศษให้สามารถใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างสมบูรณ์
9. อาชีวศึกษา และการอาชีพ เป็นเรื่องสำคัญในการพิจารณาจัดการศึกษากับเด็กพิเศษ
10. ในการจัดการเด็กพิเศษเข้าเรียนในโรงเรียนปกติเท่านั้น จะถือเป็นแนวปฏิบัติเมื่อ ไม่มีปัญหาหรือไม่มีอุปสรรคอื่นใด โดยคำนึงถึงประโยชน์ที่เด็กจะได้รับเป็นสำคัญ

ผดุง อารยะวิญญู (2533 : 12) ได้กล่าวถึงทฤษฎีพื้นฐานของการเรียนร่วมไว้ ดังนี้

1. ในสังคมมนุษย์มีทั้งคนปกติและผู้ที่มีความบกพร่องต่าง ๆ เมื่อสังคมไม่สามารถแยกคนที่มีความบกพร่องออกจากสังคมปกติได้ ดังนั้นจึงไม่ควรแยกการศึกษาเฉพาะด้านใดด้านหนึ่ง ความให้เด็กพิเศษเรียนร่วมกับเด็กปกติ
 2. เด็กพิเศษมีความต้องการและความสามารถซึ่งต่างจากเด็กปกติดังนั้นควรจัดรูปแบบและการวิธีการศึกษาให้แตกต่างไปจากเด็กปกติ เพื่อให้เด็กมีศักยภาพในการเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่
 3. เด็กแต่ละคนมีความสามารถแตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นเด็กปกติ หรือเด็กพิเศษ การศึกษาจะช่วยให้ความสามารถของเด็กแต่ละคนปรากฏเด่นชัดขึ้น
 4. เด็กแต่ละคนมีพื้นฐานต่างกันทางการเลี้ยงดูจากครอบครัว เศรษฐกิจ สังคม การศึกษา สติปัญญา และทักษะ การศึกษาจะช่วยให้แต่ละคนได้เรียนรู้เพื่อการปรับตัวเข้าหากัน และให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลก
 5. เด็กแต่ละคนมีความแตกต่างในด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม การจัดการศึกษาจะต้องจัดเพื่อพัฒนาทุกด้านให้สูงสุดตามความสามารถของแต่ละบุคคล
- ศรียา นิยมธรรม (2538 : 8) กล่าวว่า การจัดการศึกษาพิเศษโดยทั่วไป ตั้งอยู่บนรากฐานของความเชื่อถือและหลักปรัชญา ดังต่อไปนี้
1. ทุกคนมีโอกาสเท่าเทียมกันในการที่จะได้รับบริการทางการศึกษาไม่ว่าจะเป็นคนพิการหรือคนปกติควรถือเป็นหน้าที่ที่จะจัดการศึกษาเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของเด็กพิเศษด้วย
 2. เด็กพิเศษควรได้รับการศึกษาควบคู่ไปกับการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพทุกด้านโดยเร็วที่สุด ในทันทีที่ทราบว่าเด็กมีความต้องการพิเศษขึ้นนี้เพื่อเป็นการเตรียมเด็กให้พร้อมที่จะเรียนต่อไป และมีพัฒนาการทุกด้านถึงขีดสูงสุด
 3. การจัดการศึกษาพิเศษควรคำนึงถึงการอยู่ร่วมสังคมกับคนปกติให้มีประสิทธิภาพให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้หรือหากสภาพความบกพร่องอยู่ในขั้นรุนแรงจนไม่อาจเรียนร่วมกับคนปกติได้ ควรให้เด็กพิเศษได้สัมผัสกับสังคมคนปกติ
 4. การจัดการศึกษาพิเศษ ต้องปรับให้เหมาะสมกับสภาพความเสียเปรียบของเด็กพิเศษแต่ละประเภท โดยใช้แนวการศึกษาของเด็กปกติ
 5. การศึกษาพิเศษและการฟื้นฟูบำบัดทุกด้าน ควรจัดโปรแกรมให้เป็นรายบุคคลรวมถึงการจัดกิจกรรมการสอนสำหรับเด็กที่บกพร่อง หรือมีความต้องการคล้ายคลึงกัน และอยู่ในระดับความสามารถใกล้เคียงกัน

6. การจัดโปรแกรมการสอนเด็กพิเศษ ควรเน้นที่ความสามารถของเด็กและให้เด็กได้ประสบความสำเร็จมากกว่าที่จะคำนึงถึงความพิการ หรือความบกพร่อง เพื่อให้เด็กมีความมั่นใจว่าแม้ตนจะมีความบกพร่องแต่ก็ยังสามารถบางอย่างเท่ากับหรือดีกว่าคนปกติ อันจะช่วยให้เด็กสามารถปรับตัวได้ดีขึ้น

7. การศึกษาพิเศษควรมุ่งให้เด็กมีความเข้าใจ ขอมรับตัวเองมีความเชื่อมั่นมีกำลังใจการแห่งตน และมุ่งให้ช่วยตัวเองได้ ตลอดจนมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม

8. การศึกษาพิเศษควรจัดทำอย่างต่อเนื่อง เริ่มตั้งแต่แรกเกิดเรื่อยไป ขาดตอนไม่ได้ควรเน้นเรื่องอาชีพด้วย

นอกจากนี้ เกียร์ฮาร์ท และไวซาน (เกษม ทองสัมฤทธิ์. 2540 : 24 ; อ้างอิงจาก Gearheart and Weishahn. 1980) ได้เน้นถึงสิทธิที่เด็กพิเศษทุกคนควรได้รับ การศึกษาอย่างเพียงพอเพื่อพัฒนาความสามารถของตนให้ถึงขั้นสูงสุด การศึกษาพิเศษจะต้องเน้นถึงความสามารถและศักยภาพของเด็กพิเศษ โดยไม่เน้นตอบย้ำความพิการของเขา แต่ในเวลาเดียวกัน การศึกษาพิเศษจะต้องปรับเปลี่ยนตามความต้องการของเด็กเหล่านี้ หลักการสำคัญที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาการศึกษาพิเศษข้างต้น ได้แก่

1. การจัดบริการพิเศษต้องกระทำอย่างฉับพลันทันทีที่ค้นพบความต้องการจำเป็นของเด็กพิเศษ
2. ความพิการบางประเภท ถือว่าเป็นเพียงอาการมากกว่าที่จะเป็นความผิดปกติทางกายภาพ และอาจปรากฏอยู่เพียงเวลาหนึ่งของชีวิต
3. เด็กพิเศษคนใดคนหนึ่งอาจต้องการรูปแบบการจัดการศึกษาพิเศษที่แตกต่างกันไปตามช่วงเวลาใดช่วงเวลาหนึ่งของชีวิต
4. การจัดบริการสำหรับเด็กต้องครอบคลุมตั้งแต่วัยก่อนเรียนจนถึงระดับมัธยมศึกษา
5. การจัดการศึกษาพิเศษในสภาพแวดล้อมที่จำกัดน้อยที่สุดตามความเหมาะสม ย่อมเป็นการช่วยเหลือสนับสนุนเด็กพิเศษได้อย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย การจัดการศึกษาดังกล่าวจะต้องประสานความสามารถของครูปกติ และครูการศึกษาพิเศษอย่างมีประสิทธิภาพ

และจากแนวคิดของบลูม (นงลักษณ์ วิรัชชัย. 2543 : 17-18 ; อ้างอิงจาก Bloom. 1976) ผู้พัฒนาวิธีการเรียนแบบรอบรู้ (Mastery Learning) เสนอว่าผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ครบตามเป้าหมายของหลักสูตรที่โรงเรียนกำหนดไว้ได้ ถ้ามีการจัดการเรียนการสอนที่มีระบบและเหมาะสมกับความสามารถและความพร้อมของผู้เรียน โดยผู้เรียนแต่ละคนอาจใช้วิธีเรียน และใช้เวลาในการเรียนแตกต่างกัน นอกจากนี้ บลูมยังได้เสนอผลงานวิจัยที่พิสูจน์ได้ว่า สมาชิกใน

ครอบครัวของเด็ก โดยเฉพาะบิดามารดา เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่ดีที่สุดของเด็กวัยเรียนที่มีอายุ 2-10 ขวบ เด็กจะได้รับ การพัฒนาทางภาษา ความสามารถ ลักษณะนิสัย บุคลิกภาพ ความตั้งใจ สมาธิ และพฤติกรรม จากการศึกษาที่เด็ก ได้มีปฏิสัมพันธ์กับบิดา มารดา ผลงานวิจัยแสดงให้เห็นว่า กระบวนการเรียนการสอนในครอบครัวมีลักษณะเป็นรูปแบบเฉพาะตัว และเกิดโดยธรรมชาติ โดยไม่มีส่วนสัมพันธ์กับสถานภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และระดับการศึกษาบิดามารดาแต่อย่างใด บลูมเชื่อว่า หากบิดา มารดา ในครอบครัวที่ยังสอนลูกไม่ได้ดีขึ้น น่าจะทำให้ได้ดีมากขึ้นหากได้รับรู้ถึงความสำคัญของบทบาทของตนต่อการพัฒนาบุตรของตน

จากแนวคิดทฤษฎีและปรัชญาที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาพิเศษดังกล่าว สรุปได้ว่า เด็กที่มีความต้องการพิเศษทุกคนมีสิทธิขั้นพื้นฐานที่จะ ได้รับบริการทางการศึกษาที่สอดคล้องกับระดับ และประเภทของความแตกต่างไปในแต่ละบุคคล โดยได้รับการฝึกฝน ฟื้นฟูบำบัด และ การเรียนรู้จากระบบการศึกษาที่จัดขึ้นอย่างเหมาะสม เพื่อพัฒนาศักยภาพทุกด้าน ให้สูงสุดตาม ความสามารถของแต่ละบุคคล ทั้งนี้โดยการ ให้เด็กได้เรียนร่วมกับเด็กปกติให้ปกติให้ปกติให้มากที่สุด ให้มีความพร้อมที่จะดำรงชีวิตอยู่ในสังคมปกติได้อย่างมีความสุข

4. จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาพิเศษ

จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาพิเศษเป็นส่วนสำคัญในการจัดการศึกษาพิเศษ เคอร์ค (Kirk, 1962 : 29) กล่าวว่าจุดมุ่งหมายทั่วไปของการจัดการศึกษาพิเศษ คือ การสังเคราะห์ความผิดปกติ ด้วยการฝึกหัดรักษา เพื่อสร้างและพัฒนาสมรรถภาพ ของเด็กที่บกพร่อง ไปจากปกติ ให้มีสมรรถภาพที่เข้มแข็งขึ้น ดังนั้น หน้าที่ของการจัดการศึกษาพิเศษ คือการสอนให้เด็ก ได้ใช้เครื่องมือช่วยเหลืออวัยวะ หรือส่วนที่บกพร่องให้เกิดผลมากที่สุด และทำให้เด็กสามารถสร้างความรู้สึกรู้สึกที่เข้มแข็งเพื่อชดเชยสิ่งที่บกพร่องในตัวเอง

กรมสามัญศึกษา (2525 : 34-35) ได้กำหนดจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาพิเศษไว้ ดังนี้

1. เพื่อจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับเด็กพิเศษ ที่มีความแตกต่างกัน ให้สูตรหรือโปรแกรมเรียนต่างกัน วางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหรือใช้วิธีสอนแตกต่างกัน และจัดอุปกรณ์เครื่องอำนวยความสะดวกที่จำเป็นต่าง ๆ ให้เพียงพอ นั่นคือ ต้องมีการพัฒนาหลักสูตร เทคนิคการสอน การตรวจสอบวินิจฉัยบุคลากรพิเศษ ครูพิเศษ วิธีการพิเศษ บริการพิเศษ และเครื่องอำนวยความสะดวกพิเศษ เพื่อตอบสนองความต้องการที่จำเป็นของเด็กแต่ละประเภท แต่ละระดับ และแต่ละบุคคล

2. เพื่อวางแผนการศึกษาหรือแผนการดำเนินชีวิตให้เหมาะสมกับเด็กแต่ละคน

3. เพื่อจัด โครงการให้เด็กแต่ละคน ได้มีโอกาสเรียนตามระดับความสามารถของตนเอง เท่าที่ลักษณะความเป็นไปได้ของความสามารถในการเรียนรู้ของตนเอง

4. เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่เด็ก และช่วยแก้ปัญหาทางสังคมที่อาจเกิดขึ้น ซึ่งไม่อาจแก้ไขได้ด้วยการจัดการศึกษาตามปกติ

5. เพื่อให้เด็กได้มีการพัฒนาไปสู่จุดสูงสุดตามศักยภาพและความสามารถของแต่ละบุคคล และเพื่อเป็นการช่วยให้เด็กมีชีวิตอยู่อย่างมีความสุข

6. เพื่อปรับปรุงสถานการณ์ทางการศึกษา หรือเพื่อจัดสภาพการเรียนการสอน ให้เด็กได้รับประโยชน์จากการศึกษาอย่างสูงสุด ในกรณีที่เด็กไม่สามารถได้รับประโยชน์อย่างเต็มที่จากการจัดการศึกษาในชั้นธรรมดา

7. เพื่อพัฒนาโครงการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิเศษ เป็นส่วนหนึ่งของ โครงการจัดการศึกษาทั่วไป หรือเป็นส่วนหนึ่งของ โครงการจัดการศึกษาของโรงเรียนปกติ เพื่อช่วยให้เด็กได้ปฏิบัติหน้าที่หรือมีบทบาทที่เหมาะสมในสังคมเช่นคนปกติ

8. เพื่อพัฒนาโครงการจัดการศึกษาพิเศษที่ตีคู่มูลค่าการลงทุน

กล่าวโดยสรุปว่า การจัดการศึกษาพิเศษมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญเพื่อจัดการศึกษาให้แก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษแต่ละประเภท แต่ละคน โดยมีการวางแผนการศึกษา แผนการดำเนินชีวิต ช่วยเหลือแก้ปัญหาสังคม ปฏิบัติหน้าที่ที่เหมาะสมในสังคมเช่นคนปกติ สามารถพัฒนาตนเองตามศักยภาพ มีชีวิตอย่างมีความสุข จัด โครงการศึกษา หรือจัดสภาพการเรียนให้ได้เรียนตามความสามารถ และได้รับประโยชน์จากการการศึกษาอย่างสูงสุด เพื่อพัฒนาสมรรถภาพของเด็กที่มีความบกพร่องให้เป็นสมรรถภาพที่ปกติที่สุด และที่สำคัญที่สุด คือ การพัฒนาโครงการจัดการศึกษาพิเศษที่ตีคู่มูลค่ากับการลงทุน

5. การศึกษาพิเศษในประเทศไทย

ในอดีตเด็กพิการมักถูกละเลยหรือไม่เป็นที่ต้องการของสังคม ถูกกีดกันก้ำจัดสิทธิต่าง ๆ ที่พึงได้รับ คนพิการในประเทศไทยก็อยู่ในสภาพเดียวกับคนพิการในประเทศอื่นทั่วโลก ถูกจำกัดสิทธิทางการศึกษา ดังจะเห็นได้จาก การได้รับการยกเว้นจากการเข้าโรงเรียนตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2475 กระทรวงศึกษาธิการ ได้ตระหนักถึงสิทธิขั้นพื้นฐานสำหรับคนพิการ และได้ดำเนินการจัดการศึกษาพิเศษ โดยกรมสามัญศึกษารับผิดชอบดำเนินการมาเป็นเวลากว่า 50 ปี โดยเริ่มจัดตั้งโรงเรียนเฉพาะทางขึ้น เช่น โรงเรียนสอนคนตาบอด หูหนวก ปัญญาอ่อน เพื่อทดลองสอน เด็กพิการแต่ละประเภทมาตั้งแต่ พ.ศ. 2487 ผลการทดลองพบว่าเด็กพิการทุกประเภทสามารถเรียนได้

ต่อมาในปี พ.ศ. 2500 ได้เริ่มทดลองจัดการศึกษาพิเศษรูปแบบเรียนร่วมโดยจัดสำหรับเด็กบกพร่องทางสติปัญญาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ. 2507 กระทรวงศึกษาธิการ ได้รับการสนับสนุนวิทยากร จากมูลนิธิช่วยคนตาบอดโพ้นทะเลแห่งสหรัฐอเมริกา (America Foundation Oversea for the Blind) โดยจัดการศึกษาสำหรับเด็กตาบอดเรียนร่วมในโรงเรียนปกติ

ในปี พ.ศ. 2529 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้จัดการศึกษาพิเศษขึ้นเป็นปีแรก ทั้งนี้เพื่อให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้รับสิทธิ ตามพระราชบัญญัติประถมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2523 ที่ระบุให้เด็กที่อยู่ในเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับ ต้องเข้ารับการศึกษโดยทั่วถึง ทุกคน เพื่อให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษมีสิทธิเท่าเทียมกับเด็กปกติ เว้นแต่ผู้ปกครองร้องขอรับการยกเว้น และได้รับการพัฒนาการศึกษาพิเศษอย่างต่อเนื่อง ตามที่แผนการศึกษาแห่งชาติแผนพัฒนาการศึกษา นโยบายของรัฐบาล นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกำหนดไว้

จะเห็น ได้ว่าการจัดการศึกษาพิเศษ สำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษในประเทศไทยในปัจจุบันมีความคล้ายคลึงกับประเทศอื่น กล่าวคือ ได้มีการปรับเปลี่ยนนโยบายจากเดิมที่จัดให้เด็กพิการเข้าเรียนเฉพาะทาง เป็นนโยบายให้เรียนร่วมกับเด็กปกติ และเยาวชนทั่วไป นอกจากนี้ยังได้ดำเนินงานด้านคนพิการ โดยยึดถือกฎหมายเป็นหลัก ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า นับแต่ปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา ประเทศไทยโดยกระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดนโยบายเป็นแนวทางสู่การปฏิบัติการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการ

พันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2548 : 16) ได้กล่าวในตอนหนึ่งของคำนำหนังสือเกียรติคุณของประเทศไทยในการดำเนินงานด้านคนพิการรางวัลนานาชาติ ด้านคนพิการ แฟรงคลิน เคลาโน โรสเวลท์ พุทธศักราช 2546 ว่า

“การที่คนพิการจะช่วยเหลือตัวเองได้ จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาและฟื้นฟูทุกด้าน เช่น การแพทย์ การศึกษา การสังคม และการอาชีพ ตลอดจนได้รับบริการสิ่งอำนวยความสะดวกและความช่วยเหลืออื่น ๆ ซึ่งรัฐบาลหลายสมัยที่ผ่านมาได้ดำเนินการสนองพระราชดำริในเรื่องดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง และได้ออกกฎหมายหลายฉบับเพื่อรับรองสิทธิและให้โอกาสที่เท่าเทียมแก่คนพิการโดยพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 ซึ่งถือได้ว่าเป็นจุดสำคัญที่เสริมสร้างให้คนพิการมีส่วนร่วมและมีความเสมอภาคกับคนทั่วไปและรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 อันเป็นกฎหมายสูงสุดฉบับแรกของประเทศไทยที่มีบทบัญญัติคุ้มครองของคนพิการและกฎระเบียบอื่น ๆ อีกมาก รวมทั้งได้ดำเนินงานด้านคนพิการอย่างหลากหลาย”

คำกล่าวของนายกรัฐมนตรีข้างต้น เป็นที่ประจักษ์ชัดว่า การดำเนินงานด้านคนพิการ ของประเทศไทยมีพื้นฐานมาจากความเข้าใจในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ สิทธิและความเสมอภาคของบุคคลที่ต้องได้รับการพัฒนา ทำให้คนพิการไทยได้รับการพัฒนา และฟื้นฟูสมรรถภาพ โดยวิธีหลากหลาย มีโอกาสทำงานหรือดำรงชีวิตอิสระในสังคมทัดเทียมกับคนทั่วไป ตลอดจนไขปัญหาต่าง ๆ ทางเศรษฐกิจและสังคมให้กับคนพิการ ให้สังคมมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ

การวิเคราะห์เจตนารมณ์ของกฎหมาย 3 ฉบับ คือ พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ทำให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สามารถกำหนดนโยบายที่มีลักษณะเป็นนโยบายที่มีชีวิต กล่าวคือ เป็นนโยบายที่มีพลังขับเคลื่อนทันสมัย ยืดหยุ่น สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษทางการศึกษาของเด็กและเยาวชนที่มีความบกพร่อง และมีรูปแบบที่หลากหลาย เอื้อต่อการนำไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีวัตถุประสงค์ให้การจัดการศึกษาของประเทศไทยให้แก่เด็กและเยาวชนที่มีความบกพร่องมีลักษณะแบบเรียนรวม ปลอดภัยจากอุปสรรคที่จะขัดขวาง การเรียนรู้ของเด็กอย่างเต็มศักยภาพ และตั้งอยู่บนรากฐานของสิทธิ (Right – based) เพื่อให้บรรลุถึงการมีส่วนร่วมเต็มที่ (Full Participation) และความเสมอภาค (Equality) ทำให้คนพิการมีสิทธิในการเลือกที่จะดำรงชีวิตอิสระ มีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และมีศักยภาพเป็นผู้ให้แก่สังคมและประเทศชาติ

การจัดการเรียนร่วม

1. ความหมายของการเรียนร่วม

นักวิชาการพิเศษหลายท่านถือว่า การเรียนร่วมเป็นการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิเศษ โดยพื้นฐานอยู่บนความเชื่อที่ว่าเด็กแต่ละคนควรได้รับการศึกษาในสภาพแวดล้อมที่จัดขึ้น ซึ่งเขา จะได้รับการตอบสนองของการเรียนร่วมในลักษณะคล้ายกัน ดังนี้

เกียร์ฮาร์ท และไวชาน (Gearheart Weishahn. 1980 : 3) กล่าวว่ามโนทัศน์ของการเรียนร่วมคือ การร่วมกิจกรรมในขั้นปกติให้มากที่สุด โดยมีการให้ความช่วยเหลือแก่รูปกติ

คอฟแมน และคนอื่น ๆ (Kauffman et al . 1981 : 35) ให้คำจำกัดความของการเรียนร่วมไว้ว่าอย่างครอบคลุมว่า เป็นการรวมเด็กพิเศษไว้กับเด็กปกติในด้านเวลา ด้านการเรียน

การสอน และด้านสังคม โดยมีพื้นฐานอยู่บนกระบวนการวางแผนการศึกษาเป็นรายบุคคลและต่อเนื่องและมีการกำหนดแบ่งหน้าที่รับผิดชอบกันระหว่างบุคลากรฝ่ายบริหาร ฝ่ายสอน และฝ่ายสนับสนุน ทั้งในด้านการศึกษาปกติและด้านการศึกษาพิเศษ

แบลงเคนชิพ และลิลลี่ (Blankenship Lily. 1981 : 1) มีความเห็นเกี่ยวกับการเรียนร่วมว่าสิ่งที่เน้นคือ การใช้คำว่า “ การเรียนร่วม ” ไม่ควรสื่อความหมายแคบ ๆ ในแง่การเรียนทางวิชาการเท่านั้น แต่ต้องครอบคลุมถึงความต้องการจำเป็นในทุกด้านของเด็กพิเศษ หลักการของการเรียนร่วมก็คือจะต้องเอาใจใส่ดูแลเป็นอย่างดีที่สุดต่อความต้องการจำเป็นของเด็กทั้งด้านสังคม ด้านอารมณ์ และด้านวิชาการ ในขณะที่เด็กพิเศษเรียนร่วมอยู่ในการศึกษาภาคปกติ

วารี ธีระจิตร (2534 : 11) ให้ความหมายของการเรียนร่วมไว้ว่า การเรียนร่วมหมายถึง การรวมเด็กพิเศษไว้กับเด็กปกติในด้านเวลา ด้านการเรียนการสอน และด้านสังคม ภายใต้พื้นฐานการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง และคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล รวมทั้งการปรับตัวทางสังคม เพื่อให้เด็กมีประสบการณ์ตรง และสามารถพัฒนาตนเองไปให้มากที่สุด

เบญญา ชลธารันนที (2534 : 64) ให้ความหมายของการเรียนร่วมไว้ว่า การเรียนร่วมหมายถึง การรวมเอาเด็กที่มีความต้องการพิเศษไว้ในระบบการศึกษาปกติ มีการร่วมกิจกรรมและใช้เวลาว่างช่วงใดช่วงหนึ่งในแต่ละวัน ระหว่างเด็กที่มีความต้องการพิเศษกับเด็กปกติ

ศรียา นิยมธรรม (2541 : 244-245) ได้กล่าวคำและความหมายของคำที่ใช้เรียกลักษณะการจัดการเรียนร่วมในต่างประเทศไว้ ดังนี้

Mainstreaming หมายถึง การเรียนร่วมเต็มเวลา นั่นคือเด็กที่มีความต้องการพิเศษจะถูกส่งเข้าไปเรียนในห้องเรียนสำหรับเด็กปกติทุกอย่าง และไม่มีบริการเพิ่มสำหรับเด็กประเภทนี้

Integration หมายถึง การเรียนร่วมระหว่างเด็กที่มีความต้องการพิเศษกับเด็กปกติแต่เป็นการเรียนร่วมบางเวลา นั่นคือเด็กที่มีความต้องการพิเศษ จะเข้าไปเรียนร่วมในชั้นปกติบางเวลาเท่านั้น และมีความหมายรวมไปถึงการจัดชั้นพิเศษในโรงเรียนปกติด้วย

Inclusive Education หมายถึง การเรียนร่วมเต็มเวลาในห้องเรียนตลอดจนรับบริการเสริมที่เหมาะสมและจำเป็นในการใช้ชีวิตร่วมกับเด็กปกติในครอบครัว ชุมชน และสังคม

กรมสามัญศึกษา (2542 : 3) ได้นิยามความหมายของการเรียนร่วมไว้ว่า การเรียนร่วมหมายถึงการจัดการศึกษาให้แก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้เรียนร่วมกับเด็กปกติ โดยคำนึงถึงความสามารถของแต่ละบุคคล เพื่อส่งเสริมให้เด็กเหล่านี้ได้มีโอกาสเรียนรู้และดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุข

ผลุง อารยะวิญญู (2542 : 3) กล่าวว่า การเรียนร่วมเป็นวิธีการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษวิธีหนึ่ง โดยเด็กที่มีความต้องการพิเศษจะได้รับการจัดเข้าเรียนในชั้น

เดียวกับเด็กปกติ ซึ่งการเรียนร่วมมีความหมายต่างกันใน Integration การเรียนร่วมบางเวลาในชั้นเดียวกับเด็กปกติ แต่เด็กเหล่านี้อาจถูกจัดให้อยู่ร่วมกันเป็นชั้นพิเศษในโรงเรียนปกติ เด็กเรียนวิชาหลักในชั้นพิเศษ โดยมีครูประจำชั้นเป็นผู้สอน Mainstreaming หมายถึง การจัดให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้มีโอกาสเรียนในชั้นเดียวกับเด็กปกติทุกประการ และ Inclusion หมายถึง การจัดการศึกษาที่โรงเรียนจะต้องจัดให้กับเด็กทุกคน โดยไม่มีการแบ่งแยกว่าเด็กคนใดเป็นเด็กปกติและเด็กคนใดเป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

การศึกษาที่โรงเรียนจะต้องจัดให้กับเด็กทุกคน โดยไม่มีการแบ่งแยกว่าเด็กคนใดเป็นเด็กปกติและเด็กคนใดเป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษ นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2548 : 5) ยังให้ความหมายของการเรียนร่วมไว้ดีกว่า การเรียนร่วม (Integrated Education) หมายถึงการจัดให้เด็กและเยาวชนพิการที่ได้รับการเตรียมความพร้อมมาก่อนเรียนร่วมกับนักเรียนทั่วไปในโรงเรียนปกติ จัดได้หลายแบบ เช่น เรียนร่วมในชั้นเรียนปกติเต็มเวลา เรียนร่วมเป็นบางเวลา และเรียนร่วมโดยรับบริการสอนเสริมจากครูสอนเสริมหรือครูเดินสอน และจัดให้มีบริการสนับสนุนตามความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กและเยาวชนเฉพาะบุคคล จากนิยามและความหมายของการเรียนร่วมดังกล่าว สรุปได้ว่า การเรียนร่วมคือ การที่เด็กที่มีความต้องการพิเศษ ได้รับโอกาสที่จะเรียนร่วมกับเด็กปกติ โดยได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือจากบุคลากรในโรงเรียนทุก ๆ ฝ่าย ให้สามารถเข้าร่วมในกิจกรรมต่างอย่างเหมาะสม ได้ใช้ชีวิตอยู่ในสังคมปกติ เพื่อให้เกิดความเข้าใจ ยอมรับซึ่งกันและกันเพื่อให้ความต้องการพิเศษทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาของเด็กได้รับการตอบสนองและพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ

2. ประโยชน์ของการเรียนร่วม

นักการศึกษาพิเศษส่วนใหญ่มีความเชื่อว่าการให้เด็กพิการหรือเด็กที่มีความบกพร่องมีความต้องการพิเศษได้มีโอกาสเรียนร่วมกับเด็กปกติ จะช่วยให้เด็กได้เข้าใจซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญ ซึ่งจะช่วยให้บุคคลเหล่านี้สามารถดำรงชีวิตร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ การเรียนร่วมมีลักษณะเป็นปรัชญา เป็นหลักการ แนวคิด นักการศึกษาพิเศษหลายท่านให้ความหมายปรัชญาของการเรียนร่วมไว้หลายลักษณะ เช่น

แพตตัน และคนอื่น ๆ (Patton ; et al. 1996 : 58) กล่าวว่าปรัชญาการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม คือ การให้โอกาสเด็กพิการได้เรียนอย่างเคียงบ่าเคียงไหล่กับเด็กทั่วไปในสภาพห้องเรียนปกติ ซึ่งหากได้รับการช่วยเหลืออย่างถูกวิธีแล้วเด็กพิการสามารถจะประสบความสำเร็จได้ การเรียนร่วมทำให้เด็กพิการมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กทั่วไป และรอดพ้นจากการถูกตีตราว่าเป็นเด็กพิการ ทำให้เด็กทั้งสองกลุ่ม ยอมรับซึ่งกันและกัน และไม่นำผลจากการเรียนมาประเมินคุณค่าซึ่งกันและกัน

การสอนแบบเรียนร่วม ถือเป็นวิสัยทัศน์ใหม่สำหรับสังคมและชุมชน เป็นการรวมปฏิบัติการทุกอย่างของการสอนที่ดีที่สุด ซึ่งครูที่ดีได้ทำ ได้คิด ได้พัฒนาเด็กทุกวิถีทาง เพื่อให้เด็กเพิ่มพูนในการเรียนรู้ โดยครูจะเป็นผู้สร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนสองกลุ่มด้วยเหตุและผลอีกทั้งการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการประชุมปรึกษาหารือเกี่ยวกับเด็กก็เป็นสิ่งจำเป็นเพราะจะเป็นการปรับปรุงการสอนในชั้นเรียนให้มีคุณภาพมากขึ้นด้วยทุกคนต้องทำงานร่วมกันท่ามกลางความแตกต่างในความสามารถ ศาสนา และความบกพร่อง ซึ่งเด็กทุกคนต้องได้เรียนรู้และเติบโต ในสิ่งแวดล้อมที่เด็กจะต้องพบในอนาคต

แซนดรา อัลเปอร์ (สมพร หวานเสริม, 2543 : 9 ; อ้างอิงจาก Sandra Alper, 1999) หัวหน้าภาควิชาการศึกษา ของ UNI กล่าวว่าปรัชญาการจัดการเรียนรวม เกี่ยวข้องกับทักษะการสอน การช่วยเหลือ และการร่วมมือกันระหว่างทีมของครูซึ่งผู้สอนเด็กทั่วไป ผู้บริหาร โรงเรียน ผู้ปกครองและครูการศึกษาพิเศษ การเรียนร่วมจึงหมายถึง การที่เด็กทั้งหมดได้เรียนรวมกันในชั้นเรียนปกติทุก ๆ วัน ซึ่งเด็ก ๆ จะมีความแตกต่างกันและมีหลายกลุ่ม เช่น เด็กที่มีความก้าวร้าว เด็กที่มีปัญหาทางสังคม เด็กที่มีปัญหาด้านการเรียน และเด็กที่มีปัญหาด้านทักษะในการทำงาน เป็นต้น โดยมีข้อตกลงเบื้องต้นของการเรียนรวมคือ เด็กทุกคนต้องเริ่มต้นที่ชั้นเรียนปกติ ซึ่งเมื่อพบความต้องการส่วนบุคคลที่เป็นความจำเป็นต้องลดข้อจำกัดออกจากสิ่งแวดล้อมให้ได้มากที่สุด

นอกจากนี้ ผดุง อารยะวิญญู (2542 : 6-10) ได้กล่าวถึงหลักการเรียนร่วมว่าเป็นปรัชญา เป็นแนวคิด เป็นความเชื่อของนักศึกษาทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาซึ่งสะท้อนให้เห็นหลักการที่สำคัญคือ

1. ความยุติธรรมในสังคม (Social Justice) เมื่อเด็กปกติได้รับการศึกษาในโรงเรียนปกติ เด็กที่มีความต้องการพิเศษ ควรได้รับการศึกษาในโรงเรียนปกติด้วย การกีดกันไม่ให้เด็กพิเศษได้รับการศึกษาในโรงเรียนปกติคือความไม่ยุติธรรมในสังคมที่นั่น อันจะตามมาซึ่งความสับสนวุ่นวายในภายหลัง

2. การคืนสู่ภาวะปกติ (Normalization) ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา มีความเคลื่อนไหวในการจัดการศึกษาพิเศษในลักษณะที่เป็นการคืนสู่ภาวะปกติ ลดการสร้างสถานสงเคราะห์คนพิการในรูปแบบต่าง ๆ มาให้บริการแก่ผู้บกพร่องในลักษณะดังกล่าวแทน โดยผู้บกพร่องอาจมีส่วนร่วมในกิจกรรม คนตรี ศิลปะ วัฒนธรรมต่าง ๆ เช่นเดียวกับคนปกติ ในระบบการศึกษาก็มี การเคลื่อนไหวเช่นกัน มีการหยุดขยายงานของโรงเรียนเฉพาะหรือ โรงเรียนพิเศษเฉพาะทาง หันมาส่งเสริมให้เด็กได้เรียน โรงเรียนปกติ เด็กที่เรียนอยู่ใน โรงเรียนเฉพาะทั้งหลายก็ถูกส่งกลับบ้านเพื่อให้เข้าเรียนใน โรงเรียนใกล้บ้าน

3. สภาพแวดล้อมที่มีข้อจำกัดน้อยที่สุด (Least Restrictive Environment) คือ การจัดให้เด็กได้เรียนในสภาพแวดล้อมที่มีข้อจำกัดน้อยที่สุด เนื่องจากโรงเรียนพิเศษต่าง ๆ จัดอยู่ในสภาพแวดล้อมที่จำกัดในโรงเรียนเฉพาะ โรงเรียนร่วมเปิดโอกาสให้ทุกคน รวมทั้งเด็กที่มีความต้องการพิเศษด้วย เปิดโอกาสให้ครูและผู้ปกครองเข้าใจ ยอมรับเด็ก ยอมรับในความหลากหลายของมนุษย์ ซึ่งเป็นความเข้าใจพื้นฐานที่จะทำให้การเรียนร่วมประสบผลสำเร็จ ทำให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันได้

4. การเรียนรู้ (Learning) เด็กทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ ไม่ว่าจะเป็เด็กปกติหรือเด็กที่มีความต้องการพิเศษก็ตาม หากเด็กมีความพร้อม และได้รับการสนับสนุนอย่างถูกวิธี โดยการเรียนการสอนต้องจัดให้สอดคล้องกับระดับความสามารถและลักษณะการเรียนรู้ของเด็ก โรงเรียนที่จะจัดการเรียนร่วมได้ดี ส่งเสริมการเรียนรู้ได้ดี จึงควรปรับกระบวนการใหม่ ตั้งแต่ปรัชญาการศึกษา หลักสูตร การวัดและประเมินผลให้สอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้ของเด็ก

5. จากแนวคิด และปรัชญาการจัดการเรียนร่วมดังกล่าว จะเห็นว่าการจัดการเรียนร่วมนั้นเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้เรียนและใช้ชีวิตในสังคมอย่างเป็นสุขทำให้คนในสังคมยอมรับ เข้าใจในความแตกต่าง ทั้งในโรงเรียนควรปรับแนวคิด หลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน ตลอดจนการวัดประเมินผลให้เหมาะสม สอดคล้องกับลักษณะและระดับความต้องการพิเศษของเด็กแต่ละประเภท

3. ทฤษฎีพื้นฐานของการเรียนร่วม

ในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษนั้น จำเป็นต้องจัดให้เหมาะสม โดยพิจารณาระดับความบกพร่อง ความต้องการพิเศษ และความสามารถของเด็ก เพื่อสร้างโอกาสให้เด็กได้รับประโยชน์อย่างเต็มที่ ผดุง อารยะวิญญู (2533 : 7) ได้สรุปทฤษฎีพื้นฐานของการเรียนร่วมไว้ดังนี้

1. ในสังคมมนุษย์มีทั้งคนปกติและผู้ที่มีความบกพร่องต่าง ๆ เมื่อสังคมไม่สามารถแยกคนที่มีความบกพร่องออกจากสังคมปกติได้ ดังนั้นจึงไม่สามารถแยกการศึกษาเฉพาะด้านใดด้านหนึ่งควรให้เด็กพิเศษเรียนร่วมกับเด็กปกติ
2. เด็กพิเศษมีความต้องการและความสามารถแตกต่างจากเด็กปกติ ดังนั้นควรจัดรูปแบบและวิธีการศึกษาให้เด็กต่างไปจากปกติ เพื่อให้เด็กมีศักยภาพในการเรียนรู้อย่างเต็มที่
3. เด็กแต่ละคนมีความต้องการและความสามารถแตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็เด็กปกติ หรือเด็กพิเศษ การศึกษาจะช่วยให้ความสามารถของเด็กแต่ละคนปรากฏเด่นชัดขึ้น

4. เด็กแต่ละคนมีพื้นฐานแตกต่างกันทางการเลี้ยงดูจากครอบครัว เศรษฐกิจ สังคม การศึกษา สติปัญญา และทักษะ การศึกษาจะช่วยให้แต่ละคนได้เรียนรู้ เพื่อการปรับตัวเข้าหากัน และให้ทันการเปลี่ยนแปลงของโลก

5. เด็กแต่ละคนมีความแตกต่างกันในด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม การจัดการศึกษา จึงต้องจัดเพื่อพัฒนาทุกด้านให้สูงสุด ตามความสามารถของแต่ละบุคคล

นอกจากนี้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543 : 5) ยังได้สรุปหลักการพื้นฐานของโรงเรียนแบบเรียนร่วมไว้ว่า ถือว่าเด็กทั้งหมดควรเรียนด้วยกันเท่าที่เป็นไปได้ โดยไม่คำนึง

นอกจากนี้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543 : 5) ยังได้สรุปหลักการพื้นฐานของโรงเรียนแบบเรียนร่วมไว้ว่า ถือว่าเด็กทั้งหมดควรเรียนด้วยกันเท่าที่เป็นไปได้ โดยไม่คำนึงถึงอุปสรรคต่าง ๆ หรือความแตกต่าง หรือความแตกต่างใด ๆ ที่อาจจะมีโรงเรียนแบบเรียนร่วมต้องยอมรับ และตอบสนองต่อความต้องการที่แตกต่างกันของนักเรียน ซึ่งครอบคลุมทั้ง รูปแบบและระดับของการเรียนรู้ที่แตกต่าง และประกันคุณภาพการศึกษาให้กับนักเรียนทั้งหมด โดยวิถีทางการใช้หลักสูตร การจัดระเบียบทางการบริหาร ยุทธศาสตร์การสอน การใช้ทรัพยากร และการสร้างความเป็นหุ้นส่วนกับชุมชนของ โรงเรียนอย่างเหมาะสม รวมทั้งควรมีการให้การสนับสนุน และการบริการที่ต่อเนื่องเป็นลำดับขั้นเพื่อให้สอดคล้องกับลำดับขั้นของความต้องการ พิเศษของเด็กที่เกิดที่เกื้อหนุนใน โรงเรียนทุก ๆ แห่ง

จากทฤษฎีและหลักการของการเรียนร่วมดังกล่าว จะเห็นได้ว่าการยอมรับเด็ก พิเศษเป็นส่วนหนึ่งของสังคม การให้เด็กพิเศษได้เรียนร่วมกับเด็กปกติ เป็นการสร้างความเข้าใจอันดีต่อกันยอมรับกันและกัน อันเป็นพื้นฐานสำคัญยิ่งในการดำรงชีวิตร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข และต่อไปในอนาคตเมื่อเด็กเติบโตเป็นผู้ใหญ่ จึงต้องมีการเตรียมเด็กพิเศษให้มีความพร้อมที่จะดำรงอยู่ในสังคมด้วยศักยภาพที่แต่ละบุคคลมีอยู่ โดยกระบวนการฟื้นฟูบำบัดและการเรียนรู้จาก กระบวนการศึกษาที่ จัดขึ้นอย่างเหมาะสม

4. รูปแบบของการเรียนร่วม

การจัดการเรียนร่วมสามารถดำเนินการได้หลายรูปแบบ โรงเรียนควรเลือก ดำเนินการให้เหมาะสม สอดคล้องกับศักยภาพที่โรงเรียนมีอยู่ วารี ธีระจิตร (2541 : 16-18) ได้สรุป รูปแบบการจัดการเรียนร่วมไว้ 5 รูปแบบ คือ

รูปแบบที่ 1 การเรียนร่วมในชั้นเรียนปกติเต็มเวลา การจัดบริการสำหรับเด็ก พิเศษลักษณะนี้จัดให้กับเด็กที่มีความพิการ ไม่มาก หลังจากเด็กได้รับการบำบัดรักษาหรือฟื้นฟู สมรรถภาพในด้านที่จำเป็นก็สามารถเรียนร่วมกับเด็กปกติได้ ทั้งนี้อาจมีอุปกรณ์เครื่องมือพิเศษช่วย

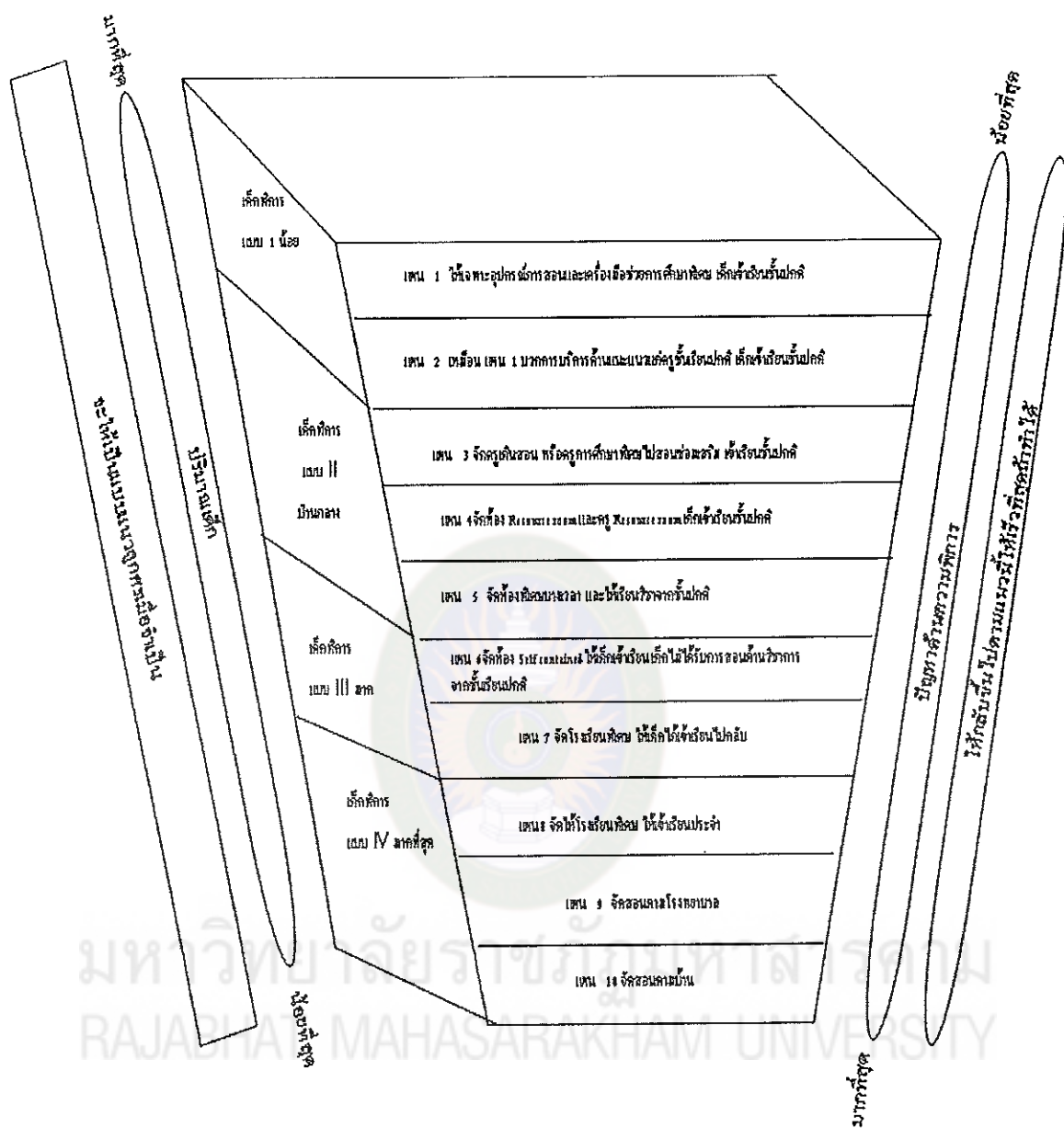
ทางการศึกษาเช่น เครื่องช่วยฟัง รวมทั้งการให้บริการแนะแนวแก่ครูในชั้นเรียนปกติด้วย ในกรณีเด็กปัญญาเลิศ เด็กที่มีความสามารถพิเศษเฉพาะทางและเด็กที่ความคิดสร้างสรรค์ก็สามารถเรียนร่วมในลักษณะนี้เพียงแต่ปรับ โปรแกรมการสอน และวิธีการสอนให้เหมาะสมกับสภาพความสนใจและความสามารถของเด็กแต่ละประเภท

รูปแบบที่ 2 การเรียนร่วมในชั้นปกติได้รับการบริการพิเศษต่าง ๆ เพิ่มเติม เช่น ได้รับการสอนเสริมบางวิชาจากครูการศึกษาพิเศษ เช่น ฝึกพูด ฝึกให้คุ้นเคยกับสภาพแวดล้อม การเคลื่อนไหว และ โปรแกรมพิเศษของเด็กปัญญาเลิศ เป็นต้น โดยเด็กรับบริการเป็นรายบุคคลและรายกลุ่ม

รูปแบบที่ 3 การเรียนในชั้นพิเศษในโรงเรียน จัดให้เด็กที่มีความบกพร่องค่อนข้างมาก รวมทั้งเด็กที่มีความสามารถสูงจนไม่สามารถเรียนร่วมกับเด็กปกติได้ ควรจัดบริการพิเศษให้ เช่น กายภาพบำบัด อาชีวบำบัด การแก้ไขการพูด การฝึกฟัง ตลอดจนการเพิ่มความรู้ให้แก่เด็กที่มีความสามารถสูง เป็นต้น

รูปแบบที่ 4 การจัดโรงเรียนพิเศษ เด็กพิเศษที่มีความบกพร่องมากและไม่สามารถเรียนร่วมกับเด็กปกติได้ ครูการศึกษาพิเศษจำเป็นต้องมีความรู้พิเศษสอนประจำในโรงเรียนพิเศษ

รูปแบบที่ 5 การจัดการศึกษาพิเศษนอกโรงเรียน คือ การจัดการศึกษาในโรงพยาบาล สถานที่พักผ่อน สถานรับเลี้ยงดูเด็ก และที่บ้าน เป็นต้น เป็นการจัดให้แก่เด็กพิการทางกายและสุขภาพ หรือเด็กปัญญาอ่อน

แผนภาพที่ 1 การจัดการเรียนร่วมตามระดับความพิการ
ที่มา : วารี ธีระจิตร (2541 : 18)

ผดุง อารยะวิญญู (2541 : 221-223) ได้กล่าวถึงวิธีการจัดการเรียนร่วม ซึ่งปฏิบัติกันอยู่ในหลายประเทศ และประสบความสำเร็จพอสมควร โดยมีรูปแบบดังนี้

1. เรียนร่วมในชั้นปกติ เป็นการจัดเด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้าเรียนร่วมกับเด็กปกติ และเรียนเหมือนกับเด็กปกติทุกประการเด็กที่จะเข้าเรียนในลักษณะนี้ได้ควรเป็นเด็กที่มีความพิการน้อย มีความฉลาดและมีความพร้อมในด้านการเรียน ตลอดจนวุฒิภาวะทางอารมณ์และสังคม

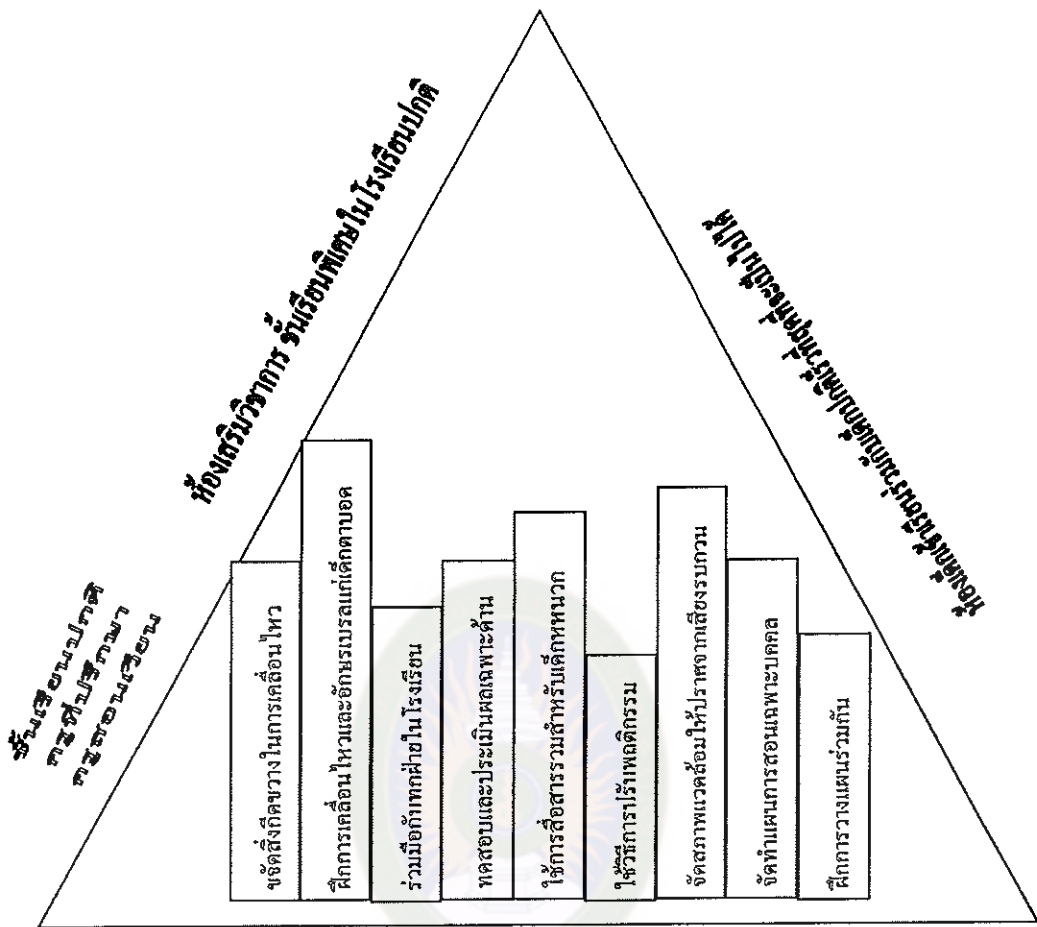
2. เรียนร่วมในชั้นปกติและมีครูพิเศษให้คำแนะนำปรึกษา การเรียนร่วมวิธีนี้คล้ายคลึงกับวิธีแรก กล่าวคือ นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเรียนร่วมกับเด็กปกติเต็มเวลา มีแต่ครูการศึกษาพิเศษคอยช่วยเหลือครูประจำชั้นและครูประจำวิชา ครูการศึกษาพิเศษนี้อาจเรียกว่า ครูที่ปรึกษาครูประเภทนี้ไม่ทำการสอน โดยตรง แต่ให้คำปรึกษาแนะนำแก่ครูที่สอนเด็กเช่น เช่น แนะนำให้ครูที่สอนเข้าใจความต้องการ และความสามารถของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ช่วยกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ แนะนำวิธีสอนตลอดจนการปฏิบัติต่อเด็ก จัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็กและช่วยประเมินผลพัฒนาครูในการเรียนรู้ของเด็ก เป็นต้น

3. เรียนร่วมในชั้นปกติ และรับบริการจากครูเวียนสอน เป็นการจัดเด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนร่วมกับเด็กปกติและรับบริการด้านการสอนเพิ่มเติมจากครูการศึกษาพิเศษซึ่งจะเดินทางไปตามโรงเรียนต่าง ๆ เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่เด็ก เนื่องจากมีจำนวนเด็กในแต่ละโรงเรียนไม่มากนัก ครูจึงเดินทางจากโรงเรียนหนึ่งไปยังโรงเรียนหนึ่งเมื่อสัปดาห์ ก็หวนกลับมาสอนเด็กกลุ่มเดิมอีกในโรงเรียนเดิม

4. เรียนร่วมในชั้นปกติและรับบริการ จากครูเสริมวิชา ครูเสริมวิชาการ คือ ครูการศึกษาพิเศษที่ปฏิบัติงานประจำอยู่ในห้องเสริมวิชาการ นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษจะเข้ามาเรียนกับครูเสริมวิชาการวันละ 1-2 ชั่วโมง หรือมากกว่านี้ ขึ้นอยู่กับความต้องการพิเศษของเด็ก เด็กต้องมีตารางเรียนกำหนดแน่นอน ครูเสริมวิชาการอาจมีคนเดียวหรือหลายคนก็ได้ขึ้นอยู่กับจำนวนเด็กและประเภทเด็กที่มีความต้องการพิเศษ การสอนเด็กอาจทำเป็นรายบุคคล หรือเป็นกลุ่ม เล็ก ๆ ก็ได้และสอนในเนื้อหาที่เด็กไม่ได้รับการสอนในชั้นปกติ หรือเนื้อหาที่เด็กมีปัญหา นอกจากนี้ครูเสริมวิชาการยังมีหน้าที่ให้คำปรึกษา แนะนำปรึกษาแก่ครูปกติในการปฏิบัติต่อเด็กประเภทนี้ด้วย ห้องเสริมวิชาการ (Resource room) มีขนาดเท่ากับห้องเรียนหรือใหญ่กว่าหรือเล็กกว่าก็ได้ มีอุปกรณ์ เครื่องมือ ตลอดจนเอกสารและหนังสือที่จำเป็นต้องใช้ในการสอน

5. ชั้นพิเศษในโรงเรียนปกติ และเรียนร่วมบางเวลา เป็นการจัดให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษไว้เป็นกลุ่มเดียวกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ มีครูประจำชั้นสอนแบบทุกวิชา ยกเว้นบางวิชาที่เด็กต้องไปเรียนร่วมกับเด็กปกติ เช่น พลศึกษา ศิลปะ หรือกิจกรรมนอกหลักสูตรอื่น ๆ

6. ชั้นพิเศษในโรงเรียนปกติ เป็นการจัดเด็กที่มีความบกพร่องประเภทเดียวกันไว้เป็นกลุ่มเดียวกัน และเป็นกลุ่มขนาดเล็ก เด็กจะเรียนในชั้นเรียนพิเศษตลอดเวลา ครูประจำชั้นทุกวิชาลักษณะนี้เหมาะสมสำหรับเด็กที่มีความพิการค่อนข้างมาก

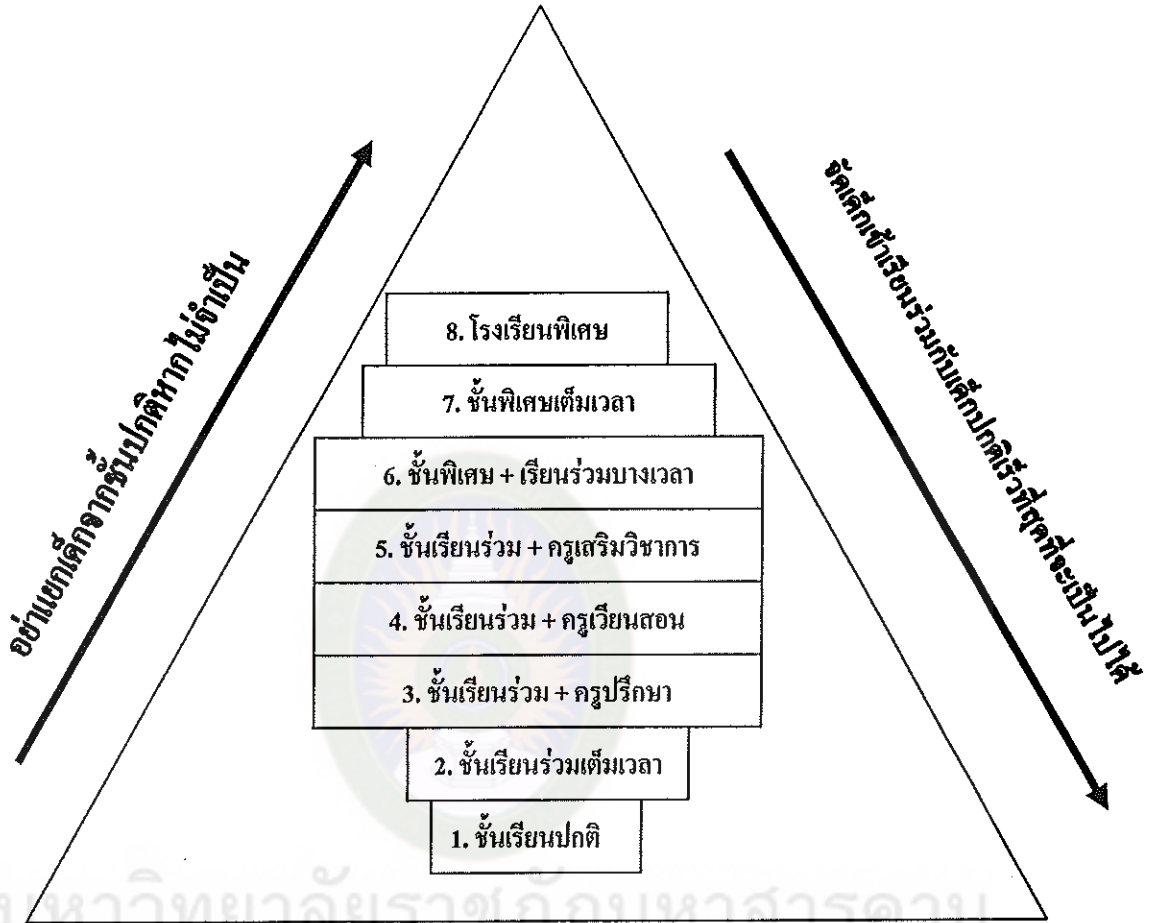
แผนภาพที่ 2 การจัดการเรียนร่วมระหว่างเด็กที่มีความต้องการพิเศษกับเด็กปกติ

ที่มา : ผดุง อารยะวิญญู (2541 : 244)

โจน และคอลลินส์ (Jones and Collins, 1969) ยังได้เสนอแนะรูปแบบของการเรียนร่วมไว้ 5 รูปแบบ ดังนี้

1. รูปแบบชั้นพิเศษเต็มเวลา
2. รูปแบบชั้นพิเศษแบบผสม
3. รูปแบบห้องเสริมความรู้
4. รูปแบบครูเดินสอน
5. รูปแบบให้คำปรึกษา แนะนำสำหรับครู

นอกจากนี้ เรย์ และ บริช (Reynolds and Brich. 1977) ยังได้เสนอรูปแบบการจัดการ การศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดยสรุป ดังภาพประกอบ 3 ดังนี้

แผนภาพที่ 3 รูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

ที่มา : ผดุง อารยะวิญญู (2541 : 224)

การที่จัดการเรียนร่วมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษในลักษณะใดนั้นขึ้นอยู่กับความพร้อมของโรงเรียน สภาพและระดับความพิการของเด็ก เด็กที่มีความบกพร่องน้อยและมีความพร้อมในการเรียนสูงอาจจัดให้เรียนร่วมเต็มเวลาเด็กที่มีระดับความบกพร่องมากมีความพร้อมในการเรียนต่ำก็อาจจัดให้เรียนในชั้นเรียนพิเศษลดหลั่นลง ไปด้วยไปดังภาพประกอบ

รูปแบบการจัดการเรียนร่วมตามแนวคิดของ คีโน (สุรินทร์ ยอดคำแปง. 2542 : 28 ; อ้างอิงจาก Deno. 1970) เป็นรูปแบบที่พัฒนาขึ้นเพื่อเกิดความเหมาะสมตามภาพ โดยกำหนดรูปแบบการเรียนรู้ไว้ 5 รูปแบบ ดังแผนภาพที่ 4 ดังนี้

<p>1. เรียนร่วมในชั้นปกติ รับบริการพิเศษบ้างหรือไม่ ต้องรับบริการพิเศษเนื่องจากได้รับการฟื้นฟู สมรรถภาพจนถึงระดับเรียนได้</p>
<p>2. เรียนร่วมในชั้นปกติและรับบริการพิเศษจากครูเวียงสอนครูที่ ปรึกษา และ/หรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะ</p>
<p>3. เรียนร่วมในชั้นปกติและรับบริการพิเศษจากห้องเสริมวิชาการ (Resource Room)</p>
<p>4. ชั้นพิเศษโดยส่งไปเรียนร่วมในชั้นปกติบางวิชา</p>
<p>5. ชั้นเรียนพิเศษสำหรับเด็กพิการแต่ละประเภทในโรงเรียนปกติ</p>

แผนภาพที่ 4 การจัดการเรียนร่วมตามแนวคิดของ คีโน
ที่มา : สุรินทร์ ยอดคำแปง (2542 : 28)

สำหรับสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้ดำเนินโครงการ
จัดการเรียนร่วม โดยกำหนดไว้ 3 รูปแบบ ดังนี้ (ศรียา นิยมธรรม. 2539 : 57)

1. เข้าเรียนในชั้นปกติเหมือนกับเด็กปกติทุกวิชา
2. เรียนร่วมเป็นบางวิชาที่สามารถเรียนได้
3. อยู่ร่วมโรงเรียนเดียวกัน โดยเรียนในชั้นพิเศษในกลุ่มเฉพาะของตน แต่จะทำ
กิจกรรมต่าง ๆ ทางสังคมร่วมกัน

จากรูปแบบของการจัดการเรียนร่วมจะเห็นได้ว่าการนำเด็กที่มีความต้องการพิเศษ
เข้ามาเรียนร่วมกับเด็กปกติ จะทำให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้มีโอกาสปรับตัว เพื่อให้สามารถ
ดำรงชีวิตอยู่ได้ในสังคมของคนปกติและการจัดเด็กที่มีความต้องการพิเศษที่มีระดับความบกพร่อง
ที่แตกต่างกัน เข้าเรียนในรูปแบบต่างกัน จะทำให้เด็กได้พัฒนาตามศักยภาพของตนเอง

5. แนวการจัดการเรียนร่วม

ในการจัดการเรียนร่วมนั้น มีองค์ประกอบหลายอย่างที่โรงเรียนต้องคำนึงถึงการดำเนินงานต้องมีการวางแผนอย่างเป็นระบบ ชัดเจน และมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2542 : 26-43) ได้กำหนดขั้นตอนการจัดการเรียนร่วมเพื่อเป็นแนวทางดำเนินงานแก่โรงเรียนในสังกัด มี 4 ขั้นตอน

5.1 การเตรียมการ

5.1.1 การเตรียมสิ่งแวดล้อม

1) อาคารสถานที่ ต้องจัดเตรียมสภาพแวดล้อมที่ดี เพื่อความสะดวกและเหมาะสมกับความต้องการของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เตรียมห้องเรียน มุมวงเครื่องใช้ และอุปกรณ์ อาจจำเป็นต้องจัดสร้างหรือดัดแปลงให้เหมาะสม เช่น พื้นควรปูด้วยกระเบื้องยาง ทำทางลาด ราวจับในห้องน้ำ สำหรับเด็กบกพร่องทางร่างกาย เป็นต้น

2) การจัดห้องเรียนและที่นั่ง ห้องเรียนไม่ว่าจะเป็นชั้นพิเศษเฉพาะหรือห้องเรียนร่วม ควรเป็นห้องที่ไม่มีเสียงรบกวน หรือมีน้อยที่สุด ไม่ควรจัดห้องที่อยู่ติดถนนหรือห้องดนตรี

3) รูปแบบการจัดห้องเรียน จัดเหมือนการจัดห้องเรียนเด็กปกติ คือจัดให้มีโต๊ะครู ควรสะดวกในการเดินดูนักเรียน อย่างใกล้ชิด และสามารถร่วมกิจกรรมกับนักเรียนได้ กระดานดำจัดไว้หน้าห้องเรียน ป้ายนิเทศ แผนภูมิ แผนที่ ติดตามผนังห้องเรียน โต๊ะเก้าอี้เรียน ควรเหมาะสมกับวัยของเด็ก จัดให้เอื้อต่อการเรียนการสอน ผู้เก็บเอกสารคู่มือครู และสื่ออุปกรณ์ เพิ่มข้อมูลประจำตัวเด็ก แบบประเมินความก้าวหน้า โดยจัดชั้นให้มีที่ว่างในการประกอบกิจกรรมและที่ว่างสำหรับเด็กพิการทางกายเคลื่อนไหวสะดวก นอกจากนี้ควรจัดให้มีห้องฝึกพูด หรือห้องเสริมวิชาการไว้ด้วย

5.1.2 การเตรียมบุคลากร

ควรมีการเตรียมบุคลากรที่เกี่ยวข้องให้พร้อมที่จะรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนร่วม เข้าใจการปฏิบัติงานที่จำเป็นต้องการสอน เพื่อส่งเสริมงานเรียนร่วมให้ประสบความสำเร็จ บุคลากรที่ควรเตรียมการได้แก่

1) ผู้บริหาร โรงเรียน ต้องมีเจตคติที่ดี มีหลักการบริหารจัดการเรียนร่วมทำ ความเข้าใจกับบุคลากรทุกฝ่ายในโรงเรียน จัดหาบริการสนับสนุนเพื่อเสริมงานเรียนร่วม และส่งเสริมให้กำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร

2) ครูประจำชั้นเรียนร่วมหรือครูประจำวิชา ควรได้รับการฝึกอบรมให้มีความรู้พื้นฐาน และวิธีสอนเด็กที่มีความบกพร่อง ในชั้นเรียนของตน เข้าใจวิธีการประสานงานกับ

บุคลากรอื่นที่เกี่ยวข้อง และมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนร่วม มีความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนได้และยอมรับให้เข้าเรียนในฐานะสมาชิกคนหนึ่งของโรงเรียน

3) ครูประจำชั้นพิเศษเป็นครูที่มีวุฒิทางการศึกษาหรือผ่านการฝึกอบรมทางการศึกษาพิเศษ โดยเฉพาะ และควรเป็นบุคคลที่มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนร่วมมีความเชื่อว่าเด็กทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาได้ มีความตั้งใจจริงในการปฏิบัติงาน

4) ครูเสริมวิชาการ เป็นครูที่ทำหน้าที่สอนเพิ่มเติมจากการที่เด็กได้เรียนในชั้นเรียนปกติ และเป็นผู้ประสานให้คำแนะนำครูให้ปฏิบัติต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ได้ถูกต้อง

5.1.3 การเตรียมเด็ก

1) เด็กที่มีความต้องการพิเศษ การเตรียมเด็กมีความสำคัญอย่างยิ่ง และหากเด็กได้รับการเตรียมก่อนส่งเข้าเรียนแล้ว จะช่วยลดปัญหาที่จะเกิดในชั้นเรียนร่วมและยังช่วยลดความยุ่งยากให้กับครูประจำชั้นเรียนร่วม

เด็กที่มีความต้องการพิเศษที่พบในโรงเรียนประถมศึกษาที่มี 3 ลักษณะ คือ

1.1) เด็กที่รับเข้ามาใหม่และยังไม่มีเตรียมความพร้อม

1.2) เด็กที่เรียนในชั้นเรียนอยู่แล้ว แต่ผู้ปกครองและครูไม่ทราบว่าเป็น

เด็กที่มีความต้องการพิเศษ

1.3) เด็กที่ได้รับการเตรียมหรือพัฒนาความสามารถแล้วจากศูนย์

การศึกษาพิเศษ หรือจากโรงเรียน / มูลนิธิต่าง ๆ และส่งผลต่อเพื่อเข้าเรียนร่วม

เด็กที่ยังไม่เตรียมความพร้อม ควรได้รับการตรวจสอบเบื้องต้นว่า มีความพร้อมหรือความสามารถพื้นฐานเพียงใด เพื่อนำมากำหนดแผนเตรียมความพร้อม โดยใช้แผนจัดการศึกษารายบุคคล หรือพัฒนาความสามารถด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา และต้องให้ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตนแก่เด็กด้วย เมื่อเด็กมีความพร้อมจึงส่งเข้าเรียนร่วมในชั้นเรียนร่วมเต็มเวลาหรือบางเวลา หากโรงเรียนไม่สามารถจัดเป็นพิเศษได้ อาจส่งเด็กเข้าเรียนในชั้นปกติ และจัดเวลาพิเศษให้เด็กได้รับการเสริม เพื่อพัฒนาความสามารถในบางเรื่องทั้งนี้ขึ้นอยู่กับระดับความบกพร่องของเด็กเป็นสำคัญ

2) เด็กปกติโรงเรียนต้องทำความเข้าใจกับเด็กปกติ เพื่อให้เข้าใจการปฏิบัติตนหรือให้การช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษ สร้างเจตคติที่ดีไม่ล้อเลียน ดูหมิ่น โดยจัดในรูปแบบของกิจกรรมต่าง ๆ อันจะนำไปสู่ความเข้าใจ ยอมรับ และเอื้ออาทรแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษ ทำให้เด็กพิเศษอยู่ในสังคมโรงเรียนด้วยความสุข

5.1.4 การเตรียมผู้ปกครอง

สามารถทำได้หลายวิธี เช่นการประชุมนิเทศ ก่อนเปิดภาคเรียนการนัดหมายพบกันเป็นระยะ การสนับสนุนผู้ปกครองให้ร่วมกิจกรรมในรูปของอาสาสมัคร การสนับสนุนให้รวมกลุ่มตั้งสมาคมผู้ปกครองและครู เป็นต้น โดยควรให้ผู้ปกครองมีความรู้ในเรื่องสิทธิของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ แนวทางที่ถูกต้องในการอบรมเลี้ยงดู แนวการสอนและการประเมินผลบทบาทในการให้ความร่วมมือแก่โรงเรียน การให้การยอมรับ เข้าใจ ไม่รังเกียจเด็กที่มีความต้องการพิเศษด้วย

5.1.5 การเตรียมแผนจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล

เด็กที่เรียนร่วมจะเรียนหลักสูตรเช่นเดียวกับเด็กปกติ แต่เนื่องจากความบกพร่องทำให้ไม่สามารถเรียนบรรลุได้ทุกจุดประสงค์ จำเป็นต้องตัดสิ่งที่เด็กไม่สามารถเรียนได้ ออกหรือปรับลด หรือเพิ่มสิ่งที่จำเป็นอื่นเข้าไป การจัดทำแผนศึกษาเฉพาะบุคคลจะเป็นสิ่งที่ทำให้เด็กได้เรียนตามความสามารถ และได้รับบริการพิเศษตามความเหมาะสม

5.1.6 การเตรียมการวัดประเมินผล

การวัดผลประเมินผล ควรแยกเด็กที่มีความต้องการพิเศษออกจากเด็กปกติ โดยไม่นำคะแนนและจำนวนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ไปรวมกับเด็กปกติ การวัดผลต้องสอดคล้องกับการเรียนการสอนของเด็กพิเศษแต่ละคน โดยกำหนดรายละเอียดไว้ในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล และอาจต้องปรับปรุงวิธีการวัดผลประเมินผล ปรับการเกณฑ์การประเมินความก้าวหน้าให้สอดคล้องกับความสามารถของเด็กที่มีความต้องการพิเศษแต่ละคน

5.2 การคัดแยกเด็ก

การคัดแยกเด็กที่มีความต้องการพิเศษ มีความสำคัญมาก เพราะหากดำเนินการผิดพลาดจะส่งผลกระทบต่อวางแผนจัดการเรียนการสอน และการให้ความช่วยเหลือเด็กสามารถทำได้หลายวิธี เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การทดสอบ การตรวจสอบผลงาน และมีเครื่องมือหลายชนิด เช่น แบบทดสอบมาตรฐาน แบบทดสอบเฉพาะ แบบคัดแยกเป็นหมูน แบบคัดแยกเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ หรือแบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้นเอง การใช้แบบคัดแยกอย่างไรอย่างหนึ่ง ไม่ว่าจะสามารถสรุปได้ว่าเด็กที่มีความต้องการพิเศษด้านใด ดังนั้น การคัดแยกจึงจำเป็นต้องใช้เครื่องมือหลายๆแบบ และหลายวิธีประกอบกัน การคัดแยกเด็กควรดำเนินการเป็นขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ครูประเมิน โดยการสังเกตพฤติกรรมอย่างต่อเนื่อง สัมพันธ์กับการเรียนการสอน ว่าเด็กคนใดผิดปกติบ้างหรือไม่ เพื่อเป็นข้อมูลคัดเลือกเด็กเบื้องต้น

ขั้นตอนที่ 2 หากครูยังไม่แน่ใจว่าเด็กที่ค้นพบนั้น มีความผิดปกติแน่ชัดหรือไม่ อาจทำขั้นตอนที่ 1 อีกครั้ง หลังจากได้คำตอบว่าผิดปกติจริง ก็ดำเนินการขั้นต่อไป

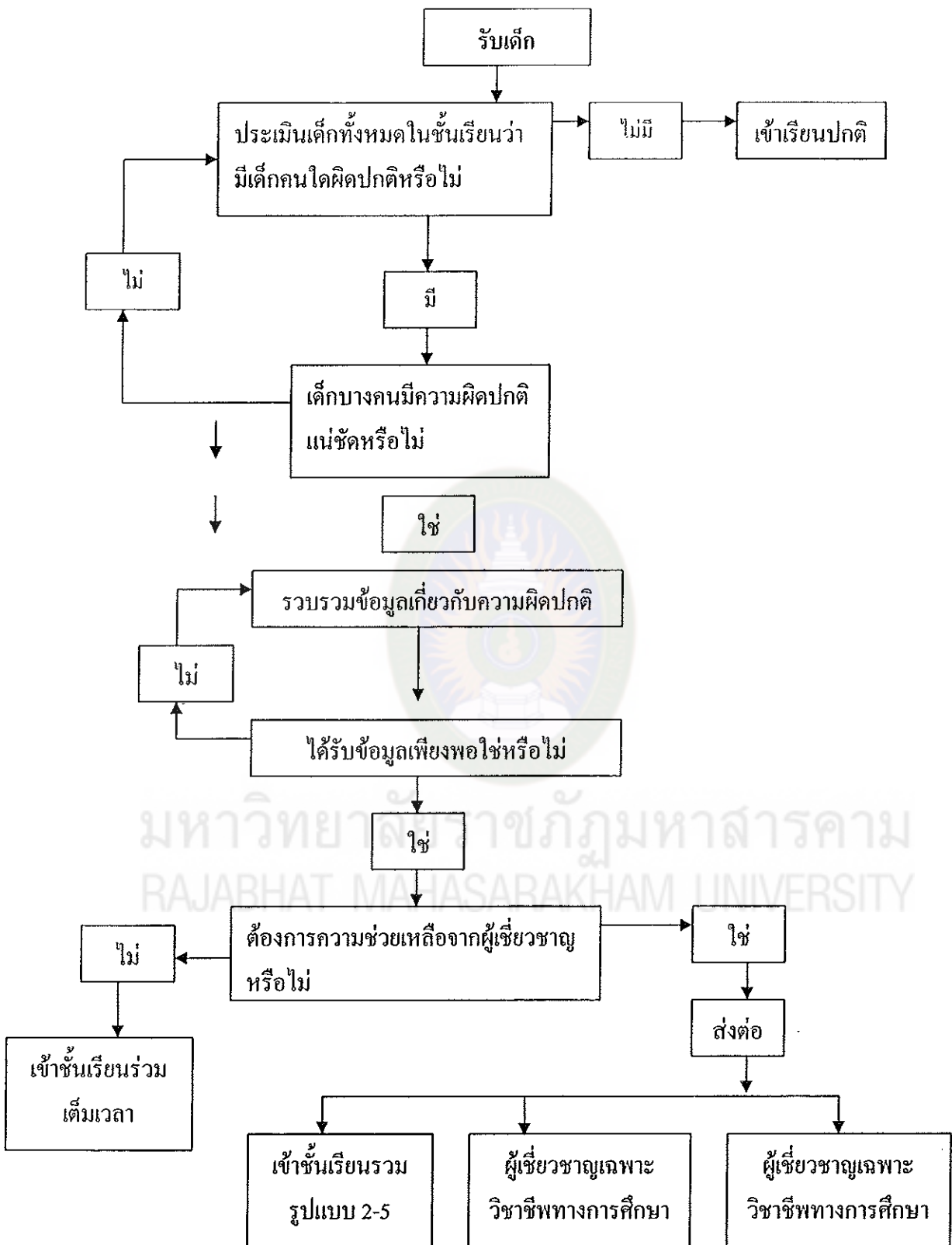
ขั้นตอนที่ 3 ครูและผู้เชี่ยวชาญอื่น ๆ ช่วยกันรวบรวมข้อมูลความผิดปกติของเด็กอย่างละเอียด โดยใช้เทคนิคต่าง ๆ เช่น การสังเกตพฤติกรรม ทดสอบมาตรฐานเยี่ยมบ้าน สัมภาษณ์ ผู้ปกครอง เป็นต้น แล้วบันทึกไว้

ขั้นตอนที่ 4 คณะทำงานประเมินว่าข้อมูลที่ได้อาจเพียงพอหรือไม่ ถ้ายังไม่พอให้เก็บข้อมูลในขั้นตอนที่ 3 ใหม่

ขั้นตอนที่ 5 พิจารณาว่าเด็กที่คัดค้านั้น ควรได้รับความช่วยเหลือโดยวิธีใดบ้าง ถ้าถึงขั้นต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญพิเศษแขนงใด จะได้ส่งเด็กไปขอรับบริการพิเศษ

ขั้นตอนที่ 6 ในกรณีตัดสินใจส่งต่อ ครูต้องเตรียมเอกสารและรายงานตรงความจำเป็นเพื่อขอรับบริการพิเศษจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 7 ในการปฏิบัติงาน ครูที่รับผิดชอบการจัดการเรียนร่วม ต้องศึกษาหลักสูตรปรับแผนการเรียนการสอน ให้เหมาะสมกับเด็กเป็นรายบุคคล และประสานงานการเรียนที่จัดอยู่ในโรงเรียนต่อไป

แผนภาพที่ 5 ขั้นตอนการคัดแยกเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ (2542 : 34)

5.3 การทำแผนจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized Education Program) และแผนการสอนเฉพาะบุคคล (Individualized Implementation Plan)

5.3.1 แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล เรียกว่า IEP เป็นแผนจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษรายบุคคล เพื่อเป็นแนวทางการจัดการศึกษาให้สอดคล้องเหมาะสมกับความต้องการและความสามารถของเด็ก โดยปกติเป็นแผนระยะ 1 ปี มีการทบทวนทุกภาคเรียน โดยทั่วไปควรมีรายละเอียดดังนี้

- 1) ข้อมูลเกี่ยวกับเด็กเช่น ชื่อ อายุ เพศ ประวัติ ประเภทความบกพร่อง
- 2) ระยะเวลาเริ่มใช้ และระยะเวลาสิ้นสุดการใช้แผน
- 3) ระดับความสามารถของเด็กในด้านต่าง ๆ เช่น สังคม การรับรู้ การช่วยเหลือตนเอง
- 4) จุดมุ่งหมายระยะยาว โดยทั่วไปกำหนด 1 ปี ครบ 1 ปี แล้วเด็กควรจะเรียนรู้อะไรบ้าง และสามารถแสดงพฤติกรรมอะไรบ้าง
- 5) จุดมุ่งหมายระยะสั้น
- 6) เด็กเรียนร่วมต้องระบุว่า เรียนร่วมเมื่อใด อย่างไร
- 7) บริการพิเศษที่จำเป็น
- 8) การประเมินผล ต้องระบุว่า จะใช้วิธีใดมีขั้นตอนการวัดและประเมินผลอย่างไร
- 9) การรับรองแผนจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล โดยผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง

5.3.2 แผนการสอนเฉพาะบุคคล เรียกว่า IIP เป็นแผนการสอนที่จัดทำในรูปแบบเดียวกันกับเด็กปกติ อาจมีบางจุดประสงค์ที่ต้องปรับให้เหมาะสมกับความต้องการจำเป็นของเด็กในการจัดการเรียนการสอน อาจต้องปรับการสอน ปรับเพิ่มเวลา สื่อการสอน และวิธีการจัดและประเมินผลให้สอดคล้องเหมาะสมตามลักษณะความต้องการพิเศษ

5.4 การประเมินผลการเรียนเด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนร่วม

การวัดประเมินผล จะแตกต่างไปจากเด็กปกติ เพราะเด็กที่มีความต้องการพิเศษมีความต้องการและความสามารถแตกต่างกัน การวัดผลประเมินผลจะถูกกำหนดไว้ในแผน IEP ของแต่ละคน การวัดผลประเมินผลสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอาจดำเนินการได้ดังนี้

5.4.1 กำหนดลำดับขั้นของทักษะ ครูอาจจำเป็นต้องกำหนดทักษะทางการเรียนของเด็กเป็นขั้นย่อย ๆ สอนให้มีทักษะตามขั้นย่อย ๆ แล้ววัดผลโดยการหลายวิธีเมื่อเห็นว่าเด็กมีทักษะตามขั้นย่อย ๆ แล้ว ถือว่าสอบผ่าน

5.4.2 ไม่เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์กับเด็กอื่น เพราะเด็กที่มีความต้องการพิเศษแต่ละคนมีหลักสูตรของตนเอง แต่ละคนไม่เหมือนกัน มีความก้าวหน้าไม่เหมือนกัน จึงไม่ควรนำผลการเรียนมาเปรียบเทียบหรือใช้เกณฑ์เดียวกับเด็กปกติ ควรเปรียบเทียบความก้าวหน้าเฉพาะของเด็กแต่ละคนว่ามีความก้าวหน้าเพิ่มขึ้นเพียงใด

5.4.3 การให้เกรด ควรกำหนดวิธีประเมินผลและให้เกรดใหม่ให้เหมาะสมกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ แต่ละคน เช่น

1) ครูร่วมกันให้เกรด ในกรณีเรียนร่วมเต็มเวลา กับเด็กปกติและได้รับการสอนเพิ่มเติมจากครูการศึกษาพิเศษ เกรดที่ใช้ไม่ควรมาจากครูคนเดียว ครูที่สอนควรมีบทบาทในการให้เกรดเท่า ๆ กัน

2) ให้เกรดจากคะแนนรวม ครูควรจำแนกคะแนนทั้งหมดออกเป็นกิจกรรมย่อยต่างๆกัน เนื่องจากเด็กที่ข้อจำกัดหลายด้านจึงจำเป็นต้องให้เกรดเด็กจากกิจกรรมหลายด้าน เช่น

20% จากการสอบปลายภาค

20% จากการสอบย่อย

20% จากการร่วมกิจกรรม

20% จากการนำเสนอโครงการ

20% จากการมาเรียน เป็นต้น

5.5 การสอบ ครูควรใช้วิธีการยืดหยุ่นในการทดสอบ โดยอาจใช้วิธีการดังนี้

5.5.1 ให้เด็กสอบปากเปล่า กรณีเด็กมีปัญหาการอ่าน การเขียน เด็กอาจเข้าใจแต่อ่านช้าหรือเขียนไม่ได้ จึงควรช่วยเหลือเด็กให้ทำข้อสอบได้โดยให้ตอบด้วยวาจา

5.5.2 ให้ทำข้อสอบโดยไม่จำกัดเวลา เนื่องจากปัญหาการอ่านการเขียนมาก อาจให้เขียนอาจไม่ต้องนั่งสอบในห้องเดียวกับเด็กปกติก็ได้

5.5.3 ให้สอบโดยการบันทึกเสียง บางคนมีปัญหาการเขียนมาก อาจให้เด็กตอบปากเปล่าโดยการบันทึกเสียงตอบแล้วครูนำไปเปิดฟังอีกครั้ง

5.5.4 กำหนดเกณฑ์การทำข้อสอบใหม่ อาจปรับวิธีการให้คะแนนด้วยการนับจำนวนข้อที่เด็กทำเสร็จในเวลาที่กำหนด หรือในเวลาที่ขยายเพิ่มให้แล้วอาจช่วยให้มีโอกาสดำเนินการสูงขึ้นได้

5.5.5 ให้สอบในห้องพิเศษ หรือห้องเสริมวิชาการ เด็กอาจถามครูได้เมื่อมีปัญหาการตัดสินใจเลือนชั้น ควรใช้ผลการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสำคัญเป็นอันดับหนึ่ง และผลสัมฤทธิ์เป็นอันดับรอง

6. ความสำคัญและประโยชน์ของการเรียนร่วม

6.1 ความสำคัญของการเรียนร่วม

การจัดการศึกษาพิเศษนับแต่อดีตที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันมีพัฒนาาเรื่อยๆ จากการจัดการศึกษาแบบจำแนกประเภท (Categorical Approach) ที่จัดประเภทเด็กตามความบกพร่องแล้วจึงจัดหลักสูตร ประสบการณ์และวิธีสอนให้เหมาะสม เป็นการตอกย้ำ “ตราบาป” ให้กับเด็ก เช่นเด็กได้รับการเรียกขานว่าเป็น “เด็กปัญญาอ่อน” นักการศึกษาพิเศษจึงพยายามจะไม่จำแนกประเภทเด็ก แต่จะศึกษาปัญหาในการเรียน และปัญหาด้านบุคลิกภาพของเด็กว่าเด็กมีความต้องการพิเศษแต่ละคนมีความสามารถอะไรบ้าง และด้วยความสามารถในด้านใดบ้างแล้วจึงสอนเด็กตามสภาพจริงที่มีอยู่ การจัดการศึกษาพิเศษ ให้กับเด็กที่มีความต้องการพิเศษให้กับเด็กที่มีความต้องการพิเศษซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลส่วนน้อยของประเทศ เป็นการลงทุนทั้งทางด้านการเงิน เวลา ทรัพยากรทุกด้าน หลายคนอาจมองว่าเป็นภาระของประเทศ แต่โดยหลักสิทธิมนุษยชนเขาต้องได้รับการดูแลรัฐและนักการศึกษาตลอดจนชุมชนในสังคม ต้องรับทราบปัญหาและให้โอกาสเขาได้เรียนรู้ตามศักยภาพที่มีอยู่และสามารถพัฒนาได้เพื่อไม่ให้เป็นการต่อต้านร่วม (Cortett, J. 1998)

การจัดการศึกษาแบบไม่จำแนกประเภท (Noncategorical Approach) ซึ่งเน้นความสามารถของเด็กและเน้นความเหมือนมากกว่าความต่าง ได้นำวิธีสอนที่คล้ายกันมาใช้สอนเด็กที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันได้ เป็นการลดกระบวนการในการคัดแยก ตลอดจนแก้ปัญหาในการขาดแคลนครูได้เป็นอย่างดี เหมาะสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษที่มีความบกพร่องไม่รุนแรงนัก เช่น เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับเรียนได้ เด็กที่มีปัญหาทางด้านการเรียนรู้ เด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรมที่ไม่รุนแรงเป็นต้น สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องในขั้นรุนแรง ยังจำเป็นต้องการศึกษาแบบจำแนกประเภทตามเดิม

กฤษฏ ที เก (สมพร หวานเสร็จ, 2543 : 5 ; อ้างอิงจาก Gihool. T.K. 1986) เป็นอีกผู้หนึ่งที่เห็นด้วยกับการจัดการศึกษาพิเศษแบบไม่จำแนกประเภท เพราะเป้าหมายในอนาคตของการศึกษาพิเศษ คือ การจัดให้การศึกษาพิเศษเป็นส่วนหนึ่งของระบบการศึกษาปกติ ให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้มีโอกาสเรียนหนังสือเคียงข้างกับเด็กปกติ สังคมจึงไม่ควรแยกเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ออกจากสังคมของคนปกติ การจัดการศึกษาพิเศษแบบไม่จำแนกประเภทจึงตอบสนองต่อปรัชญา การดำรงชีพอยู่ร่วมกันของมนุษย์ที่ไม่มีการแบ่งแยก

แนวคิดในการจัดการศึกษาแบบไม่จำแนกประเภท เป็นการจัดให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนรวมกับเด็กปกติทั่วไปในชั้นเรียนเป็นการเสนอให้นักการศึกษาพิจารณาถึงคุณค่าของการพัฒนาชีวิตคน ซึ่งได้รับการพัฒนาทุกด้านของวิถีชีวิต เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถและเป็นทักษะจำเป็นในการดำรงชีวิตในครอบครัวและสังคมได้เป็นปกติสุขและมีคุณค่า และยังเป็น

การเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้แก่กลุ่มเด็กที่มีความต้องการพิเศษให้ได้รับการศึกษาเพิ่มขึ้น เพราะการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้แก่กลุ่มเด็กที่มีความต้องการพิเศษให้ได้รับการศึกษาเพิ่มขึ้น เพราะการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมนั้นเป็นการประหยัด และไม่ต้องรอกองงบประมาณในการจัดซื้อที่ดินก่อสร้างอาคารเรียนที่สิ้นเปลืองงบประมาณจำนวนมาก เพียงแต่จัดให้เด็กมีความต้องการพิเศษได้แทรกเข้าไปเรียนในชั้นเรียนของโรงเรียนทั่วไปในระดับปฐมวัย ประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา ซึ่งมีโรงเรียนตั้งอยู่ทั่วไปทั้งประเทศอยู่แล้ว ส่วนงบประมาณอาคารสถานที่ที่ผันไปเป็นเงินสนับสนุนครูและเด็ก ซึ่งอาจเกิดผลดีต่อเด็กและกำลังคนของรัฐอีกด้วย ที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือ ทำให้การจัดการศึกษาพิเศษแบบเรียนร่วมง่ายขึ้น เพราะเมื่อเด็กไม่ถูกเรียกว่าปัญญาอ่อน ทักษะคติในทางลบของครูผู้สอน นักเรียนปกติ ผู้บริหารโรงเรียน และผู้เกี่ยวข้องย่อมไม่เกิดขึ้น ทำให้บุคคลดังกล่าวมองภาพเด็กที่มีความต้องการพิเศษในทางบวกมากกว่าทางลบ ซึ่งจะเป็นผลดีต่อความสำเร็จในการเรียนร่วมระหว่างเด็กที่มีความต้องการพิเศษกับเด็กปกติทั่วไป ไม่ต้องมีปัญหาในการคัดแยกเด็กมากนัก เพราะบางรายส่วนใหญ่จำเป็นต้องทดสอบรายบุคคล สถานศึกษาจำนวนมากขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการทดสอบ ขาดเครื่องมือทดสอบ เมื่อขาดแคลนสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นอุปสรรคสำคัญในการจัดการศึกษาพิเศษให้มีประสิทธิภาพ

6.2 ประโยชน์ของการเรียนร่วม

ในประเทศที่เจริญมั่นคง และประเทศที่กำลังพัฒนา มีแนวคิดตรงกันว่าจัดการศึกษาให้กับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ได้เรียนร่วมกับเด็กปกติ นอกจากจะเป็นพื้นฐานสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาเด็กอย่างเต็มศักยภาพ อันมีผลต่อการดำรงชีวิตร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุขแล้ว ยังทำให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีความเข้าใจอันดีต่อกัน เมื่อเด็กเหล่านี้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ก็จะมีความพร้อมที่จะอยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสม ที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งคือ เป็นการประหยัดงบประมาณของรัฐเพราะไม่ต้องจัดสร้างโรงเรียนขึ้นใหม่ การจัดการเรียนร่วมในโรงเรียนปกติ จึงเป็นการลดภาระค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาของรัฐอย่างหนึ่ง

ชินเดล (Schindele. 1981 : 2-3) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการเรียนร่วมไว้ 3

ประการคือ

1. ประโยชน์ในด้านการเรียนรู้
2. ประโยชน์ในด้านปฏิสัมพันธ์กับสังคม
3. ประโยชน์ในด้านประสบการณ์จริงที่พบในชีวิตประจำวัน

ฮอททคิส (อุบล เล่นวารี. 2542 : 26 ; Hotchkis.n.d) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการเรียนร่วมไว้ดังนี้

1. ทางด้านการเรียน เด็กได้มีโอกาสเรียนตามระดับชั้นในโรงเรียนปกติ โดยไม่มีข้อยกเว้นเช่น ถ้าเด็กในชั้นพิเศษครูก็จะมักให้ความสำคัญแก่เด็กมากไป หรือความหวังไว้ค่อนข้างต่ำเมื่อเด็กทำอะไรไม่ได้ครูก็มักจะปล่อย เพราะถือว่าเด็กมีความบกพร่อง ถ้าเด็กในโรงเรียนปกติเด็กก็จะต้องปฏิบัติ เช่น พยายามทำงานให้เสร็จเหมือนคนอื่นเด็กก็จะได้รับทักษะต่าง ๆ มากขึ้น

2. ทางด้านสังคมเด็กสามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมปกติได้ดีขึ้นมีเพื่อนมากขึ้นไม่เฉพาะแต่เพื่อนพินิจเท่านั้น เพื่อนบ้านเข้าใจเด็กดีขึ้น ยอมให้ลูกของตนมาเล่นด้วย เพราะเด็กอยู่ในโรงเรียนเดียวกันกับลูกของตน

3. การเปลี่ยนเจตคติ เด็กปกติจะมีความเคยชินกับเด็กพิการมากขึ้น เพราะได้อยู่ร่วมกัน เรียนร่วมกัน จึงไม่เห็นว่าเด็กพิการจะเป็นมนุษย์ประหลาด น่ากลัว ขวนขวายในทำทาง และรูปร่างอีกต่อไป นอกจากนี้เด็กยังเรียนรู้ว่าเด็กพิการต้องการความช่วยเหลืออะไรบ้าง และเข้าใจต่อเด็กพิการดีขึ้น ยอมรับและแสดงความเอื้อเฟื้อมากขึ้น

4. ประหยัดงบประมาณของรัฐ เมื่อเด็กพิการสามารถเรียนรู้ในโรงเรียนปกติได้ รัฐก็ไม่ต้องมีความจำเป็น ที่จะสร้างโรงเรียนพิเศษเฉพาะสำหรับเด็กพิการ จึงเป็นการลดค่าใช้จ่ายและงบประมาณลงไปมาก เพียงแต่เพิ่มบุคลากรที่จำเป็นบางอย่างขึ้นในโรงเรียนปกติเท่านั้น เช่น ครูสอนซ่อมเสริม หรือครูเวียนสอนหรือครูการศึกษาพิเศษในด้านการบริหาร ก็มีผู้บริหารโรงเรียนปกติอยู่แล้ว

จากที่กล่าวมาแสดงให้เห็นถึงประโยชน์ของการจัดการเรียนร่วมที่เกิดขึ้นกับตัวเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เด็กปกติ ตลอดจนกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ นอกจากนี้ยังเกิดประโยชน์ต่อการประหยัดงบประมาณของรัฐได้อย่างมหาศาลอีกด้วย

7. การจัดการเรียนร่วมให้ประสบผลสำเร็จ

การจัดการเรียนร่วมที่มีประสิทธิผลดีเพียงใดนั้น จำเป็นต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบโดยเตรียมการวางแผนให้รอบคอบ ชัดเจนต่อการปฏิบัติ และต้องดำเนินการตั้งแต่ระดับชาติจนถึงระดับท้องถิ่น ซึ่ง ผดุง อารยะวิญญู (2542 : 55-56) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบในแต่ละระดับดังนี้

7.1 การดำเนินการในระดับชาติ ควรมีการดำเนินงานเกี่ยวกับ

7.1.1 มีกฎหมายการศึกษาพิเศษรองรับการจัดการศึกษาพิเศษ เพื่อให้สามารถดำเนินการได้อย่างสะดวก รวดเร็ว ครอบคลุมและทั่วถึง ควรมีรายละเอียดเพียงพอที่จะเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาพิเศษได้อย่างเป็นระบบ ได้แก่ นิยามต่าง ๆ บทกำหนดการให้เด็กที่มี

ความต้องการพิเศษได้รับการศึกษา บทลงโทษ การบริหารการศึกษาพิเศษ หน่วยงานดำเนินการ การกิจ ประเภทของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ การทดสอบและคัดแยก การจัดทำหลักสูตรและการเรียนการสอน การประเมินผล บทบาทของบิดามารดา ผู้ปกครอง บทบาทของชุมชน หน้าที่หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง บุคลากร การกำหนดตำแหน่งเงินเดือน งบประมาณการเรียนร่วม หัวข้อที่จำเป็นอื่น ๆ และรายละเอียดต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องระบุไว้ เพื่อให้การศึกษาพิเศษดำเนินไปอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิผล

7.1.2 มีนโยบายที่ชัดเจน นโยบายในการบริหารประเทศควรมีนโยบายเกี่ยวกับการศึกษาพิเศษที่ทันสมัย เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน ครอบคลุมขอบข่ายของการศึกษาพิเศษและนำไปปฏิบัติได้ ที่ผ่านมานโยบายทางการศึกษาพิเศษมีเพียงสั้น ๆ ไม่ครอบคลุม ถ้าสมัย เนื่องจากรัฐบาลและสังคมให้เห็นความสำคัญและความจำเป็นในการจัดการศึกษาพิเศษ พรรคการเมืองต่าง ๆ ควรปรึกษาหารือกับนักการศึกษาพิเศษ และนักการศึกษาก่อนร่างนโยบายออกมา

7.1.3 มีระเบียบปฏิบัติที่ชัดเจน หลังจากมีกฎหมายแม่บทแล้วหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องปฏิบัติตามกฎหมาย ถ้าระเบียบปฏิบัติยังไม่มี ต้องออกระเบียบปฏิบัติที่ครอบคลุมสิ่งต่อไปนี้คือ ความหมายของการศึกษาพิเศษ และเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ระเบียบวิธีการหลักเกณฑ์การคัดแยกเด็ก การงบประมาณและการเงิน ตำแหน่งของบุคลากร การให้ขวัญกำลังใจ ระบบบริหารทุกระดับ การจัดการเรียนการสอน การประเมินผล เกณฑ์การจัดโครงการเรียนรวม และระเบียบ อื่น ๆ ที่จำเป็น ซึ่งควรคู่ขนานไปกับระบบการศึกษาของชาติ เพราะหากขาดระเบียบปฏิบัติเหล่านี้แล้ว จะทำให้การเรียนร่วมไม่เป็นระบบ และไม่มีประสิทธิผลได้

7.1.4 แผนการดำเนินงาน หน่วยงานกลางควรจัดทำแผนปฏิบัติการในระดับชาติให้ครอบคลุมทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ การขยายการศึกษาพิเศษจะดำเนินไปในลักษณะใดครอบคลุมแค่ไหน บุคลากรมีเพียงพอหรือไม่ หากไม่พอจะดำเนินการด้านการอบรมดูแลอย่างไร วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นมีเพียงพอหรือไม่ ในระดับโรงเรียนก็เช่นกัน ควรมีการจัดทำแผนปฏิบัติหลังจากทราบนโยบายจากส่วนกลางแล้วควรเป็นแนวที่กำหนดไว้กว้าง ๆ แล้วรายงานให้หน่วยงานเหนือทราบว่ามีแต่ละโรงเรียนหรือแต่ละอำเภอจะดำเนินงานโดยละเอียดอย่างไร

7.1.5 แนวปฏิบัติ ควรจัดทำเป็นเอกสาร หรือคู่มือเสนอแนะแนวทางในการจัดการศึกษาพิเศษ รวมทั้งการจัดการเรียนรวมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ทุกประเภทและส่งเอกสารเหล่านี้ไปยังหน่วยงานระดับปฏิบัติทุกแห่ง ที่มีโครงการศึกษาพิเศษ หรือโครงการเรียนร่วมเพื่อให้ผู้ปฏิบัติสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเป็นระบบและมีทิศทางเดียวกัน

7.1.6 การปฏิบัติตามและประเมินผล หลังจากให้เห็นนโยบาย และแนวปฏิบัติแก่ส่วนท้องถิ่นแล้ว ส่วนกลางจะต้องมีการติดตามผลว่า โรงเรียนต่าง ๆ ได้ดำเนินการจัดการศึกษาพิเศษรวมทั้งการเรียนร่วมไปแล้วอย่างไรบ้าง ถูกต้องตามหลักวิชาการและเป็นไปตามแนวปฏิบัติหรือเพียงใดด้วย

7.1.7 สำรวจปัญหาและอุปสรรค ควรมีการศึกษาปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินงานอยู่รวมทั้งระดมความคิดจากทุกฝ่าย ในการหาแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น เช่น ปัญหาในการบริหารงานการศึกษาพิเศษของไทย และจัดหน่วยงานย่อยขึ้นมารองรับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในอนาคต

7.2 การดำเนินงานในระดับท้องถิ่นและชุมชน

ในระดับภูมิภาคและระดับท้องถิ่นบทบาทของผู้บริหารระดับท้องถิ่น ชุมชน ผู้ปกครอง ศึกษานิเทศก์ และความร่วมมือจากหลายฝ่าย ล้วนมีผลต่อการดำเนินงานการเรียนร่วม ดังนี้คือ

7.2.1 ผู้บริหารระดับท้องถิ่น ควรมีความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการศึกษาพิเศษ เช่น นายอำเภอ ปลัดอำเภอ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้บริหารโรงเรียน หรือตำแหน่งผู้บริหารอื่น ๆ ในท้องถิ่น ควรทราบข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับระบบการศึกษาพิเศษ เพราะการเรียนร่วมเป็นระบบของความร่วมมือจากหลายฝ่าย หากผู้บริหารไม่เข้าใจในระบบแล้วจะทำให้การดำเนินงานเป็นไปได้ยาก

7.2.2 ชุมชน บุคคลในชุมชนประกอบไปด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สารวัตรกำนัน แพทย์ประจำตำบล เกษตรตำบล เจ้าอาวาส สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ประธานองค์การบริหารส่วนตำบล นายกององค์การบริหารส่วนตำบล หัวหน้าครอบครัว ตลอดจนสมาชิกในครอบครัว ควรมีความรู้ความเข้าใจในการศึกษาพิเศษบ้างไม่มากก็น้อย อย่างน้อยต้องเข้าใจปรัชญาที่ว่าทุกคนที่เกิดมาไม่ว่าจะปกติหรือพิการ จะต้องอยู่ร่วมกันเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ไม่มีการแบ่งแยก ไม่มีการแบ่งชนชั้น ไม่แยกเด็กพิการออกไปเรียนในโรงเรียนพิเศษ ควรให้เขาเข้าเรียนในโรงเรียนเดียวกันในชุมชน เขาจะได้เจริญเติบโตเป็นสมาชิกที่มีค่าของสังคมต่อไป ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นต้องมีการแนะนำ ให้ข้อมูล การประชุม อบรม สัมมนา เพื่อให้ชุมชนเข้าใจ และจะได้ร่วมมือกันหาทางช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษทางการศึกษา

7.2.3 ผู้ปกครองเป็นผู้ที่เล็งคุณค่ามากที่สุด จึงเป็นผู้ที่สามารถให้ข้อมูลแก่ทางโรงเรียนได้ดีที่สุด ผู้ปกครองควรมีบทบาทในการทดสอบเพื่อคัดแยกเด็ก มีบทบาทในการจัดทำแผนการเรียนการสอน เพราะในบางครั้งผู้ปกครองตั้งความหวังในความสามารถของเด็กควร

เป็นเช่นไรควรมีสถิติรับทราบเกี่ยวกับผลการทดสอบเด็ก และควรมีโอกาสเลือกตัดสินใจว่าจะส่งลูกเข้าเรียนในโรงเรียนเฉพาะหรือโรงเรียนเรียนร่วม

7.2.4 ศิษยานิเทศก์จะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ทางด้านการศึกษาพิเศษ สามารถให้คำแนะนำแก่โรงเรียนได้ ในด้านการแยกเด็ก การจัดหลักสูตรการเรียน การสอนและการประเมินผล

7.2.5 ความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องอื่นๆ เช่น แพทย์ นักจิตวิทยา หรือจิตแพทย์ นักกายภาพบำบัด นักกิจกรรมบำบัด นักแก้ไขการพูด นักสังคมสงเคราะห์ เป็นต้น ผู้เชี่ยวชาญเหล่านี้ส่วนมากมิได้สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ โรงเรียนจำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือ ความร่วมมือจากบุคคลเหล่านี้ การช่วยเหลือไม่ควรเป็นไปบนพื้นฐานความสมัครใจ ควรเป็นหน้าที่ ความรับผิดชอบของบุคลากรดังกล่าว ซึ่งถ้าจะให้ได้ดี ควรกำหนดหน้าที่ไว้ในกฎหมายหรือระเบียบปฏิบัติของแต่ละกระทรวง

7.3 การดำเนินการในระดับโรงเรียน

โรงเรียนเป็นผู้ปฏิบัติการ การดำเนินงานจัดการเรียนร่วม ซึ่งพิจารณา ความพร้อมดังนี้คือ

7.3.1 ผู้บริหารโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนส่วนหนึ่งมักปฏิเสธหรือบ่ายเบี่ยงไม่รับเด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้าเรียนร่วม หากไม่มีกฎหมายบังคับ ไม่มีนโยบายและแนวปฏิบัติที่กำหนดไว้อย่างเคร่งครัด จึงควรมีการแนะนำเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับแนวคิด ประชญาทางการศึกษา หรือมีญาติที่เป็นเด็กพิการมักเข้าใจ และยินดีให้ความร่วมมือในการจัดการศึกษาพิเศษมากกว่า

7.3.2 ครูผู้สอนและครูการศึกษาพิเศษ โรงเรียนจะต้องมีครูการศึกษาพิเศษถ้าจะจัดกิจกรรมการเรียนร่วมสำหรับเด็กประเภทใดควรมีครูที่สำเร็จการศึกษาในการสอนเด็กประเภทนั้นหรือมีความรู้และประสบการณ์ในการสอนเด็กประเภทนั้น หากรับเด็กประเภทนี้มากขึ้นจะต้องมีครูหลายคน หรืออาจมีครูพี่เลี้ยงด้วย ซึ่งจะทำหน้าที่ช่วยครูการศึกษาพิเศษ ครูการศึกษาพิเศษจะทำหน้าที่สอนและให้ความช่วยเหลือแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษ และให้ข้อมูลแก่ครูปกติ ตลอดจนบุคลากรอื่นในโรงเรียน รวมทั้งให้ข้อมูลแก่เด็กทั่วไปด้วย เช่น ให้ความรู้เกี่ยวกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ วิธีปฏิบัติต่อเด็กสิ่งที่ไม่ควรปฏิบัติต่อเด็ก แนวคิดและปรัชญาของการศึกษาพิเศษ เป็นต้น

สำหรับครูปกติที่สอนเด็กทั่วไป มักมีทัศนคติในทางลบต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษทางการศึกษาไม่เข้าใจระบบการศึกษาพิเศษ หรือเข้าใจคลาดเคลื่อน ไม่เข้าใจปรัชญาการศึกษา ความเข้าใจผิดและทัศนคติที่ไม่ดีเหล่านี้ ล้วนเป็นอุปสรรคในการจัดการเรียนร่วมทาง

โรงเรียนต้องร่วมมือกันหาทางจัดสิ่งเหล่านี้หมดไป ครูปกติเกือบทั้งหมดไม่รู้วิธีปฏิบัติต่อเด็ก พิเศษในชั้นเรียนร่วม บางคนพูดจาให้เด็กท้อแท้หมดกำลังใจ บางคนแสดงความรังเกียจให้เห็น บางคนเอาใจใส่เด็กเกินไป ซึ่งล้วนเป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้อง โรงเรียนต้องหากลยุทธ์แนวทางในการ จัดสิ่งเหล่านี้ให้หมดไปก่อนจัดการเรียนร่วม นอกนี้บุคลากรอื่น เช่น นักการภารโรง ลูกจ้างต่าง ๆ จะต้องเข้าใจระบบและวิธีปฏิบัติต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษด้วย

7.3.3 สิ่งแวดล้อม หมายถึง สภาพความพร้อมของโรงเรียนใน 3 ด้าน คือ สภาพทั่วไป ในโรงเรียนเอื้ออำนวยต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษที่จะเรียนร่วมในโรงเรียนหรือไม่ รวมทั้งต้องจัดสิ่งที่เป็นอันตรายแก่เด็กทุกชนิด ห้องเรียน ไม่จำเป็นต้องมีห้องพิเศษแต่ควร พิจารณาจำนวน เด็กที่จะเข้าเรียนร่วม ควรมีห้องละ 1-2 คน แต่ถ้ามีมากควรจัดเป็นชั้นพิเศษใน โรงเรียน และมีครูการศึกษาพิเศษประจำ ถ้าจำเป็นต้องใช้ห้องเรียนเพิ่มควรห่างจากสิ่งรบกวนมาก ที่สุด ในส่วนของเครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ ถ้าเด็กบกพร่องไม่มากนักไม่จำเป็นต้องมีอุปกรณ์เพิ่ม สามารถใช้ทุกอย่างได้ เช่นเดียวกับเด็กปกติ ครูการศึกษาพิเศษหรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านจะทำให้ คำแนะนำได้อย่างดี

7.3.4 เด็กที่มีความต้องการพิเศษ โรงเรียนต้องเตรียมเด็กมีความพร้อมก่อนส่ง เข้าเรียน คือ ความพร้อมทางร่างกาย เคลื่อนไหวได้พอควร ช่วยตนเองได้ ความพร้อมทางสังคม ต้องมีทักษะทางสังคมที่จำเป็นต่อการเรียนร่วม เช่น การสนทนา การแบ่งปัน การรอคอย รวมทั้ง สิ่งที่ควรปฏิบัติระหว่างเด็กปกติกับเด็กที่เรียนร่วม ความพร้อมทางวิชาการ ต้องมีทักษะใกล้เคียง เด็กปกติ เช่น การอ่าน การเขียน คณิตศาสตร์ หากเรียนร่วมแล้วไม่มีความก้าวหน้าเท่าที่ควร ควรจัดบริการซ่อมเสริมช่วยเหลือด้านอื่น ซึ่งจะทำให้การเรียนร่วมบรรลุจุดประสงค์ได้

7.3.5 เตรียมเด็กทั่วไป ต้องเตรียมโดยการให้ข้อมูลเพื่อให้เกิดความเข้าใจเด็กที่มีความต้องการพิเศษอย่างถูกต้อง ข้อควรปฏิบัติต่อเด็ก ปรัชญาของการอยู่ร่วมกัน การยอมรับ ความหลากหลายของมนุษย์ ทั้งนี้ด้วยกลยุทธ์วิธีการต่าง ๆ

จะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนร่วมนั้น ต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบตั้งแต่ระดับชาติ จนถึงระดับท้องถิ่น กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ นโยบาย แนวปฏิบัติต่างๆ จากส่วนกลางต้อง ชัดเจนปฏิบัติได้ ในระดับปฏิบัติต้องกำหนดบทบาทของบุคลากรในการดำเนินงานเตรียมการให้ พร้อมในการจัดการเรียนร่วมมีสิ่งที่จะต้องเร่งดำเนินการคือ การให้การศึกษาแก่บุคลากรที่เกี่ยวข้อง ผู้ปกครองและสาธารณชนให้เข้าใจเด็ก เข้าใจปรัชญา และหลักการพิเศษ ซึ่งจะเป็พื้นฐาน ในการ ร่วมมือกันทำงานเพื่อพัฒนาศักยภาพของเด็กที่มีความต้องการพิเศษทางการศึกษาให้เป็นไปใน ทิศทางเดียวกันด้วย

นอกจากนี้ ผศ. อารยะวิญญู (2539 : 3) ยังได้เสนอแนะการจัดการเรียนร่วมไว้ดังนี้

1. การเรียนร่วมนั้น ควรเริ่มเมื่ออายุน้อย (Early intervention) ดังนั้นควรเริ่มตั้งแต่ชั้นปฐมวัย
2. ให้โอกาสแก่ครูที่สอนเด็กปกติในการตัดสินใจว่าจะรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้ามาในชั้นเรียนที่ตนเองสอนหรือไม่
3. สถานศึกษาที่จะบริการการเรียนร่วมต้องมีความพร้อมด้านบุคลากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูผู้ทำหน้าที่สอนเด็กปกติและเด็กพิเศษ
4. การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษาควรมีการชี้แจงเพื่อทำความเข้าใจและอบรมครู เจ้าหน้าที่ของโรงเรียน และนักเรียนให้เข้าใจบทบาทและความรับผิดชอบของตนเอง
5. สถานศึกษาจะต้องมีเครื่องมือเครื่องใช้ ตลอดจนอุปกรณ์ที่จำเป็นในการเรียนการสอนอย่างเหมาะสม และเพียงพอ
6. ควรมีแผนการศึกษาสำหรับเด็กเป็นรายบุคคล (IEP) เพราะแผนนี้จะช่วยให้การศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษบรรลุเป้าหมาย
7. หากไม่จำเป็นแล้ว ไม่ควรแยกเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ออกจากเด็กปกติ ในแง่ของการให้บริการการเรียนการสอน ทั้งนี้เพื่อให้เด็กได้เข้าใจถึงความต้องการและความสามารถของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ
8. การประเมินพัฒนาการและผลการเรียนของเด็กต้องกระทำอย่างสม่ำเสมอ ด้วยวิธีการประเมินที่เชื่อถือได้
9. ศึกษาข้อบกพร่องของการจัดการเรียนร่วมอยู่เสมอ และหาทางแก้ไข ปรับปรุงให้บริการดังกล่าวมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะดังกล่าวสอดคล้องกับ เร โนลด์ และ เบิร์ช (Reynolds and Birch . 1977) ที่กล่าวว่าองค์ประกอบที่จะทำให้การจัดการเรียนร่วมระหว่างเด็กที่มีความต้องการพิเศษกับเด็กปกติประสบผลสำเร็จ มี 10 ประการ

1. ครูต้องทำงานประสานกันและร่วมมือกันเป็นอย่างดี ระหว่างครูการศึกษาพิเศษกับครูปกติ
2. หากครูที่สอนเด็กปกติมีปัญหาในการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษทางโรงเรียนควรหาทางแก้ไข
3. ครูผู้สอนควรมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนร่วม
 - 3.1 มีความเชื่อว่าเด็กทุกคนมีสิทธิได้รับการศึกษา
 - 3.2 ควรมีความตั้งใจในการสอน

3.4 ควรมีการวางแผนการสอนอย่างรอบคอบ

3.5 ควรจัดการเรียนการสอนให้มีความยืดหยุ่นได้ รวมทั้งขนาดของชั้นเรียนควรยืดหยุ่นตามจำนวนและความต้องการของเด็ก

4. จัดอบรมครูปกติให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความต้องการของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

5. การเรียนร่วมควรได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหาร โรงเรียน

6. มีการประเมินผลความก้าวหน้าในการเรียนของเด็กอย่างสม่ำเสมอ

7. ใช้แหล่งทรัพยากรจากแหล่งชุมชนให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

8. ผู้ปกครองควรมีส่วนร่วมและรับรู้เกี่ยวกับการเรียนร่วมในโรงเรียน

9. โรงเรียนควรมีความพร้อมก่อนที่จะจัดการเรียนร่วมในโรงเรียน

10. การคัดเลือกเด็กเข้าเรียนร่วมควรพิจารณาถึงความพร้อมของเด็กเป็นสำคัญ

นอกจากนี้ ศรียา นิยมธรรม (2531 : 38) ยังได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่จะทำให้เด็กประสบความสำเร็จในการเรียนร่วมไว้ดังนี้

1. ครูต้องมีทัศนคติที่ดีต่อเด็กเหล่านี้ มีความสัมพันธ์กับเพื่อนครู ผู้ปกครอง

2. ผู้บริหารเป็นผู้ กำหนด นโยบายเอื้อสิ่งต่างๆ ให้เกิดประโยชน์ต่อ

การเรียนการสอน

3. ผู้ปกครองเป็นผู้อบรมเลี้ยงดูเด็กและสร้างทัศนคติที่ดีต่อเด็ก

วาริ ธีระจิตร (2541: 16) มีความเห็นว่า การเรียนร่วมเป็นการรวมเด็กพิเศษไว้กับเด็กปกติในด้านเวลาการเรียนการสอนและสังคมภายใต้พื้นฐานการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่องและคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล รวมทั้งการปรับตัวทางสังคม เพื่อให้เด็กมีประสบการณ์ตรง และสามารถพัฒนาตนเองไปให้มากที่สุด ซึ่งโครงการเรียนร่วมจะประสบผลสำเร็จได้ดี ต้องอาศัยองค์ประกอบ 7 ประการ คือ

1. กระทรวงศึกษาธิการต้องพร้อมที่จะสนับสนุน โครงการ

2. ควรจัดการอบรมครูผู้สอน

3. ผู้บริหาร โรงเรียนควรยอมรับหลักการเรียนร่วม

4. บุคลากรในโรงเรียนต้องยินดีที่จะร่วมมือกัน

5. ชุมชนในท้องถิ่นต้องพร้อมที่จะสนับสนุน

6. นักเรียนปกติในโรงเรียนควรยอมรับเด็กพิเศษที่มาเรียนร่วม

7. ผู้ปกครองทั้งเด็กปกติและเด็กพิเศษควรให้ความร่วมมือ

8. ความเป็นมาและสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนร่วมในประเทศไทย

ประเทศไทยโดยกระทรวงศึกษาธิการ ได้ดำเนินการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการมาตั้งแต่ พ.ศ. 2487 โดยจัดตั้งเป็นโรงเรียนเฉพาะ เช่น โรงเรียนสอนคนหูหนวก โรงเรียนสอนคนตาบอด และโรงเรียนสอนคนปัญญาอ่อน เป็นต้น จากการดำเนินการพบว่าเด็กพิการเหล่านี้สามารถเรียนได้

จึงทำให้เกิดแนวคิดที่จะให้เด็กพิการได้เรียนร่วมกับเด็กปกติ เนื่องจากมีปัญหาการเข้าเรียนในโรงเรียนเฉพาะทางเหล่านี้ เด็กเหมือนถูกตราใบ และถูกหมั่นสักระหว่างความเป็นมนุษย์จากสังคมประกอบกับนานาประเทศที่ดำเนินการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาในลักษณะเรียนร่วมผลที่น่าพอใจ ทั้งยัง ประหยัดค่าใช้จ่ายในการจัดตั้งโรงเรียนเฉพาะ ได้มาก ดังนั้นในปี พ.ศ. 2500 กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ทดลองจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการ ให้เรียนร่วมกับเด็กปกติ ในโรงเรียนปกติโดยจัดสำหรับเด็กบกพร่องทางสติปัญญา ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานครและในปี พ.ศ. 2507 กระทรวงศึกษาธิการได้รับการสนับสนุนด้านวิทยากรจากมูลนิธิช่วยคนตาบอด ฟ้าใสทะเล แห่งสหรัฐอเมริกา โดยจัดสำหรับเด็กตาบอดให้เรียนร่วมในโรงเรียนปกติ

ในปี พ.ศ. 2529 สำนักคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติมีนโยบายที่จะพัฒนาการจัดการศึกษาในความรับผิดชอบให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 4 พุทธศักราช 2520 ที่จะจัดการศึกษาให้แก่เด็กทุกกลุ่มอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพให้เป็น “การประถมศึกษาเพื่อปวงชน” และเพื่อให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้รับสิทธิตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2523 โดยได้เริ่มดำเนินการจัดการศึกษาพิเศษในรูปแบบของการเรียนร่วม เพื่อให้กลุ่มเด็กพิการที่ยังขาดโอกาสทางการศึกษาได้รับบริการทางการศึกษาอย่างทั่วถึงสามารถเข้าใจในโรงเรียนใกล้บ้านได้อยู่ชดเชยครบถ้วน ได้เรียนรู้และใช้ชีวิตในสังคมร่วมกับเด็กปกติ โดยมอบให้สำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานครเป็นผู้ดำเนินการ

ต่อมาในปี พ.ศ. 2536 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้กำหนดกลุ่มงานส่งเสริมการศึกษาพิเศษในระดับประถมศึกษาขึ้น ในกองวิชาการ เพื่อรับผิดชอบเรื่องการจัดการศึกษาพิเศษโดยตรง และในปีการศึกษา 2537 กระทรวงศึกษาธิการได้จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาพิเศษ (ด้านคนพิการ) โดยกำหนดการพัฒนางานเป็น 3 ระยะคือ แผนปฏิบัติการระยะเร่งด่วน ปีงบประมาณ 2538-2539 แผนพัฒนาการศึกษาพิเศษระยะที่ 8 และแผนพัฒนาการศึกษาพิเศษระยะยาว ทั้งนี้เพื่อขยายโอกาสทางการศึกษาแก่คนพิการอย่างทั่วถึง ทั้งการศึกษาในระบบและนอกระบบโรงเรียน และสนับสนุนให้คนพิการเรียนร่วมในโรงเรียนปกติ

ในส่วนของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้ดำเนินงานสอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาพิเศษ โดยในปี พ.ศ. 2537 ได้เปลี่ยนชื่อกลุ่มงานการศึกษาพิเศษในระดับประถมศึกษาเป็นกลุ่มงานการจัดการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นและการศึกษาพิเศษ ซึ่งรับผิดชอบทั้งงานขยายโอกาสทางการศึกษาและงานการศึกษาพิเศษและในปีการศึกษา 2540 ได้เปลี่ยนชื่ออีกครั้งเป็นการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพการศึกษาพิเศษในโรงเรียนประถมศึกษาโดยเพิ่มงานอีกด้านหนึ่งคือ ด้านการวิจัยและประเมินคุณภาพการศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา ในสำนักนิตศพัฒนามาตรฐานการศึกษา ซึ่งแสดงผลดีต่อการพัฒนางานการศึกษาพิเศษทั้งเชิงปริมาณ และคุณภาพงาน สำหรับการพัฒนางานได้แบ่งเป็น 3 ระยะคือ

ระยะที่ 1 การแสวงหารูปแบบและแนวทางการจัดการศึกษา (พ.ศ. 2529-2534)

ระยะที่ 2 การขยายโอกาสทางการศึกษา : การจัดการเรียนร่วม (พ.ศ. 2535-2539)

ระยะที่ 3 การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา (พ.ศ. 2540- ปัจจุบัน)

ในช่วงปี พ.ศ. 2529-2535 การจัดการศึกษาของชาติเป็นการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพและการขยายโอกาสทางการศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้นแก่กลุ่มคนในชนบท รวมถึงคนพิการและผู้ด้อยโอกาส จึงได้ขยายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการในรูปแบบของการเรียนร่วมกับเด็กปกติในโรงเรียนบนหลักสิทธิมนุษยชน และหลักปรัชญาการจัดการเรียนร่วม เริ่มจากการทดลองรูปแบบการเตรียมการขยายผลการดำเนินงานและขยายงานในบางพื้นที่ โดยมีการดำเนินงานดังนี้

ปีงบประมาณ 2539 จัดทำโครงการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการเรียนร่วมกับเด็กปกติ โดยสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานครเป็นผู้ดำเนินการทดลองจัดการศึกษา สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน และทางสติปัญญา ที่โรงเรียนพญาไท โรงเรียนราชวินิต และโรงเรียนวัดเซตตะวันธรรมาวาส

ปีงบประมาณ 2530-2532 เป็นช่วงการเตรียมการเพื่อขยายผลการจัดการเรียนร่วมมีการเตรียมการเพื่อพัฒนาบุคลากร การพัฒนาหลักสูตรการอบรม ผลิตภัณฑ์สำหรับการอบรมเอกสารคู่มือ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน และเพื่อพัฒนาเครื่องมือในการคัดแยกเด็ก โดยได้รับความร่วมมือและช่วยเหลือจากองค์การศึกษาพิเศษ กรมสามัญศึกษา และภาควิชาการศึกษาพิเศษ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ นอกจากนี้ยังร่วมกับองค์การศึกษาพิเศษ กรมสามัญศึกษามูลนิธิธรรมิกชนเพื่อคนตาบอดแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์ และองค์การ HKI (Keller International) ในการจัดการเรียนร่วมระหว่างเด็กที่มีความบกพร่องทางสายตา กับเด็กปกติในโรงเรียนประถมศึกษาในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา ชัยภูมิ นครสวรรค์ และพิษณุโลก

ปีงบประมาณ 2533-2534 เปิดขยายการจัดการเรียนร่วมในโรงเรียนประถมศึกษาทั้งในเขตกรุงเทพมหานคร และต่างจังหวัด มีการพัฒนาบุคลากรทั้งครูผู้สอน ศึกษานิเทศก์จังหวัดที่รับผิดชอบงานการศึกษาพิเศษ และผู้บริหาร โรงเรียน พร้อมทั้งจัดสื่อการสอน วัสดุอุปกรณ์ และงบประมาณสำหรับโรงเรียนที่จัดการเรียนร่วม ในปีงบประมาณ 2534 มีโรงเรียนที่จัดการเรียนร่วมทั้งสิ้น 144 โรงเรียน ใน 97 อำเภอ 28 จังหวัด มีเด็ก 3 ประเภท เข้าเรียนร่วม คือเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น ทางการได้ยิน และทางสติปัญญา จำนวน 1,009 คน

ต่อมาในปีงบประมาณ 2535-2539 เป็นระยะที่ขยายแผนการดำเนินงานทั่วประเทศ และเปิดขยายการจัดการเรียนร่วมเต็มพื้นที่ใน 76 จังหวัด รับบริการเด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้าเรียนร่วมเพิ่มขึ้นเป็น 4 ประเภท คือ เด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น ทางการได้ยิน ทางสติปัญญา และทางร่างกายเคลื่อนไหว ในปีการศึกษา 2539 มีนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ จำนวน 7,926 คน และมีโรงเรียนเรียนร่วม 2,038 โรงเรียน มีการดำเนินงานเพื่อให้โรงเรียนสามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพโดย

1. ประชุมสัมมนาและฝึกอบรมกลุ่มศึกษานิเทศก์ ผู้บริหาร และครูผู้สอน
 2. สนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียน โดยจัดหาสื่อ เอกสาร เพื่อพัฒนาการดำเนินงาน เช่น คู่มือการดำเนินงาน คู่มือการจัดการเรียนการสอน วัสดุทัศน เครื่องพิมพ์อักษรเบรลล์ เครื่องช่วยฟัง วิทยุ เทป ฯลฯ
 3. จัดห้องวิชาการสำหรับเสริมทักษะด้านต่าง ๆ จำนวน 12 ห้อง 12 โรงเรียน
 4. จัดอัตราจ้างชั่วคราว ครุราชเดือน จำนวน 26 อัตรา
 5. จัดสรรงบประมาณเป็นค่าวัสดุให้โรงเรียน เพื่อจัดหาสื่อที่เหมาะสม
- โรงเรียนละ 3,000 บาท และงบประมาณดำเนินการระดับจังหวัด

ในการวางแผนดำเนินการจัดการศึกษา สำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ในระยะ 5 ปี ตั้งแต่ พ.ศ. 2540-2544 ได้นำผลการดำเนินงาน สภาพปัญหาและอุปสรรค รวมทั้งแนวทางการพัฒนาการศึกษาของประเทศมาใช้ในการวางแผนพัฒนา เพื่อให้สามารถจัดการศึกษาให้กับกลุ่มเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดยเฉพาะกลุ่มเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ได้รับการทางการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยใช้กลุ่มโรงเรียนเป็นฐานในการบริการและเปิดขยายการจัดการเรียนร่วมครอบคลุมทุกกลุ่มโรงเรียน อย่างน้อยกลุ่มละ 1 โรงเรียนเป็น โรงเรียนศูนย์กลางทางวิชาการเกี่ยวกับการศึกษาพิเศษ รวม 4,221 โรงเรียนและรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษทุกประเภทและในงบประมาณ 2541 มีการพัฒนาบุคลากรและสนับสนุนงบประมาณ สื่อ วัสดุอุปกรณ์ให้โรงเรียน เช่นเดียวกับการดำเนินงานระยะที่ 2 มีการพัฒนาหลักสูตร และกระบวนการฝึกอบรมครูการศึกษาพิเศษ เพื่อฝึกอบรมครู ให้ทันต่อการเปิดขยายการเรียนร่วมในโรงเรียนประถมศึกษา

ผลิตชุดคู่มือพร้อมด้วยตนเองและสื่อต่างๆ สำหรับใช้ในการอบรม สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนางาน

จากการดำเนินงานที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่า กระทรวงศึกษาธิการได้จัดการศึกษาพิเศษระดับประถมศึกษาในประเทศไทยมาตั้งแต่ พ.ศ. 2500 โดยจัดเป็นครั้งแรกในกรุงเทพมหานคร ในปี พ.ศ. 2529 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้ทดลองสอนเด็กบกพร่องทางการได้ยิน และทางสติปัญญา ตามโครงการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาพิเศษ สำหรับเด็กพิการเรียนร่วมกับเด็กปกติ ปี พ.ศ. 2530 จัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสายตา จากนั้นขยายโครงการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษา สำหรับเด็กพิการเรียนร่วมกับเด็กปกติไปยังจังหวัดต่างๆ เรียนร่วมตามนโยบายการประกันคุณภาพ เพื่อให้ทุกโรงเรียนมีมาตรฐานคุณภาพ การศึกษาพิเศษทัดเทียมกัน

จนกระทั่งปีงบประมาณ 2547 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ดำเนินการ โครงการ โรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม จำนวน 390 โรงเรียน และปัจจุบัน ได้ขยายการจัดตั้งโรงเรียนแกนนำครอบคลุมทั่วประเทศครบทุกอำเภอ จำนวนทั้งสิ้น 2,000 โรงเรียน ดำเนินการจัดการเรียนร่วมเป็นตัวอย่างแก่โรงเรียนใกล้เคียง และรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษทุกประเภทเข้าเรียนร่วม

9. ปัญหาการจัดการเรียนร่วมในโรงเรียนประถม

9.1 ปัญหาการจัดการเรียนร่วมในระดับประเทศ

จากการประเมินและติดตามผลการจัดการเรียนร่วมในสภาพปัจจุบันของประเทศไทย โดยกองการศึกษาพิเศษ (สมพร หวานเสรีจ. 2543 : 38-39 ; อ้างอิงจากกองการศึกษา. 2540) พบว่าปัญหาส่วนใหญ่มาจากครูประจำชั้น ซึ่งยังไม่ได้เข้ารับการอบรมให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเด็กพิเศษ ตลอดจนวิธีการให้ความช่วยเหลือ การใช้เทคนิควิธีการสอนเฉพาะ เช่น การอ่าน เขียน และพิมพ์อักษรเบรลล์ การใช้ภาษามือ การฝึกพูด และการให้ความช่วยเหลือเด็กที่มีความบกพร่องอย่างถูกวิธี เป็นต้น โรงเรียนร่วมขาดสื่อการสอนที่เหมาะสม และครูขาดความรู้ในการใช้สื่ออุปกรณ์กับเด็กที่มีความบกพร่องประเภทต่าง ๆ บุคลากรในโรงเรียนมีทัศนคติไม่ถูกต้องเกี่ยวกับเด็กที่มีความบกพร่องในโรงเรียนเรียนร่วม ขาดสิ่งอำนวยความสะดวกและสภาพแวดล้อมไม่เหมาะสมเช่น โรงเรียนเป็นอาคารไม้ 2 ชั้น มีบันไดสูง ทำให้เด็กบกพร่องทางร่างกายไม่สามารถขึ้นไปชั้นเรียนได้

สภาพปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินการจัดการเรียนร่วมสำหรับเด็กที่มีบกพร่อง จำแนกประเภทความบกพร่องมี ดังนี้

9.1.1 เด็กบกพร่องทางการเห็น มีปัญหาในการจัดการคือ ไม่มีแนวปฏิบัติที่ชัดเจนตรงกัน ไม่มีศูนย์เตรียมความพร้อมก่อนเข้าเรียนร่วมอย่างเพียงพอ ครอบครัวไม่มีความรู้ในการเตรียมความพร้อม การจัดการเรียนการสอนเป็นภาระแก่ครูและโรงเรียน ขาดแคลนสื่อและนวัตกรรมประกอบการสอน และมีปัญหาในการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อช่วยเหลือเด็กพิการเรียนร่วม

9.1.2 เด็กบกพร่องทางการได้ยินมีปัญหาในการคัดแยกเด็ก เนื่องจากระดับความบกพร่องทางการได้ยินของเด็กไม่เท่ากัน ไม่ได้รับการเตรียมความพร้อมอย่างถ่วงถึงก่อนส่งต่อเข้าห้องเรียนร่วมกับเด็กทั่วไป ทำให้มีปัญหาสำหรับครูผู้สอน ไม่มีหลักสูตรที่ชัดเจนเฉพาะเด็กที่พิการทางการได้ยิน การจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนร่วม ไม่เอื้ออำนวยต่อเด็กบกพร่องทางการเตรียมความพร้อม การจัดการเรียนการสอนเป็นภาระแก่ครูและโรงเรียน ขาดแคลนสื่อและนวัตกรรมประกอบการสอน และมีปัญหาในการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อช่วยเหลือเด็กพิการเรียนร่วม

9.1.3 เด็กบกพร่องทางการได้มีปัญหาในการคัดแยกเด็ก เนื่องจากระดับความบกพร่องทางการได้ยินของเด็กไม่เท่ากัน ไม่ได้รับการเตรียมความพร้อมอย่างทั่วถึงก่อนส่งต่อเข้าห้องเรียนร่วมกับเด็กเด็กทั่วไป ทำให้ปัญหาสำคัญครูผู้สอน ไม่มีหลักสูตรที่ชัดเจนเฉพาะเด็กที่พิการทางการได้ยิน การจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนร่วม ไม่เอื้ออำนวยต่อเด็กบกพร่องทางการได้ยิน ทำให้เด็กมีการปัญหาส่งผลกระทบต่อการปรับตัวกิจกรรมเป็นไปในทางไม่เหมาะสม ขาดแคลนสื่อและนวัตกรรม ครูผู้สอนขาดความรู้ในการใช้สื่อที่เป็นนวัตกรรม การวัดและประเมินไม่มีการคัดแยกข้อทดสอบให้เหมาะสมกับเด็ก ไม่มีการช่วยเหลือเป็นพิเศษ สำหรับเด็กและผู้ปกครอง เพื่อให้มีการส่งเสริมและพัฒนาเด็กร่วมกัน

9.1.4 เด็กที่มีความบกพร่องทางด้านร่างกายมีปัญหาขาดแคลนบุคลากรสถานที่และงบประมาณในการจัดเตรียมความพร้อมก่อนส่งเข้าเรียนรวม ครูผู้สอนไม่มีการยืดหยุ่นและปรับกิจกรรมให้เหมาะสม ขาดแคลนสื่อนวัตกรรมที่เหมาะสมในการจัดการเรียนการสอน เด็กบกพร่องทางร่างกายที่เรียนร่วมกับเด็กทั่วไป ครูผู้สอนขาดความรู้ในการประเมินผลที่เหมาะสมกับเด็ก

สภาพปัญหา อุปสรรคในการจัดการเรียนร่วมระดับประเทศส่วนใหญ่จะเกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนไม่สามารถนิเทศติดตามงานหรือให้คำแนะนำได้ และมีผู้บริหารโรงเรียนบางส่วนปฏิเสธไม่ยอมรับเด็กเข้าเรียน เพราะเห็นว่าเป็นภาระเพิ่มขึ้น

ครูผู้สอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษยังขาดความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ เทคนิควิธีการและประสบการณ์ในการพัฒนาเด็กแต่ละประเภททำให้ครูขาดความมั่นใจในการสอนเด็กพิเศษอีกทั้งยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการวัดผลประเมินผล การเลื่อนชั้น ครูผู้สอนบางส่วน

ไม่ยอมสอนเด็กพิเศษเรียนร่วม ปล่อยตามยถากรรม หรือมอบให้ครูการศึกษาพิเศษสอนคนเดียว ครูผู้สอนส่วนหนึ่งมีภาระงานในโรงเรียนมาก ทั้งสอนประจำชั้น ประจำวิชา งานโครงการต่าง ๆ ไม่ค่อยมีเวลาดูแลและพัฒนาเด็กเป็นรายบุคคลตามหลักการจัดการศึกษาพิเศษ รวมทั้งการมีเด็กหลายประเภทเป็นภาระหนักในการจัดทำแผนการจัดการศึกษาพิเศษ รวมทั้งการมีเด็กหลายประเภทเป็นภาระหนักในการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล จึงไม่สามารถดำเนินการพัฒนาเด็กได้เท่าที่ควร

ครูการศึกษาพิเศษส่วนมากไม่มีวุฒิทางการศึกษามาบ้าง เพียงแต่ได้ผ่านการอบรมในหลักสูตรการศึกษาพิเศษมาบ้าง ครูการศึกษาพิเศษจะรับภาระหนักในกระบวนการคัดแยกและการจัดการเรียนการสอน

ผู้นำชุมชน เช่น กำนัน ผู้ใหญ่ สมาชิก ประธานสภา และนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ไม่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องของการศึกษาพิเศษ บางส่วนมีทัศนคติเชิงลบที่เห็นเด็กพิการมาเรียนร่วมกับเด็กปกติ ทั้งนี้เนื่องจาก โรงเรียนขาดการประสานสัมพันธ์งานการศึกษาพิเศษกับบุคลากรในชุมชน

ผู้ปกครอง ทั้งผู้ปกครองเด็กที่มีความต้องการพิเศษ และผู้ปกครองเด็กปกติยังขาดความรู้และความเข้าใจในปรัชญาของการจัดการศึกษาพิเศษ ตลอดจนความรู้ในเรื่องการอบรมเลี้ยงดูบุตรที่เป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษที่อยู่ในปกครอง ผู้ปกครองของเด็กปกติบางส่วน ยังแสดงแสดงความรังเกียจ และไม่ยอมรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษที่มาเรียนร่วม

ผู้รู้หรือผู้เชี่ยวชาญอื่น ๆ เช่น แพทย์ นักจิตวิทยา นักกายภาพบำบัด นักกิจกรรมบำบัด เป็นต้น บุคคลต่าง ๆ เหล่านี้ยังให้ความร่วมมือและช่วยเหลือ ในส่วนที่เกี่ยวกับการคัดแยกและการฟื้นฟูบำบัด รวมทั้งการเตรียมเด็กให้พร้อมก่อนส่งต่อเข้าชั้นเรียนร่วม บางส่วนให้ความร่วมมือแบบขอไปที ทำให้ครูการศึกษาพิเศษที่ไปขอความอนุเคราะห์เกิดความท้อแท้ใจส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานการเรียนร่วม

ด้านการคัดแยกเด็กพิการตามประเภทความพิการ เพื่อส่งต้องเข้าห้องเรียนร่วม การใช้หลักสูตรและการปรับปรุงหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนร่วม สื่อและนวัตกรรมประกอบการสอนของครูผู้สอนเรียนร่วม แนวทางวัดและประเมินผลเด็กพิการเรียนร่วม และการจัดกิจกรรมเสริม เพื่อช่วยเหลือการเรียนของเด็กพิการที่เรียนร่วม

ผู้รู้หรือผู้เชี่ยวชาญอื่น ๆ เช่น แพทย์ นักจิตวิทยา นักกายภาพบำบัด นักกิจกรรมบำบัด เป็นต้น บุคคลต่าง ๆ เหล่านี้ยังให้ความร่วมมือและช่วยเหลือ ในส่วนที่เกี่ยวกับการคัดแยกและการฟื้นฟูบำบัด รวมทั้งการเตรียมเด็กให้พร้อมก่อนส่งเข้าชั้นเรียนร่วม บางส่วนให้

ความร่วมมือแบบขอไปที ทำให้ครูการศึกษาพิเศษที่ไปขอความอนุเคราะห์เกิดความท้อแท้ใจส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานการเรียนร่วม

ด้านการคัดแยกเด็กพิการตามประเภทความพิการ เพื่อส่งต่อเข้าห้องเรียนร่วม การใช้หลักสูตรและการปรับปรุงหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนร่วม สื่อและนวัตกรรมประกอบการสอนของครูผู้สอนเรียนร่วม แนวทางการวัดและประเมินผลเด็กพิการเรียนร่วม และการจัดกิจกรรมเสริม เพื่อช่วยเหลือการเรียนของเด็กพิการที่เรียนร่วม

9.2 ปัญหาการจัดการเรียนร่วมในเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม มีโรงเรียนที่จัดการเรียนร่วมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เรียนร่วมกับปกติ จำนวน 32 โรงเรียน จากการนิเทศติดตามผลการจัดการเรียนร่วม พบปัญหาการดำเนินงาน ดังนี้

9.2.1 ผู้รับผิดชอบงานการศึกษาพิเศษในระดับเขตพื้นที่การศึกษามีน้อย และมีภาระงานด้านอื่น ๆ มาก งานการศึกษาเป็นงานที่ละเอียดอ่อนและมีปริมาณมาก ทำให้ไม่สามารถพัฒนางานได้เต็มที่ ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงบุคลากรผู้รับผิดชอบ มีประสบการณ์ในด้านการศึกษาพิเศษน้อย ยังไม่สามารถให้การช่วยเหลือครูได้เต็มที่

9.2.2 กระบวนการคัดแยกเด็กยังไม่ถูกต้องและทั่วถึง เนื่องจากหลายสาเหตุ เช่น ครูขาดความรู้ความเข้าใจ เครื่องมือคัดแยกที่ได้รับจัดสรรมีน้อย มีความยุ่งยากในการใช้ ไม่มีเครื่องมือที่ง่ายต่อการปฏิบัติ

9.2.3 การนิเทศติดตามผลในทุกระดับไม่ทั่วถึง และขาดความต่อเนื่อง

9.2.4 ขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญทางการศึกษาพิเศษ ไม่มีผู้ให้คำแนะนำปรึกษาหารือ รวมทั้งขาดแหล่งศึกษาหาความรู้สำหรับผู้ปฏิบัติการ

9.2.5 ขาดการประสานงานที่ต่อเนื่องระหว่างการศึกษาพิเศษประจำจังหวัดและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเนื่องจากสายการบังคับบัญชาไม่ได้ขึ้นตรงต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ทั้งที่อยู่ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเช่นเดียวกัน เกิดปัญหาในการจัดสรรงบประมาณและสื่อสิ่งอำนวยความสะดวก การอบรมสัมมนาครูผู้สอน และผู้บริหาร บางครั้งเกิดความสูญเปล่าจากอบรมในเรื่องที่มีใช้ความต้องการและจำเป็นสำหรับงานการศึกษาพิเศษเรียนร่วมในเขตพื้นที่

9.2.6 บุคลากรมีปัญหาในทุกระดับคือ

ผู้บริหารทุกระดับยังไม่เห็นความสำคัญและจำเป็นในการจัดการศึกษาเรียนร่วมขาดการสนับสนุนการดำเนินงานการศึกษาพิเศษ ปล่อยให้เป็นภาระของครูการศึกษาพิเศษ

ดำเนินการเพียงลำพัง ผู้บริหารบางส่วนเห็นว่าเป็นเพียงนโยบายตามยุคสมัยของผู้บริหารส่วนกลาง และเห็นว่าเป็นภาระยุ่งยากในการจัดการ และเป็นการลงทุนกับคนส่วนน้อยที่ด้อยคุณภาพ

ผู้บริหาร โรงเรียนขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนร่วม และกระบวนการดำเนินงาน ครูผู้สอนมีคุณวุฒิ/ความรู้/ประสบการณ์ด้านการศึกษาพิเศษน้อย และบางส่วนยังมีเจตคติที่ไม่ดีต่อเด็กพิเศษเรียนร่วม

10. มาตรฐานการศึกษาพิเศษโรงเรียนร่วม

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้จัดทำมาตรฐานการศึกษาพิเศษ โรงเรียนเรียนร่วมขึ้นในปี พ.ศ.2543 ประกอบด้วย มาตรฐาน 4 ด้านรวม 13 มาตรฐาน 22 ตัวบ่งชี้ตามรายละเอียดดังนี้

10.1 มาตรฐานด้านคุณภาพนักเรียน

มาตรฐานที่ 1 นักเรียนมีพัฒนาการด้านศักยภาพ

ตัวบ่งชี้ นักเรียนมีพัฒนาการตามศักยภาพ

มาตรฐานที่ 2 บุคลากรใน โรงเรียนและชุมชนมีความพึงพอใจต่อพัฒนาการของ

นักเรียน

ตัวบ่งชี้ บุคลากรใน โรงเรียนและชุมชนมีความพึงพอใจต่อพัฒนาการของ

นักเรียน

10.2 มาตรฐานด้านกระบวนการเรียนการสอน

มาตรฐานที่ 1 การวางแผนการพัฒนานักเรียนเป็นรายบุคคล

ตัวบ่งชี้ การวางแผนพัฒนานักเรียนเป็นรายบุคคล โดยจัดทำแผนจัด

การศึกษาเฉพาะบุคคล (Individual Education Program)

มาตรฐานที่ 2 จัดกิจกรรมพัฒนานักเรียนเพื่อการเรียนร่วม

ตัวบ่งชี้ที่ 1 จัดกิจกรรมเตรียมความพร้อม และ/หรือฟื้นฟูสมรรถภาพ

นักเรียนเพื่อการเรียนร่วม

ตัวบ่งชี้ที่ 2 จัดบรรยากาศส่งเสริมการเรียนการสอน

ตัวบ่งชี้ที่ 3 จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนร่วม

ตัวบ่งชี้ที่ 4 จัดกิจกรรมส่งเสริมความสามารถตามศักยภาพเป็นรายบุคคล

มาตรฐานที่ 3 วัดและประเมินผลตามสภาพที่แท้จริงเพื่อพัฒนานักเรียนเป็น
รายบุคคล

ตัวบ่งชี้ วัดและประเมินผลตามสภาพที่แท้จริง เพื่อพัฒนานักเรียนเป็น
รายบุคคล

10.3 มาตรฐานด้านการบริหารจัดการ

มาตรฐานที่ 1 สํารวจและจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษาพิเศษ

ตัวบ่งชี้ สํารวจและจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษาพิเศษ

มาตรฐานที่ 2 ดำเนินการรับเด็ก คัดแยก ส่งต่อ และจัดเข้าเรียน

ตัวบ่งชี้ ดำเนินการรับเด็ก คัดแยก ส่งต่อ และจัดเข้าเรียน

มาตรฐานที่ 3 ส่งเสริมบุคลากรในการปฏิบัติงานด้านการศึกษาพิเศษ

ตัวบ่งชี้ที่ 1 ส่งเสริมให้มีการพัฒนาบุคลากรศึกษาพิเศษ

ตัวบ่งชี้ที่ 2 สนับสนุนให้ครูการศึกษาพิเศษใช้กระบวนการวิจัยในการ

พัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน

ตัวบ่งชี้ที่ 3 ส่งเสริมและสร้างขวัญกำลังใจแก่บุคลากรด้านการศึกษาพิเศษ

มาตรฐานที่ 4 ส่งเสริมการใช้งบประมาณ สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ
และความช่วยเหลืออื่นในทางการศึกษาพิเศษ

ตัวบ่งชี้ที่ 1 ส่งเสริมการใช้งบประมาณ สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความ
ช่วยเหลืออื่นในทางการศึกษาพิเศษ

ตัวบ่งชี้ที่ 2 ใช้งบประมาณสำหรับการจัดการจัดการศึกษาพิเศษอย่างมี
ประสิทธิภาพ

มาตรฐานที่ 5 จัดกิจกรรมสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพนักเรียนที่มีความ
ต้องการพิเศษอย่างมีประสิทธิภาพในการเรียนร่วม

ตัวบ่งชี้ จัดกิจกรรมสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพนักเรียนที่มีความ
ต้องการพิเศษอย่างมีประสิทธิภาพในการเรียนร่วม

มาตรฐานที่ 6 สร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนร่วม

ตัวบ่งชี้ สร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนร่วม

มาตรฐานที่ 7 นิเทศและประเมินผลการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง

ตัวบ่งชี้ที่ 1 นิเทศติดตามการปฏิบัติงานการจัดการเรียนร่วมภายใน โรงเรียน

ตัวบ่งชี้ที่ 2 ประเมินผลการจัดการเรียนร่วม

10.4 มาตรฐานด้านปัจจัย

มาตรฐานที่ 1 บุคลากรมีคุณสมบัติเหมาะสม และเอื้อต่อการเรียนรู้ร่วม

ตัวบ่งชี้ที่ 1 ครูการศึกษาพิเศษมีความรู้ ความเข้าใจ เจตคติที่ดีและปฏิบัติ
ต่อนักเรียนอย่างถูกต้อง

ตัวบ่งชี้ที่ 2 ผู้บริหารโรงเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ เจตคติที่ดีต่อการ
จัดการเรียนรู้ร่วม

ตัวบ่งชี้ที่ 3 ผู้ปกครองและบุคลากรที่เกี่ยวข้องมีความรู้ ความเข้าใจและเจต
คติที่ดีและมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ร่วม

ทัศนคติ

1. ความหมายของทัศนคติ

ทัศนคติ (Attitude) หรือเจตคติแปลว่าโน้มน้าวมุมมองที่เหมาะสมโดยมีการระบุว่าจะของ ทัศนคติไว้เช่น นอร์ธและแชพแมน (North and Chapman, 1973 ; อ้างในจรรยา สุวรรณทัต, 2517) ได้สรุปเกี่ยวกับทัศนคติว่าเป็นแบบแผนของพฤติกรรม ความคาดหวังหรือแนวโน้มการตัดสินใจในสถานการณ์หรือสิ่งแวดล้อมซึ่งได้รับอิทธิพลจากสังคม ส่วน กู๊ด (Good, 1959 : 48 ; อ้างใน จรรยา สุวรรณทัต, 2517) กล่าวว่าทัศนคติเป็นภาพความพร้อมของร่างกายที่มีแนวโน้มจะตอบสนองต่อสิ่งเร้าเป็นไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่งในการสนับสนุนหรือคัดค้านก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับขอบเขตการอบรมให้เรียนรู้ระเบียบวิธีของสังคม

เดโซ สุวานานท์ (2512 : 25) นิยามของเจตคติว่า เจตคติเป็นคุณลักษณะหนึ่งของบุคลิกภาพที่สร้างขึ้นได้เปลี่ยนแปลงได้ และเป็นแรงจูงใจที่กำหนดทิศทางของพฤติกรรมของบุคคลที่มีบุคลลสิ่งของสถานที่หรือสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ดังนั้นเจตคติจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่ทำให้บุคคลประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวในหน้าที่การงาน หรืออาชีพของตนได้

จรรยา สุวรรณทัต (2517 : 34) ศึกษาเจตคติของเด็กพิการ (ผู้วิจัยใช้คำว่า “เด็กพิการ”) ต่อความพิการเจตคติของเด็กพิการต่อครู และต่อกันและกันผลการศึกษาพบว่า ครูโดยส่วนรวมมีเจตคติเหมือนกันต่อเด็กพิการในด้านความประพฤติด้านสภาพร่างกาย จิตใจ และด้านเรื่องส่วนตัวของเด็กแต่ไม่พบความแตกต่างในด้านเจตคติแต่อย่างใด เรื่องแบ่งกลุ่มของครูตามอายุจำนวนปีที่มิประสบความสำเร็จในการสอนและยังพบอีกว่าเด็กพิการ แต่ละลักษณะมีเจตคติที่ดีต่อ

ครูผู้สอนทั้งในด้านการสอนและการปกครอง ครูผู้สอนที่พิจารณาเจตคติที่ดีต่อเด็กพิการในลักษณะเดียวกับเจตคติที่ดีนี้สูงกว่าครูปกติที่สอนเด็กพิการเสียอีก

ผลการวิจัยยังพบอีกว่าเด็กพิการแต่ละลักษณะ (ตาบอดหูหนวก แขนขาพิการ ปัญญาอ่อน และเด็กที่มีปัญหาทางด้านสังคม) มีความต้องการในด้านต่าง ๆ ไม่แตกต่างจากเด็กปกติแต่อย่างใด ที่สำคัญ ได้แก่ เด็กพิการต้องการให้เพื่อนและสังคมยอมรับคน ต้องการที่จะประสบความสำเร็จต้องการมีเพื่อน ทั้งเพื่อนที่พิการด้วยกัน และเพื่อนที่เป็นเด็กปกติ ต้องการความอิสระ ต้องการแสดงออกต้องการมีอาชีพ เพื่อหาเลี้ยงตนเองต้องการที่จะดำรงชีพอยู่ในสังคม และเป็นสิ่งหนึ่ง ของสังคมของคนปกติ

เชดสคัลด์ โจนวาลินท์ (2520 : 21) นิยามเจตคติว่า เจตคติเป็นความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ อันเป็นผลเนื่องมาจากการเรียนรู้ประสบการณ์ซึ่งเป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมหรือแนวโน้มที่จะตอบสนองต่อสิ่งเร้านั้นไปในทิศทางใดทางหนึ่งซึ่งอาจเป็นไปในทางสนับสนุนหรือคัดค้านก็ได้ทั้งนี้มันขึ้นอยู่กับขบวนการอบรมให้เรียนรู้ระเบียบวิธีของสังคม เจตคตินี้จะแสดงออกหรือปรากฏให้เห็นเด่นชัดในกรณีที่เป็นรากเหง้าทางสังคม ยังมีทัศนคติที่ไม่พึงประสงค์ ต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษมากนัก กล่าวคือตามหลักการศึกษาศึกษาพิเศษเด็กเหล่านี้ไม่ต้องการความสงสารหรือเวทนาแต่ต้องการให้สังคมยอมรับมองเขาในลักษณะที่เขาเป็นส่วนหนึ่งของสังคมให้เขาสามารถอยู่ในสังคมโดยไม่ถูกรังเกียจ จึงเป็นหน้าที่ของบุคคลที่เกี่ยวข้องจะต้องให้การศึกษาแก่สาธารณชนทั่วไปให้บุคคลเหล่านั้นมีเจตคติทางบวกต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษมากขึ้นเพื่อให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษสามารถดำรงชีวิตในสังคมของคนปกติได้ เพราะไม่มีสังคมใด ไร้คนที่มีความบกพร่องทั้งทางร่างกายและจิตใจ

อรนุช หลินประเสริฐ และคนอื่น ๆ (2520 : 18) ศึกษาเจตคติของผู้ปกครองของเด็กที่มีความบกพร่องทั้งทางด้านร่างกายและสติปัญญา พบว่า

1. เจตคติต่อศักยภาพของผู้ที่มีความบกพร่องทั้งทางด้านร่างกายและสติปัญญา ผู้ปกครองมีความเชื่อว่าเด็กที่มีความบกพร่องทั้งทางด้านร่างกายและสติปัญญา เป็นผู้ที่มีความสามารถ มีความอดทนเป็นผู้สร้างภาระแก่พ่อแม่
2. ความเชื่อใจของผู้ปกครอง ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีความเห็นใจเด็กที่มีความบกพร่องทางด้านร่างกายและสติปัญญาและเชื่อว่าความบกพร่องเป็นสภาพที่น่าเศร้าใจ ผู้ที่มีความ

บกพร่องทางด้านร่างกายและสติปัญญาเป็นบุคคลที่น่าสงสารต้องการยอมรับ ต้องการที่ฟังและควรสอนให้เขาสามารถช่วยตนเองได้

3. เจตคติต่อบุคลิกภาพของผู้ที่มีความบกพร่องทางด้านร่างกายและสติปัญญา ผู้ปกครองมีความเชื่อว่าบุคคลเหล่านี้ที่มีบุคลิกภาพที่ฟังประสงค์ของคนทั่วไปกล่าวคือ เป็นคนไม่น่ากลัวแต่เป็นบุคคลที่น่าสนใจเพราะเขาเหล่านั้นชอบการแสดงออกชอบสนุกและเชื่อฟังบิดามารดา

4. เจตคติต่อด้านอื่นๆผู้ปกครองของผู้ที่มีความบกพร่องทางร่างกายและสติปัญญา มีความบกพร่องทางร่างกายเป็นเรื่องของเคราะห์กรรมไม่ควรปกปิดสภาพความบกพร่องต่าง ๆ ในทางตรงข้ามควรมีการเปิดเผยเพราะสภาพความบกพร่องไม่เป็นเรื่องที่น่าอาย บุคคลเหล่านี้ควรดำรงชีวิตในสังคมร่วมกับคนปกติจึงไม่ความแยกเขาออกจากสังคมของคนปกติผู้ปกครองยังเชื่อว่าความบกพร่องทางร่างกายสามารถรักษาให้หายได้โดยแพทย์แผนปัจจุบัน

5. เจตคติต่อการศึกษาผู้ปกครองส่วนใหญ่มีเจตคติที่ดีต่อการศึกษสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกายและสติปัญญา และมีความเห็นว่ารัฐบาลควรจัดการศึกษาให้แก่เด็กประเภทนี้ให้ทั่วถึงควรให้เขาเรียนเมื่ออายุยังน้อย ควรจัดฝึกอาชีพสำหรับเด็กเหล่านี้ด้วย ผู้ปกครองเห็นด้วยที่จะส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนพิเศษที่จัดตั้งขึ้นสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องโดยเฉพาะแต่ไม่แน่ใจที่จะส่งเด็กเข้าเรียนร่วมกับเด็กปกติ

ดังนั้นจึงพอสรุปความหมายของทัศนคติได้ว่าทัศนคติ หมายถึงท่าที ความรู้สึก ความคิดเห็นที่มีต่อสิ่งหนึ่งภายหลังจากที่คนเราได้รับประสบการณ์นั้นมาแล้ว และจะแสดงออกเป็น 3 ลักษณะใหญ่ ๆ ด้วยกัน คือ ด้านบวก ด้านลบ หรือเฉย ๆ

2. องค์ประกอบของทัศนคติ

ลัดดา กิติวิภาต (2525 : 4 - 5) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของทัศนคติว่า มีองค์ประกอบ 3 ประการคือ

1. องค์ประกอบด้านความรู้ ความคิด (Cognitive Component) หมายถึง ความรู้เกี่ยวกับสิ่งที่จะมีทัศนคติต่อสิ่งนั้น

2. องค์ประกอบด้านความรู้สึก (Affective Component) คือความรู้ที่มาจาก ข้อ 1 ทำให้เกิดการประเมินสิ่งนั้นว่าดีหรือไม่ดี ผลที่เกิดคือ ความรู้สึก อารมณ์ ซึ่งมีทั้งด้านบวกและด้านลบ

3. องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (Behavioral Component) เป็นองค์ประกอบที่มีแนวโน้มในทางปฏิบัติ หรือถ้ามีสิ่งเร้าที่มีความเหมาะสมจะเกิดการปฏิกิริยาอย่างใดอย่างหนึ่ง

3. การเกิดทัศนคติ

3.1 การเกิดทัศนคติด้านความคิด เกิดจากการที่บุคคลรับและสัมผัสกับสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ในสังคมและมีการจัดประเภทหรือหมวดหมู่ของข้อมูลที่ได้รับเพื่อช่วยในการรู้ของบุคคล

3.2 การเกิดทัศนคติด้านความรู้สึก เป็นอารมณ์หรือความรู้สึกที่สอดคล้องกับความคิดเกิดขึ้นจากการวางเงื่อนไขด้วยการให้รางวัล การลงโทษ และความคุ้นเคยกัน

3.3 การเกิดทัศนคติด้านพฤติกรรมเกิดจากการที่บุคคลทำตามความคาดหวัง หรือบรรทัดฐานของสังคม

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2520 : 63-64) กล่าวถึงการเกิดทัศนคติว่าโดยทั่ว ๆ ไป เกิดจากประสบการณ์และการเรียนรู้ในสังคมซึ่งขั้นตอนหรือกระบวนการเรียนนั้นแตกต่างกันแล้วแต่ชนิด ลักษณะของทัศนคติ บุคคล และสิ่งแวดล้อม

4. การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ

เนื่องจากทัศนคติเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ เพราะทัศนคติเกิดจากการเรียนรู้

ไทรแอนดิส (Triandis, 1971 : 3) กล่าวถึงสาเหตุการเปลี่ยนแปลงทัศนคติว่ามีสาเหตุจาก

1. ได้รับข้อมูลใหม่จากบุคคลหรือสื่อมวลชน
2. ได้รับประสบการณ์ตรงหรือความกระทบกระเทือนใจ
3. ถูกบังคับให้ปฏิบัติไม่ตรงกับทัศนคติของตน
4. การรักษาทางจิตใจเพื่อให้เข้าใจเหตุผลให้ถูกต้องขึ้น
5. เปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้องกับพฤติกรรมใหม่

แมคไกว (Mcguire, 1968 : 1130-1187) ได้อธิบายถึงขั้นตอนของกระบวนการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ว่ามี 5 ขั้นตอน คือ

1. การใส่ใจ (Attention)
2. ความเข้าใจ (Comprehension)
3. การมีสิ่งใหม่เกิดขึ้น (Yielding)

4. การเก็บเอาไว้ (Retention)

5. การกระทำ (Action)

5. ลักษณะของทัศนคติ

กมลรัตน์ หล้าสุวรรณ (2517 : 270) กล่าวถึงลักษณะของทัศนคติว่ามีอยู่ด้วยกันคือ

1. ทัศนคติเป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้หรือการได้รับประสบการณ์
2. ทัศนคติเป็นดัชนีที่จะชี้แนวทางในการแสดงพฤติกรรม
3. ทัศนคติสามารถถ่ายทอดจากบุคคลหนึ่ง ไปสู่บุคคลอื่นได้
5. ทัศนคติสามารถเปลี่ยนแปลงได้

6. สิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติ

สุชา จันทร์เอม และสุรางค์ จันทร์เอม (2517 : 98) กล่าวถึงสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติมีดังต่อไปนี้

1. บิดามารดาเป็นผู้ที่มีอิทธิพลใกล้ชิดกับเด็ก เด็กย่อมมีความเอนเอียงไปทางบิดามารดา ไม่มากก็น้อย
2. วัฒนธรรมภายในสังคม คนที่มีอาชีพต่างกันอยู่ในชนชั้นของสังคมต่างกัน หรือนับถือศาสนาต่างกันย่อมมีทัศนคติต่างกัน
3. การศึกษา การเรียนในสถานศึกษาย่อมมีส่วนในการสร้างทัศนคติของเด็ก
4. สื่อมวลชนต่าง ๆ เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ ย่อมมีอิทธิพลในการปลูกฝังเปลี่ยนแปลงทัศนคติได้เช่นกัน

7. การวัดทัศนคติ

ซูชีพ อ่อน โคนสูง (2522 : 111 –113) กล่าวถึงวิธีการวัดทัศนคติไว้ว่า ในการที่จะทราบถึงทัศนคติของใครคนหนึ่งที่มีต่อวัตถุ คน สัตว์ หรือสถานการณ์ต่าง ๆ ว่าจะเป็นอย่างไรมันทำได้โดยวิธีต่อไปนี้

1. ใช้แบบสอบถาม
2. สังเกต สัมภาษณ์ และบันทึก
3. ใช้สังคมมิติ

4. การใช้วิธีสร้างจินตนาการ

8. มาตรการวัดทัศนคติ

พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2530 : 372) กล่าวถึงความหมายของมาตรการวัดทัศนคติว่า หมายถึง สเกลของข้อความจำนวนหนึ่งที่ใช้วัดความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ และเป็นความรู้สึกที่ค่อนข้างจะลึกซึ้ง ใช้วัดกับข้อมูลทางด้านจิตอารมณ์ (Affective Domain) และมาตราที่ใช้ในการวัดทัศนคติที่นิยมใช้กันทั่ว ๆ ไป มีอยู่ 3 ชนิด คือ

1. วิธีของ เทอร์สโตน
2. วิธีของ ลิเคิร์ต
3. วิธีวัดทัศนคติโดยใช้ความหมายทางภาษา (วิธีของ ออสทูด)

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยใช้การสร้างแบบสอบถามตามวิธีของ ลิเคิร์ต (Likert) ซึ่งพวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2530 : 372) ได้กล่าวถึงขั้นตอนดังนี้

1. ตั้งจุดมุ่งหมายของการศึกษา
2. ให้ความหมายของทัศนคติต่อสิ่งที่จะศึกษา
3. สร้างข้อความให้ครอบคลุมคุณลักษณะที่สำคัญ ๆ ของสิ่งที่จะศึกษา
4. ตรวจสอบข้อความที่สร้างขึ้น โดยผู้สร้างข้อความเองและนำไปให้ผู้มีความรู้ในเรื่องนั้น ๆ ตรวจสอบ
5. ทำการทดลองขั้นต้นก่อนนำไปใช้จริง
6. กำหนดการให้คะแนนการตอบของแต่ละตัวเลือก โดยทั่วไปนิยม

กำหนดคะแนน เป็น 5 , 4 , 3 , 2 , 1 (หรือ 4, 3, 2, 1, 0) สำหรับข้อความทางบวก และ 1, 2, 3, 4 , 5 (หรือ 0, 1, 2, 3, 4) สำหรับข้อความทางลบ มาตรการวัดทัศนคติตามวิธีของ ลิเคิร์ต ไม่ต้องมี ผู้ตัดสิน

9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติในประเทศ

จรรยา สุวรรณทัต (2517 : 38 – 41) ได้ศึกษาทัศนคติของเด็กพิการต่อความพิการ และทัศนคติของเด็กพิการและครูต่อกันและกัน ผลการวิจัยพบว่าเด็กพิการแต่ละประเภทมีความต้องการในด้านต่าง ๆ เหมือนกับเด็กปกติมีความไวต่อความรู้สึกนึกคิดและทำที่ผู้อื่นแสดงต่อตน ส่วนในด้านการยอมรับความพิการเด็กหูหนวกจะยอมรับความพิการ รองลงมาจากเด็กตาบอด

สำหรับของเด็กพิการและครูต่อกันและกัน เด็กพิการและครูจะมีความรู้สึกที่ดีต่อกัน แต่ก็ยังมีครูอีกจำนวนหนึ่งที่แสดงความรู้สึกนึกคิดต่อการสอนเด็กพิการยังไม่น่าพอใจ

อรอนงค์ สุวรรณกุล (2525 : 97 – 98) ได้ศึกษาทัศนคติของผู้ปกครองที่มีต่อบุตรหลานที่มีความบกพร่องทางการได้ยินด้านการศึกษาและการเลี้ยงดู พบว่าผู้ปกครองส่วนใหญ่เห็นความสามารถด้านการศึกษาของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน โดยจะให้เด็กได้รับการศึกษาสูงสุดเท่าที่ความสามารถของเด็กและสถาบันการศึกษาจะจัดให้ได้ ผู้ปกครองนิยมที่จะเลือกโรงเรียนที่สอนเด็กบกพร่องทางการได้ยินและที่เรียนร่วมกับเด็กปกติ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2527 : 40) ได้ทำการศึกษาความต้องการและโอกาสทางการศึกษาของผู้ที่มีความบกพร่องทางร่างกายและปัญญาในด้านทัศนคติของผู้ปกครองคนพิการที่มีต่อการจัดการศึกษาพิเศษ พบว่าผู้ปกครองคนพิการที่อยู่ในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ เห็นด้วยกับการจัดการศึกษาให้แก่คนพิการมากกว่าผู้ปกครองคนพิการที่อยู่นอกโรงเรียน

ทองคำ ผดุงสุข (2531 : 75) ได้ศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินที่เรียนร่วมกับเด็กปกติพบว่า ความสำเร็จในการจัดการเรียนร่วมนั้นดูได้จากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นส่วนสำคัญ และขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการแต่ที่สำคัญคือครูผู้สอนจะต้องเข้าใจเด็กและมีทัศนคติที่ดีต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ผู้บริหาร โรงเรียนควรเห็นความสำคัญของการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

อรนุช หลินประเสริฐ และคนอื่น ๆ (2520 : 51) ศึกษาเจตคติของผู้ปกครองเด็กที่มีความบกพร่องทางด้านร่างกายและสติปัญญา พบว่า

1. เจตคติต่อศักยภาพของของผู้ที่มีความบกพร่อง ผู้ปกครองมีความเชื่อว่าเด็กที่มีความบกพร่องทางด้านร่างกายและสติปัญญา เป็นผู้ที่มีความสามารถ มีความอดทน เป็นผู้สร้างภาระแก่บิดามารดา

2. ความเห็นใจของผู้ปกครอง ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีความเห็นใจเด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกายและสติปัญญา เชื่อว่าความบกพร่องทางร่างกายเป็นสภาพที่น่าเศร้าใจเป็นบุคคลที่น่าสงสารต้องการการยอมรับต้องการที่ฟังและควรสอนให้เขาสามารถช่วยตนเองได้

3. เจตคติต่อบุคลิกภาพของผู้ที่มีความบกพร่องทางร่างกาย และสติปัญญา ผู้ปกครองมีความเชื่อว่าบุคคลเหล่านี้มีบุคลิกภาพที่พึงประสงค์ของคนทั่วไป กล่าวคือเป็นคนที่ไม่น่ากลัวแต่เป็นบุคคลที่น่าสนใจ เพราะเขาเหล่านั้นชอบการแสดงออกชอบสนุก และเชื่อฟังบิดามารดา

4. เจตคติต่อด้านอื่น ๆ ผู้ปกครองของผู้ที่มีความบกพร่องทางร่างกายและสติปัญญามีความเชื่อว่า ความบกพร่องของร่างกายเป็นเรื่องของเคราะห์กรรมไม่ควรปกปิดสภาพความบกพร่องต่างๆในทางตรงข้ามควรมีการเปิดเผย เพราะสภาพความบกพร่องเป็นเรื่องไม่น่าละอาย บุคคลเหล่านี้ควรดำรงชีวิตในสังคมร่วมกับคนปกติ จึงไม่ควรแยกเขาออกจากคนปกติ ผู้ปกครองยังเชื่อว่าความบกพร่องทางร่างกายสามารถรักษาให้หายได้โดยแพทย์แผนปัจจุบัน

5. เจตคติต่อการศึกษาผู้ปกครองส่วนใหญ่มีเจตคติที่ดีต่อการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกายและสติปัญญาและมีความเชื่อว่ารัฐควรจัดการศึกษาให้แก่เด็กประเภทนี้ให้ทั่วถึงควรให้เด็กเข้าเรียนเมื่ออายุยังน้อยควรจัดฝึกอาชีพสำหรับเด็กเหล่านี้ด้วย ผู้ปกครองเห็นด้วยที่จะส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนพิเศษที่ตั้งขึ้นสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องโดยเฉพาะ แต่ไม่แน่ใจที่จะส่งเด็กเข้าเรียนร่วมกับเด็กปกติ

ศรียา นิยมธรรม และคนอื่น ๆ (2526 : 73) ประเมินผลโครงการศึกษาพิเศษตามโครงการพัฒนาศึกษาอาเซียนระยะครึ่งโครงการ เมื่อปี พ.ศ. 2526 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบของโครงการการศึกษาพิเศษ เนื่องมาจากโครงการพัฒนาศึกษาอาเซียนในด้านความก้าวหน้าของการดำเนินงานปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน สาเหตุของอุปสรรค ข้อขัดข้องในการดำเนินงานและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานโดยเน้นการประเมิน 2 ด้าน คือ ด้านการให้บริการด้านการพัฒนาบุคลากร พบว่าการดำเนินงานด้านการศึกษาพิเศษตามโครงการศึกษาอาเซียนได้ช่วยในด้านการพัฒนาบุคลากรให้ดำเนินไปอย่างกว้างขวาง และทั่วถึง อย่างไรก็ตาม การพัฒนาความรู้ของครู อาจารย์ในโรงเรียนการศึกษาพิเศษก็ยังเป็นสิ่งจำเป็นและเป็นสิ่งที่ต้องการในด้านการผลิตบุคลากรที่มีความชำนาญพิเศษ เช่น ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขา นักการศึกษาพิเศษ ในปัจจุบันยังไม่เป็นการเพียงพอทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ บุคลากรควรได้รับการสนับสนุนในการศึกษาต่อทั้งในและต่างประเทศ

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2529 : 48) ศึกษาการวิจัยเรื่องการศึกษาแนวโน้มความเป็นไปได้ของการจัดโครงการเรียนร่วมในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ผลการวิจัยพบว่านโยบายของผู้บริหารโรงเรียนต่อการจัดการเรียนร่วมเป็นไปในทางบวกถ้าได้รับการสนับสนุน ครูผู้สอนก็พร้อมที่จะดำเนินการได้ ผู้บริหารโรงเรียนมีความรู้สึกเมตตาสงสารและให้ความช่วยเหลือเด็กทุกครั้งที่มีโอกาส ถ้าจะให้จัดการเรียนร่วมจะเลือกการจัดการเรียนร่วมให้แก่เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน อันดับแรกสำหรับองค์ประกอบในการจัดเรียนร่วมที่สำคัญ ได้แก่ การที่ผู้บริหารโรงเรียนได้ทราบนโยบายและวิธีการดำเนินโครงการส่วนการจัดการลำดับความสำคัญของปัญหาผู้บริหารโรงเรียนมีความเห็นว่าปัญหาด้านบุคลิกภาพเป็นปัญหาที่สำคัญที่สุดสำหรับครูผู้สอนพบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่มีเจตคติ และความคิดสอดคล้องกันจากทุกภูมิภาคของประเทศ

อาจกล่าวโดยสรุปว่า ทศนคติของบุคคลทั่วไปที่มีต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษทั้งของไทยและต่างประเทศ มีลักษณะบางอย่างคล้ายคลึงกันกล่าวคือ ในอดีตที่ผ่านมาหลายปีแล้วคนทั่วไปยังมีทัศนคติในทางลบต่อเด็กประเภทนี้ ต่อมาเมื่อสังคมเจริญขึ้นผู้คนได้รับการศึกษาเพิ่มขึ้น ทัศนคติของบุคคลทั่วไปต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษและต่อการเรียนในทางบวกมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากงานวิจัยที่กล่าวแล้วในต่างประเทศ ครู ผู้ปกครอง และผู้บริหารโรงเรียนส่วนมากมีทัศนคติทางบวกต่อเด็กประเภทนี้และต้องการเรียนร่วมส่วนในประเทศไทยผู้ปกครองบางคนยังมีทัศนคติในทางตรงข้ามอาจกล่าวได้ว่า ทัศนคติต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษมีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาของสังคมดังเช่นสังคมที่เจริญแล้วทัศนคติต่อเด็กประเภทนี้เป็นไปในทางบวกมากกว่า ดังนั้นในอนาคตสังคมไทยคงจะยอมรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษมากขึ้นและยอมรับให้เขาเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

จากเอกสารงานวิจัยที่กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่า ทัศนคติเป็นตัวกำหนดแนวทางในการจัดการศึกษาที่เหมาะสมให้กับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เพื่อให้เขาสามารถพัฒนาตนเองได้ถูกต้อง ผู้วิจัยจึงศึกษาความต้องการปัญหาและทัศนคติของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษว่ามีทัศนคติต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษอย่างไรและต่างกันในด้านใดบ้างและเพื่อเป็นแนวทางให้ผู้บริหาร ครูผู้สอน และผู้เกี่ยวข้องนำผลที่ได้รับจากการจัดการศึกษาเป็นเครื่องมือในการตัดสินใจและเตรียมเด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนร่วมกับเด็กปกติ

10. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องทัศนคติในต่างประเทศ

บารค์เกอร์ และคนอื่น ๆ (Barker & Others. 1953) ได้สรุปลักษณะทัศนคติซึ่งบุคคลอื่นมีต่อผู้พิการและทัศนคติของผู้พิการที่มีต่อตัวเองไว้อย่างน่าสนใจหลายประการที่สำคัญคือทัศนคติที่แสดงออกในด้านดีบางประการและลักษณะความเอาใจใส่เด็กจนมากเกินไปในด้านของผู้ปกครองนั้น แท้จริงเป็นการปกปิดทัศนคติที่อยู่ลึกลงไปซึ่ง ได้แก่ ความรู้สึกที่ชิงชังอันไม่อาจแสดงออกให้ผู้อื่นเห็นได้ประการหนึ่งและอีกประการหนึ่ง ได้แก่ ทัศนคติของผู้พิการกับเพื่อนปกติ มักจะมีข้อขัดแย้งกันเกี่ยวกับความหมายของการให้ความช่วยเหลือความอยากรู้อยากเห็นความสงสารและความอับโชคทัศนคติของผู้พิการ และเพื่อนที่เกี่ยวข้องได้รับอิทธิพลจากสถานการณ์ทางสังคม เมื่อมีการสังสรรค์อย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้น

คอรลิน (Coughlin. 1958) ได้ศึกษาเกี่ยวกับทัศนคติของพ่อแม่ที่มีต่อลูกพิการสรุปได้ดังนี้

1. พ่อแม่ที่มีการศึกษาดีจะยอมรับปัญหาในความพิการของเด็ก จะให้ความสนใจ และมีความสนใจ และมีกำลังใจในการที่จะหาสิ่งทดแทนความพิการให้ลูก
2. พ่อแม่ที่ยอมรับลูกพิการของตนอย่างสมบูรณ์ทางด้านอารมณ์มักมีการใช้ สถิติปัญหาเพื่อความเข้าใจเด็กน้อยมากหรือไม่มีเลย
3. พ่อแม่ผู้มีสถิติปัญหาเข้าใจปัญหาได้เป็นอย่างดี แต่ไม่สามารถยอมรับเด็กได้ทางด้านอารมณ์
4. พ่อแม่ซึ่ง ไม่อาจยอมรับเด็กได้ทั้งทางด้านการใช้สถิติปัญหาเพื่อความเข้าใจและทางด้านอารมณ์

ฮาร์ริง และสเทิร์น (Haring and Stern. 1958) ได้ศึกษาพบว่า ทัศนคติความต้องการและข้อขัดแย้งที่ครุมีอยู่ในความรู้สึกของตนเองสะท้อนให้เห็นพฤติกรรมของครุที่มีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการพัฒนาทางสังคมของเด็ก ผลการวิจัยพบว่าการปรับตัวทางส่วนตัวของครุและการปรับตัว ของเด็กมีความสัมพันธ์กันสูง ครุที่มีความเข้าใจในตนเองน้อย

แพตตัน (Patton. 1984) ได้ศึกษาทัศนคติของอาจารย์ที่มีต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในวิทยาลัยชุมชนแห่งหนึ่งในรัฐเวอร์จิเนีย ผลการศึกษาพบว่าอาจารย์ในวิทยาลัยชุมชนแห่งนั้นมีทัศนคติในทางบวกต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ตัวแปร 2 ตัวที่ทำให้ทัศนคติของอาจารย์แตกต่างกันคือ เพศของอาจารย์และการปฐมนิเทศอาจารย์และนักเรียนเกี่ยวกับ

เด็กที่มีความต้องการพิเศษอาจารย์หญิงมีทัศนคติในทางบวกมากกว่าอาจารย์ชาย อาจารย์ที่เคยสอนจิตวิทยาหรือมีพื้นฐานเกี่ยวกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษมาก่อนจะมีทัศนคติต่อเด็กในทางบวกมากกว่าอาจารย์อื่น ๆ

เคลเลอร์ (Keller. 1987) ได้ศึกษาทัศนคติของบุคลากรทางการศึกษาที่มีต่อเด็กพิการผลการศึกษาพบว่าทัศนคติของครูใหญ่ ครูการศึกษาพิเศษ และผู้บริหารการศึกษาที่มีต่อเด็กพิการ ไม่แตกต่างกัน นอกจากนี้ยังพบว่าครูใหญ่มีความเห็นว่าชั้นเรียนสำหรับเด็กพิการ ไม่ควรแยกจาก ชั้นเรียนเด็กปกติ แต่ครูการศึกษาพิเศษและผู้บริหารการศึกษาผู้รับผิดชอบห้องเรียนสำหรับเด็กพิการในบางครั้งเห็นว่าควรแยกจากห้องเรียนสำหรับเด็กปกติ

อีแวน (Evan. 1981) ทำการศึกษาเจตคติของผู้ปกครองที่มีต่อโครงการเรียนระหว่างเด็กพิเศษกับเด็กปกติในมลรัฐแคลิฟอร์เนียสหรัฐอเมริกา พบว่า ผู้ปกครองของเด็กมีความเห็นว่า โครงการเรียนร่วมเป็นโครงการที่อำนวยความสะดวกทางการศึกษาให้แก่เด็ก ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีเจตคติในทางบวกต่อเด็กพิเศษ ตัวแปรสำคัญที่ทำให้เจตคติที่ทำให้ผู้ปกครองเด็กแตกต่างกัน ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง อายุของเด็กพิเศษ เพศของเด็กพิเศษ และความรู้ของผู้ปกครองของเด็กพิเศษส่วนเจตคติที่มีต่อการเรียนร่วมนั้นผู้ปกครองส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการเรียนร่วมและ เห็นว่าการจัดการศึกษาแบบนี้เป็นผลดีต่อเด็ก

วาร์ดานี (Wardani. 1988) สำรวจเจตคติของครูการศึกษาพิเศษกับครูที่สอนปกติ ในเกาะบาห์ลี ประเทศอินโดนีเซีย ที่มีต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษและการเรียนร่วมกัน การสำรวจ พบว่า ครูศึกษาพิเศษมีเจตคติที่ดีต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษในทางบวกมากกว่าครูที่สอนเด็กปกติครูที่มีประสบการณ์ในการสอนตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไปที่มีเจตคติในทางบวกต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษมากกว่าครูที่มีประสบการณ์ในการสอน 1 – 2 ปี ครูที่มีสมาชิกในครอบครัวเป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ครูชายมีเจตคติในทางบวกต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษมากกว่าครูหญิง โดยภาพรวมแล้วครูส่วนมากในเกาะบาห์ลีมีเจตคติในทางบวกต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษและต่อการเรียนร่วมระหว่างเด็กที่มีความต้องการพิเศษกับเด็กปกติ

บาร์เบอร์ (Barber. 1989) ศึกษาเจตคติของผู้ปกครองเด็กระดับอนุบาลที่มีต่อการเรียนร่วมในรัฐนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา พบว่าผู้ปกครองของเด็กที่มีความต้องการพิเศษและผู้ปกครองของเด็กปกติมีเจตคติต่อการเรียนร่วมไม่แตกต่างกัน และยังพบอีกว่าตัวแปรอย่างหนึ่งส่งผลต่อเจตคติของผู้ปกครองที่มีต่อการเรียนร่วม คือความรู้ความเข้าใจของผู้ปกครองที่มีความ

ต้องการพิเศษหากผู้ปกครองมีความเข้าใจต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษเป็นอย่างดีแล้วผู้ปกครองส่วนมากมีเจตคติในทางบวกต่อการเรียนร่วมผู้วิจัยได้เสนอแนะว่าเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ปกครองจะต้องศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับบุตรของตนเองซึ่งจะช่วยให้ผู้ปกครองสามารถตั้งความหวังให้ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

จัฟเฟอร์ (Juffer. 1991) ศึกษาเจตคติของผู้ปกครองของเด็กที่มีความต้องการพิเศษที่มีต่อการเรียนร่วมในรัฐวิสคอนซิน สหรัฐอเมริกา พบว่าผู้ปกครองส่วนใหญ่พอใจในโครงการเรียนร่วมที่ทางการจัดให้ซึ่งเป็นโครงการเรียนร่วมระหว่างเด็กที่มีความต้องการพิเศษกับเด็กปกติ แต่ยังมีผู้ปกครองส่วนหนึ่งซึ่งเป็นส่วนน้อยไม่พอใจกับโครงการเรียนร่วมแบบเต็มเวลา (Full Integration) และต้องการให้บุตรธิดาของตนเรียนในชั้นพิเศษสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดยเฉพาะ ผู้วิจัยยังพบว่าเจตคติต่อการเรียนร่วมมีความสัมพันธ์ในทางบวกต่อวิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรของผู้ปกครอง กล่าวคือ ผู้ปกครองที่เลี้ยงลูกแบบตามใจ มีทัศนคติในทางลบต่อการเรียนร่วมเต็มเวลามากกว่าผู้ปกครองที่เลี้ยงลูกแบบประชาธิปไตย ผู้ปกครองกลุ่มแรกมีความประสงค์จะให้บุตรเรียนในห้องพิเศษซึ่งเป็นห้องสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษโดยเฉพาะ ส่วนผู้ปกครองกลุ่มหลังต้องการให้บุตรของตนเรียนร่วมเต็มเวลา

มัลลินิกซ์ (Mulinix. 1994) ศึกษาเจตคติของครูใหญ่ที่มีต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษและต่อการเรียนร่วม พบว่า ครูใหญ่ที่มีลักษณะเป็นผู้นำแบบมีส่วนร่วม (Participatory Style) มีเจตคติในทางบวกต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษกับเด็กปกติ แต่ครูใหญ่มีความเป็นผู้นำแบบผูกขาดรวมอำนาจ (Authoritarian Style) มีเจตคติในทางลบต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษและต่อการเรียนร่วมระหว่างเด็กที่มีความต้องการพิเศษกับเด็กปกติ

จากเอกสารและงานวิจัยที่ได้กล่าวมา จะเห็นได้ว่าทัศนคติจะเป็นตัวที่กำหนดแนวทางในการจัดการศึกษา/เลี้ยงดูที่เหมาะสมให้กับเด็กที่มีความต้องการพิเศษซึ่งส่งผลต่อพัฒนาการที่เหมาะสม งานวิจัยนี้จึงได้ศึกษาทัศนคติของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาให้กับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดยมุ่งเน้นทัศนคติในการเลี้ยงดูบุตรที่มีความต้องการพิเศษของพ่อแม่ผู้ปกครอง

คุณภาพการดำเนินงานขององค์กร

1. เทคนิคการบริหารองค์กร

ในเรื่องการบริหารองค์กรนักบริหารหลายท่าน ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับเทคนิคการบริหารองค์กรไว้เป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารหน่วยงาน เช่น มนตรี เลาะวิถิ (2543 : ออนไลน์) กล่าวถึงเทคนิคการบริหารองค์กรไว้ ดังนี้

1.1 ความสำคัญของการบริหาร มนุษย์อยู่ร่วมกันจำเป็นต้องมีการจัดระเบียบระบบสังคมเพื่อให้อยู่รอดและสร้างความเจริญแก่ชุมชน ระเบียบต่างๆ เป็นที่มาขององค์กรสังคม และการบริหารองค์กรมีหลายลักษณะ จำเป็นต้องมีการบริหารที่เหมาะสม และการบริหารที่ดีจะนำองค์กรไปสู่ความก้าวหน้า ซึ่งจะส่งผลถึงความเจริญของสังคมหรือชุมชน

1.2 ความหมายของการบริหาร การบริหารมักใช้กับกิจการสาธารณะหรือราชการ การจัดการมักใช้กับธุรกิจหรือเอกชน ผู้มีหน้าที่ในองค์กรจึงเรียกว่า ผู้บริหาร หรือผู้จัดการ ความหมายการบริหารคือ

1.2.1 ศิลปะในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกับผู้อื่น

1.2.2 การดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ ซึ่งเป็นปัจจัยในการปฏิบัติการ

1.2.3 กิจกรรมตั้งแต่2คนขึ้นไป ร่วมมือดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์

ร่วมกัน

1.3 ศาสตร์และศิลป์ในการบริหาร การบริหารเป็นศาสตร์เพราะสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ตามความสามารถและประสบการณ์ ตลอดจนบุคลิกภาพของผู้บริหาร โดยอาจต้องมีการดัดแปลงให้เหมาะสมกับสถานการณ์ สิ่งแวดล้อม ซึ่งทำให้การบริหารมีลักษณะเป็นศิลป์ด้วย

1.4 องค์ประกอบหรือปัจจัยในการบริหารองค์กร

1.4.1 บุคลากร (Man)

1.4.2 ค่าใช้จ่าย (Money)

1.4.3 คุณธรรม (Moral)

1.4.4 การบริหาร (Management)

1.4.5 วัสดุ (Material)

1.5 ลักษณะอำนาจในการบริหารองค์กร อำนาจการบริหารจะชี้ถึงความเคลื่อนไหวอำนาจที่ผู้บริหารมีอยู่จึงเป็นเครื่องมือที่ทำให้กิจการต่างๆ ในองค์กรดำเนินไปได้ ที่มาของอำนาจการบริหารคือ

1.5.1 อำนาจเป็นทางการ คือระเบียบ ข้อบังคับ กฎ กติกา มารยาท แบบธรรมเนียมและกฎหมาย ถ้าเป็นองค์กรนิติบุคคลอำนาจได้มากับตำแหน่ง เป็นอำนาจในการบริหารตามทีระบุนไว้ลักษณะพระเดชจะหมดลงเมื่อพ้นจากตำแหน่ง

1.5.2 อำนาจที่เกิดจากตัวผู้บริหารเอง เป็นสิ่งที่ผู้บริหารต้องสร้างขึ้นมาจากความยอมรับและเชื่อถือด้วยความเต็มใจ ทำให้ทำตามอย่างสบายใจหรือเกรงใจ เป็นอำนาจลักษณะพระคุณเนื่องมาจากผู้บริหารนั้น

1) เป็นผู้มีใจโอบอ้อมอารี เข้าถึงจิตใจผู้น้อย มีความปรารถนาดี เต็มใจที่จะช่วยเหลือเมื่อมีโอกาส เมื่อผู้ใหญ่มีความเมตตาปราณีต่อผู้น้อยก็ย่อมผูกจิตใจผู้น้อยให้มีความเลื่อมใสศรัทธา ยอมรับนับถือในความเป็นผู้นำอย่างเต็มใจ

2) เป็นผู้รอบรู้ในเชิงวิชาการและกิจกรรมต่างๆ มีความเฉลียวฉลาดรอบรู้และรู้รอบจึงได้รับความเชื่อถือจากผู้ใกล้ชิดมาก เมื่อผู้น้อยเกิดความเชื่อถือแล้วก็เกิดภาวะผู้นำขึ้น ถือว่ามีอำนาจลักษณะหนึ่งแล้ว

อำนาจแบบพระคุณนี้ต้องใช้เวลาในการสร้างบารมี กว่าที่ลูกน้องจะประจักษ์ในความดีความรอบรู้ที่มีอยู่ ไม่ใช่อำนาจที่มาจากตำแหน่งทางการ หรือกฎหมาย ความรู้สึกสบายใจมีมากกว่าอำนาจพระเดชที่เป็นคำสั่ง อำนาจพระคุณไม่มีวันหมดไปตามตำแหน่ง เพราะเกิดจากการยอมรับในส่วนลึกของจิตใจผู้น้อย บ่อเกิดอำนาจอื่นที่มีคือ

ความเป็นผู้นำ เป็นอำนาจหรืออิทธิพลที่มีอยู่ในบุคคล เป็นเครื่องชักจูงให้ผู้ที่พบเห็นหรือติดต่อดำเนินงานไปสู่จุดหมายที่ต้องการ ลักษณะผู้นำจะเกิดขึ้นเนื่องจากผู้นำนั้นทำให้ผู้อื่นคล้อยตามได้ อาจเพราะสถานการณ์บังคับหรือด้วยความเชื่อถือก็ตาม

บุคลิกภาพ คุณสมบัติภายนอกของบุคคลสามารถ โน้มนำให้ผู้อื่นเกิดความยอมรับนับถือ บางคนเห็นครั้งแรกก็เกิดความนับถือ บางคนเห็นเข้าก็ไม่ชอบ บุคลิกภาพที่ดัดแปลงเสริมแต่งและฝึกฝนได้ โดยการแต่งกายและการแก้ไขกิริยาท่าทางให้ดูเหมาะสมรวมทั้งการพูดและมารยาทที่ดี

1.6 เป้าประสงค์และกระบวนการบริหาร คือการประสานงานความพยายามของคนเพื่อผลสัมฤทธิ์ผลงานตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ โดยอาศัยกระบวนการบริหารต่อไปนี้

1.6.1 การวางแผน คือการกำหนดแผนงานและโครงการที่จะทำตามเป้าหมายของหน่วยงาน ควรมีระยะเวลา และการติดตามแก้ไขปัญหาคด้วย

1.6.2 การจัดสรรทรัพยากร คือ การจัดหางบประมาณ จัดวางหน้าที่มอบหมายให้เหมาะสมกับกำลังคน จัดหาวัสดุอย่างเหมาะสมตามแผน

1.6.3 การใช้แรงกระตุ้น ใช้แรงจูงใจและบำรุงขวัญ เพื่อให้บุคลากรปฏิบัติงานเป็นไปตามเป้าหมาย

1.6.4 การประสาน คือ การติดต่อประสานงานแก้ไขกิจการด้านต่างๆ

1.6.5 การประเมินผล คือ ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานสม่ำเสมอเพื่อให้องค์กรมีการพัฒนาการทำงานตลอดเวลา

1.7 รูปแบบขององค์กร การจัดรูปแบบขององค์กรเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อแปลงหน้าที่ว่าใครทำอะไร ขจัดปัญหาการทำงานซ้ำซ้อน และช่วยให้ทรัพยากรบุคคล ได้อย่างเต็มที่ ลักษณะรูปแบบขององค์กรจะแตกต่างกันไปแต่มีส่วนประกอบหลักองค์กรมาตรฐานที่คล้ายกัน คือ

1.7.1 มีกฎระเบียบ กติกา วัฒนธรรม ธรรมเนียมขององค์กร ควรเป็นลายลักษณ์อักษร

1.7.2 มีโครงสร้าง แผนภูมิการบริหาร กำหนดหน้าที่ของบุคลากรอย่างชัดเจน

1.7.4 มีระบบบัญชีและการเงินขององค์กรที่ตรวจสอบได้

1.7.5 มีสถานที่หรือสำนักงานพร้อมอุปกรณ์อำนวยความสะดวก

1.7.6 มีบุคลากรช่วยงานตามลักษณะความสามารถในแต่ละด้าน

1.7.7 มีการประชุมปรึกษาหารืออย่างสม่ำเสมอและนำไปเป็นแนวปฏิบัติ

1.7.8 จัดกิจกรรมปรับปรุงพัฒนาองค์กรให้มีความเคลื่อนไหวตลอดเวลา

1.7.9 จัดอบรมเสริมความคิดความรู้อยู่เสมอในด้านที่สามารถทำได้

จากการศึกษาเทคนิคการบริหารองค์กร จะพบว่า การบริหารองค์กรเป็นความรับผิดชอบของบุคคลที่เป็นผู้บริหาร หรือ ผู้จัดการ ขององค์กรนั้นๆ ที่ต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการใช้อำนาจเชิงบริหาร ในการบริหารงานขององค์กรให้บรรลุเป้าหมายโดยใช้กระบวนการที่สำคัญ คือ การวางแผนการจัดสรรทรัพยากรและงบประมาณ การจูงใจ การประสานงานและการติดตามประเมินผล

2. แนวคิด ทฤษฎีการบริหารองค์กร

แนวคิด ทฤษฎี การบริหาร มีจุดเริ่มต้นและวิวัฒนาการมาหลายสมัย เริ่มตั้งแต่ยุคการบริหารเชิงวิทยาศาสตร์ที่มุ่งประสิทธิภาพของงานจนมองคนเหมือนเครื่องจักร ต่อมาเป็นยุคการบริหารเชิงมนุษยสัมพันธ์ เริ่มให้ความสำคัญกับองค์ประกอบด้านความคิด อารมณ์ และความรู้สึกของคนในหน่วยงาน จึงได้เน้นการจูงใจให้คนทำงาน และต่อมาก็ถึงยุคการบริหารเชิงพฤติกรรมศาสตร์ที่พยายามทำความเข้าใจพฤติกรรมบุคคล กลุ่มคนและองค์กรเพื่อใช้คนให้เกิดประโยชน์สูงสุด แต่ละยุคสมัยมีจุดเน้นที่แตกต่างกันได้มีผู้เสนอแนวคิด ทฤษฎีการบริหารไว้จำนวนมากและ

คงตกทอดใช้อยู่จนถึงปัจจุบัน สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 5-17) ได้เสนอแนวคิด ทฤษฎีการ บริหารองค์กร ไว้อย่างหลากหลาย เช่น

2.1 ภาวะผู้นำ (Leadership) ภาวะผู้นำของหัวหน้าฝ่ายหน่วยงาน หมายถึง การที่หัวหน้าหน่วยงานใช้อิทธิพลหรืออำนาจหน้าที่ และความสัมพันธ์ที่มีต่อผู้ใต้บังคับบัญชาใน สถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้งานที่บรรลุตามที่กำหนดไว้

2.2 ทักษะของผู้บริหาร ผู้บริหารจะทำหน้าที่ของตนได้ดีเพียงใด ประสบความสำเร็จ มากน้อยเพียงใด ซึ่งอยู่กับ 3 ทักษะ ประการ

2.2.1 ทักษะเชิงเทคนิค หมายถึงความสามารถในการใช้เทคนิควิธีการที่ เหมาะสมในการบริหารให้เหตุผล ทักษะเชิงเทคนิคที่ผู้บริหารต้องมี ได้แก่ ทักษะด้านการ วางแผน ทักษะด้านกระบวนการกลุ่มและติดต่อสื่อสาร และทักษะด้านการจัดการ

2.2.2 ทักษะเชิงมนุษยสัมพันธ์หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารในการ ทำงานในฐานะสมาชิกกลุ่มและความสามารถในการเสริมสร้างพลังความร่วมมือ ระหว่างสมาชิก ของหน่วยงาน

2.2.3 ทักษะเชิงมนคติ หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารในการเข้าใจ หน่วยงานเห็นความสัมพันธ์ระหว่างงานและกิจกรรมต่าง ๆ ของหน่วยงาน รวมทั้งความสัมพันธ์ ระหว่างหน่วยงานกับหน่วยงานอื่น ๆ

2.3 ทฤษฎีการจูงใจของเฮอริชเบอร์ค มีแนวคิดว่า สภาพที่มีต่อผลการทำงานมี องค์ประกอบสำคัญ 2 ประการ

2.3.1 องค์ประกอบค่าจูง เป็นสิ่งป้องกันมิให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความไม่พึงพอใจ ต่องาน ได้แก่ นโยบายและการบริหารของหน่วยงาน การบังคับบัญชาและการนิเทศงาน เงินเดือนหรือค่าจ้าง สัมพันธภาพระหว่างบุคคลในที่ทำงาน และสภาพการทำงาน

2.3.2 องค์ประกอบจูงใจ เป็นสิ่งปลุกเร้าให้บุคคลทำงานด้วยความพึงพอใจ ได้แก่ ความสำเร็จของงาน การได้รับการยกย่องชมเชยและยอมรับ ลักษณะของงานท้าทาย ความสามารถความรับผิดชอบ และความเจริญเติบโตก้าวหน้า

2.4 การสร้างทีม ทีมคือกลุ่มของบุคคลที่มีการเกี่ยวข้อง เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมาย ที่แน่นอน การสร้างทีมในหน่วยงานจึงหมายถึง ความพยายามที่จะปรับปรุงความสัมพันธ์ต่าง ๆ ใน การทำงานได้ดีขึ้น ซึ่งความสัมพันธ์ดังกล่าวจะมีผลโดยตรงต่อการทำงานให้สำเร็จ ทีมที่พึง ประสงค์มีลักษณะสำคัญคือ ความสัมพันธ์ในหมู่สมาชิกดีเยี่ยม เปิดเผยจริงใจซึ่งกัน รูปแบบของ กลุ่มเป็นแบบไม่เป็นทางการ สมาชิกยอมรับนับถือความสามารถของกลุ่ม มีขวัญและกำลังใจ มี

ความสัมพันธ์ที่ดี ในกลุ่มและระหว่างกลุ่ม มีความอบอุ่นเป็นกันเอง ภาวะผู้นำเป็นไปตามสถานการณ์ ภูมิใจและพึงพอใจในการทำงาน

2.5 กระบวนการบริหารของ Gulick และ Urwick กระบวนการบริหารที่นิยมกันมากและสามารถนำมาใช้เป็นหลักในการบริหารงานทั่วไป คือ กระบวนการบริหาร Luthure Gulick และ LyndallUrwick โดยมีกระบวนการ 7 ประการ คือ

2.5.1 การวางแผน หมายถึง การจัดวางโครงการและแผนปฏิบัติการ รวมทั้งวิธีการปฏิบัติงานไว้ล่วงหน้า เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน

2.5.2 การจัดหน่วยงาน หมายถึง การกำหนดโครงสร้าง อำนาจหน้าที่ การแบ่งส่วนงานและการจัดการสายงาน เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์

2.5.3 การจัดวางตัวบุคคล หมายถึง การบริหารด้านบุคคล ได้แก่การจัดอัตราค่าจ้างการสรรหาและพัฒนาบุคลากร การเสริมสร้างบรรยากาศในการทำงานที่ดี

2.5.4 การอำนวยความสะดวก หมายถึง การวินิจฉัยสั่งการ การควบคุมบังคับบัญชา และการควบคุมดูแลการปฏิบัติงาน ในฐานะที่ผู้บริหารเป็นหัวหน้าหน่วยงาน

2.5.5 การประสาน หมายถึง การประสานกิจการด้านต่างๆ ของหน่วยงาน เพื่อให้มีการร่วมมือประสานที่ดี และดำเนินไปสู่จุดหมายปลายทางเดียวกัน

2.5.6 การรายงาน หมายถึง การรายงานผลการปฏิบัติงานของหน่วยงานเพื่อให้ผู้บริหารและสมาชิกของหน่วยงานได้ทราบความเคลื่อนไหว และความคืบหน้าของกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ

2.5.7 การใช้งบประมาณ หมายถึง การจัดทำงบประมาณ การจัดทำบัญชี การใช้จ่ายเงิน และการควบคุมตรวจสอบทางการเงินและทรัพย์สิน

2.6 แนวคิดการวิเคราะห์สภาพโรงเรียน (SWOT) การวิเคราะห์สภาพโรงเรียนเพื่อศึกษาแนวโน้มการพัฒนาศึกษาให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน โดยแนวโน้มการพัฒนาศึกษาของโรงเรียนต้องมีความเป็นไปได้ ในการพัฒนาตามเงื่อนไขข้อจำกัด และองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการจัดการศึกษา ซึ่งได้แก่ นโยบายในการจัดการศึกษาของหน่วยงานต้นสังกัดรูปแบบการบริหารของโรงเรียน และปัจจัยที่เกี่ยวข้องอื่นๆ

การศึกษาความต้องการของชุมชน เป็นการสำรวจความต้องการขององค์กรชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ความต้องการของผู้ปกครองนักเรียนและความต้องการของชาวบ้านในชุมชน สรุปเป็นแนวทางในการดำเนินงานเพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชน

2.7 การบริหารแบบมีส่วนร่วม เป็นความพยายามที่จะจูงใจให้ผู้ร่วมปฏิบัติงานในองค์กรได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมมือกันในการพัฒนาด้วยความเต็มใจ

2.7.1 เทคนิคที่สำคัญในการบริหารแบบมีส่วนร่วม ได้แก่

- 1) การใช้กลุ่มงานเฉพาะกิจ และคณะกรรมการ
- 2) การมีคณะกรรมการคอยให้คำแนะนำ
- 3) การใช้แนวความคิดของหมุดเชื่อมโยง
- 4) การติดต่อสื่อสารแบบเปิดประตู
- 5) การระดมความคิด
- 6) การฝึกอบรมแบบต่าง ๆ
- 7) การบริหาร โดยยึดวัตถุประสงค์ (MBO)

2.7.2 ประโยชน์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วม

- 1) ช่วยสร้างความสามัคคีและรวมพลังของบุคคลในองค์กร
- 2) ช่วยให้ทราบถึงความต้องการขององค์กรทั้งหมด
- 3) ช่วยเพิ่มพูนประสิทธิภาพการทำงานให้สูงขึ้น ลดความเลื่อมซาในการปฏิบัติงาน
- 4) ลดความขัดแย้งและการต่อต้านจากพนักงานระดับต่ำ
- 5) ช่วยเพิ่มผลผลิตในองค์กร
- 6) ช่วยสร้างบรรยากาศในการทำงานและทำให้สุขภาพจิตของคนในองค์กรดีขึ้น
- 7) สร้างสรรค์หลักการประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในองค์กร
- 8) ช่วยลดค่าใช้จ่ายในการบริหารงาน ใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและทะนุถนอม
- 9) ทำให้ผู้ร่วมงานเกิดความรู้สึกว่าเขาเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร

แนวคิด ทฤษฎี การบริหารองค์กรดังกล่าว ได้ถูกนำมาปรับใช้ในการบริหารงานหน่วยงานต่าง ๆ ทุกระดับ เพื่อพัฒนาคุณภาพและสัมฤทธิ์ของงานตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์กรเหล่านั้น ประสิทธิผลของงานจะได้ผลดีระดับใด ย่อมขึ้นอยู่กับการปฏิบัติของบุคคลในองค์กร ภายใต้การกำกับดูแลของผู้บริหารองค์กร ผู้บริหารองค์กรจึงเป็นตัวจักรที่สำคัญที่สุดในการขับเคลื่อนการปฏิบัติ

3. การพัฒนาองค์กร (Organization Development) หรือ OD

การพัฒนาองค์กร เป็นวิชาที่ว่าด้วยการบริหารทางด้านพฤติกรรมศาสตร์ ที่ให้ความสำคัญยิ่งกว่าของบริการ มนุษย์เป็นผู้สร้างสรรค์ให้เกิดสิ่งใหม่และในขณะเดียวกันก็อาจเป็นผู้ทำลาย หากมนุษย์ไม่ได้รับการเอาใจใส่ดูแลหลังมื้ออาหารเท่าที่ควรดังนั้นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์ให้เป็นที่ไปในทางที่ดีและเอื้อประโยชน์แก่องค์กรจึงเป็นสิ่งที่ผู้บริหารพึงกระทำ ในเรื่องของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์นั้นนักพฤติกรรมศาสตร์เชื่อว่าถ้าสามารถเปลี่ยนแปลงของการพฤติกรรมของมนุษย์นั้นนักพฤติกรรมเชื่อว่าถ้าสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์แต่ละคนในองค์กรได้ก็จะสามารถเปลี่ยนแปลงองค์กรได้ในที่สุด การพัฒนาองค์กรจึงเน้นการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นกว่าเดิม และสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคข้อมูลข่าวสาร

3.1 ความหมายของการพัฒนาองค์กร ในปัจจุบันนักวิชาการหลายท่านได้แสดงความคิดเห็นอธิบายความหมายของการพัฒนาองค์กรแตกต่างกันตามจุดเน้นของแต่ละคน สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2539 : 14-16) ได้เสนอแนวคิดการอธิบายความหมายของการพัฒนาองค์กรไว้หลายท่าน เช่น

ริชาร์ด เบคฮาร์ด (Richard Beckhard) นักวิทยาศาสตร์ด้านการพัฒนาองค์กรที่มีชื่อเสียงมากคนหนึ่งของสหรัฐอเมริกา ได้ให้ความหมายว่า การพัฒนาองค์กร คือความพยายามในการเปลี่ยนแปลงอย่างมีแผนที่มีมุ่งเปลี่ยนแปลงองค์กรทั้งระบบ และเริ่มดำเนินการจากผู้บริหารระดับสูงลงมา เพื่อเพิ่มพูนประสิทธิผลและความเจริญเติบโตให้กับองค์กร

อรุณ ริกขรรณ ผู้ซึ่งมีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับทางด้านการพัฒนาองค์กรของไทยให้ความเห็นว่า ความหมายของการพัฒนาองค์กรมีหลายแนวด้วยกัน แนวหนึ่งการพัฒนาองค์กรหมายถึงการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เป็นเครื่องมือในการศึกษาองค์กร เพื่อมุ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านความเชื่อ ทศนคติ ค่านิยม และ โครงสร้างในอันที่จะให้องค์กรสามารถปรับตัวให้เข้ากับวิทยาการใหม่ ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว

มณูญ วงศ์นารี ได้สรุปความหมายของการพัฒนาองค์กรไว้ว่า เป็นแนวคิดหรือความพยายามในการเปลี่ยนแปลงอย่างมีแผน เปลี่ยนในระบบทุกระบบที่ประกอบขึ้นเป็นองค์กร โดยอาศัยผลงานของความรู้ที่ได้รับมาจากศาสตร์ทางด้านพฤติกรรม เข้ามาสอดคล้องอย่างมีแผนในระบบและกระบวนการต่างๆ ขององค์กร เพื่อดำรงไว้ซึ่งดุลยภาพของทุกระบบ เพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพประสิทธิผลตลอดจนความเจริญเติบโต และความสามารถในการปรับตัวขององค์กรให้เข้ากับสภาพแวดล้อมภายนอกที่เปลี่ยนแปลงไป

จากความหมายของการพัฒนาองค์กรที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้นำเสนอไว้ดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่า การพัฒนาองค์กร หมายถึง ความพยายามอย่างต่อเนื่องและมีแผนที่จะเปลี่ยนแปลงปรับปรุงและพัฒนาองค์กรทั้งระบบ โดยได้รับความร่วมมือและเห็นชอบจากผู้บริหารระดับสูงลงมา เพื่อมุ่งเน้นเพิ่มพูนประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์กร และปรับให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงภายนอกทั้งด้านวิชาการใหม่ ๆ เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง โดยผ่านกระบวนการสั่งสอนแทรก และใช้ความรู้ทางพฤติกรรมศาสตร์ มาช่วยในการเปลี่ยนแปลง

3.2 วัตถุประสงค์ของการพัฒนาองค์กร มี 3 ประการ คือ

3.2.1 เพื่อปรับปรุงเปลี่ยนแปลงองค์กรให้ทันสมัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมภายนอกองค์กร ซึ่งในปัจจุบันนี้ข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทสำคัญยิ่งในการบริหาร สถานศึกษาส่วนใหญ่มีคอมพิวเตอร์ใช้ มีระบบสารสนเทศเพื่อการบริการ รวมทั้งมีเครื่องมืออำนวยความสะดวกนานาชนิด ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำในการเปลี่ยนแปลง จะต้องพร้อมที่จะปรับเปลี่ยนความคิด และชี้ให้ผู้ร่วมงานได้เข้าใจธรรมชาติ ของการเปลี่ยนแปลง พร้อมทั้งจะทุ่มเทพลังความรู้ความสามารถที่มีอยู่ไปกับการเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ

3.2.2 เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนบรรยากาศเปิดเผยและร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในองค์กร โดยบุคลากรทุกฝ่าย ต้องเข้าใจตรงกันว่า องค์กรทุกองค์กรมีปัญหา ทั้งนี้เพราะองค์กรประกอบด้วยคนตั้งแต่สองคนขึ้นไป มาทำงานร่วมกัน เพื่อวัตถุประสงค์เดียวกัน คนแต่ละคนจะมี ความเชื่อ เจตคติ ค่านิยม อารมณ์ ความรู้สึก ความคิด ความต้องการ ไม่เหมือนกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีหลายคนมาทำงานร่วมกัน ย่อมมีความหลากหลายในทุกๆด้านที่กล่าวมาทำให้เกิดปัญหาขึ้นมากมายหน้าที่ของผู้บริหารก็ต้องพยายามให้ทุกฝ่ายหันหน้าเข้ามาปรึกษาหารือ เพื่อให้ทราบว่าจะอะไรคือปัญหา ควรเน้นว่าอะไรคือปัญหา จะทำให้บุคลากรทุกฝ่ายในองค์กรหันมาร่วมมือกันแก้ปัญหา ทำให้ปัญหาในองค์กรลดน้อยลง

3.2.3 เพื่อให้องค์กรมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และมีความสมบูรณ์ เป้าหมายที่สำคัญขององค์กรคือ ความต้องการให้องค์กรมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และมีสุขภาพสมบูรณ์ ประสิทธิภาพขององค์กรจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อองค์กรใช้ทรัพยากรทางการบริหารน้อย แต่ได้ผลงานมาก ส่วนประสิทธิผลขององค์กรนั้นขึ้นอยู่กับความสามารถขององค์กรในการที่จะดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และการที่องค์กรจะมีสุขภาพสมบูรณ์นั้น องค์กรต้องสามารถหลอมวัตถุประสงค์ส่วนตัวของบุคลากรแต่ละคน ให้เข้ากับวัตถุประสงค์ขององค์กรให้ได้ องค์กรมีความสามารถในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น และคนที่อยู่ในองค์กรต้องเจริญเติบโตก้าวหน้า

3.3 ขั้นตอนการพัฒนาองค์กร การพัฒนาองค์กรนั้นมีจุดมุ่งหมาย เพื่อการปรับปรุงประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์กร ให้ดีขึ้นกว่าเดิม กระบวนการในการพัฒนามีดังนี้

3.3.1 การรวบรวมข้อมูล คือการรวบรวมสภาพปัญหาที่เป็นอยู่เพื่อจะใดตรวจวินิจฉัยปัญหา กำหนดยุทธศาสตร์ ใส่สิ่งสอดแทรกที่เหมาะสม การรวบรวมข้อมูลมี 3 วิธีคือ การสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์ที่ละคนหรือกลุ่ม และการใช้แบบสอบถามหรือเครื่องมือสำรวจอื่น ๆ

3.3.2 การตรวจวินิจฉัยปัญหา ขั้นตอนนี้มีความสำคัญมาก เพราะต้องใช้วิจยารณญาณตรรกวิจยารณ และประสบการณ์มาประสานกัน เพื่อให้การตรวจวินิจฉัยปัญหานั้นถูกต้องตามสภาพจริง การตรวจวินิจฉัยปัญหาจะทำอยู่หลายครั้งครบเท่าที่องค์กรมีอยู่ แนวทางการตรวจวินิจฉัยปัญหาเริ่มจาก

1) การนำข้อมูลจากแบบสอบถามมาวิเคราะห์โดยใช้เครื่องมือทางสถิติ แล้วนำมาสรุปว่าพฤติกรรมขององค์กรในแต่ละด้านเป็นอย่างไร รวบรวมว่าพฤติกรรมอะไรที่เป็นอุปสรรคต่อ การปฏิบัติแล้วนำมาวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา

2) การกำหนดเป้าหมาย เมื่อรู้สาเหตุของปัญหาสิ่งที่จะได้ต่อไปคือการหาแนวทางแก้ปัญหาคือ เป็นการกำหนดเป้าหมายการเปลี่ยนแปลงอย่างกว้าง ๆ ว่า จะทำอะไร อย่างไร

3) การวิเคราะห์แรงดัน แรงดึง ที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงด้วยความเชื่อที่ว่าผลการเปลี่ยนแปลงย่อมเกิดขึ้น ทั้งในกลุ่มที่ได้ประโยชน์และกลุ่มที่เสียประโยชน์

แรงดัน คือ แรงสนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลง หรือเป็นฝ่ายที่จะได้รับประโยชน์ถ้ามีการเปลี่ยนแปลง

แรงดึง คือ แรงต้านไม่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือเป็นฝ่ายที่เสียประโยชน์ถ้าเกิดการเปลี่ยนแปลง

หลักการของแรงดัน – แรงดึง คือแรงดันมีน้ำหนักมากกว่า จึงจะทำให้การพัฒนาองค์กรดำเนินไปได้

3.3.3 กำหนดยุทธวิธี หรือการกำหนดสิ่งสอดแทรกหรือเลือกใส่สิ่งสอดแทรก อันถือเป็นเครื่องมือพัฒนาองค์กร ซึ่งคาดว่าจะจะทำให้ปัญหาที่เกิดขึ้นเปลี่ยนแปลงไปตามแผนที่วางไว้สิ่งสอดแทรกมีอยู่หลายรูปแบบ มีข้อดีข้อเสีย แตกต่างกันไป การเลือกใช้ขึ้นอยู่กับกาลและคำนิยมขององค์กร เพราะปัญหาและเป้าหมายขององค์กรแต่ละแห่งแตกต่างกัน การกำหนดยุทธวิธีนี้ต้องกำหนดไว้ในแม่แบบของการพัฒนาองค์กร จะทำอะไรบ้าง เมื่อใด ที่ไหน กับใคร ตลอดเวลา ต้องมีการประเมินผลเพื่อให้แน่ใจว่ายุทธวิธีที่ใช้นั้นถูกต้องเหมาะสมที่จะนำมาใช้แก้ปัญหขององค์กร

3.3.4 การประเมินผล คือ การประเมินผลให้ทราบถึงประสิทธิผลตามเป้าหมาย ซึ่งเน้นผลที่จะได้รับเมื่อเทียบกับการลงทุนรวมทั้งความรวดเร็ว ประหยัด และผลพลอยได้ อันจะ

ช่วยให้ได้ข้อมูลที่เกิดใหม่ซึ่งเป็นเครื่องมือในการปรับปรุงแผนและการปฏิบัติตามแผนต่อไป
วิธีการประเมินผลมีหลายวิธี จะใช้วิธีใดวิธีหนึ่งหรือหลายวิธีก็ได้ ขึ้นอยู่กับเวลาและทรัพยากรที่มี
อยู่ เช่น การสัมภาษณ์รายบุคคลและเป็นกลุ่ม การใช้แบบสอบถาม การสำรวจปัญหา การหาข้อมูลที่
เกิดขึ้น และการสังเกตการณ์โดยการฟัง การดู เป็นต้น

4. แนวทางการบริหารเพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียน

การจัดการศึกษาทุกระดับ มีเป้าหมายเพื่อให้เกิดคุณภาพทั้งด้านผลผลิตและกระบวนการ
การจัดการ ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยหลายด้าน โรงเรียน เป็นองค์กรสำคัญที่ต้องร่วมกันพัฒนา
หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ให้ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและชุมชน การพัฒนา
โรงเรียนจะบรรลุตามเป้าหมาย ปัจจัยต่าง ๆ ต้องผนึกกำลังเป็นหนึ่งเดียว ประสานสัมพันธ์ให้มีพลัง
ผลักดันให้เกิดการปฏิบัติ ผู้บริหาร โรงเรียนต้องเป็นผู้นำและประสานความร่วมมือจากทุกฝ่าย เช่น
ชุมชน องค์กร เอกชน องค์กรปกครองท้องถิ่น สถาบันศาสนา และสถานประกอบการต่าง ๆ
เป็นต้น

การพัฒนาโรงเรียนให้มีคุณภาพเริ่มต้นจากโรงเรียน ยุทธศาสตร์ที่สำคัญคือ การใช้
โรงเรียนเป็นฐานในการบริหารจัดการ โดยคำนึงถึงภาวะผู้นำทางการเรียนรู้ ระบบบริหารจัดการ
การคาดหวังผลสำเร็จ การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อม และการมีส่วนร่วม การประสานพลัง
ของปัจจัยต่าง ๆ ต้องเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งกรมวิชาการ (2543 : 1-3) ได้กล่าวถึงปัจจัยในการ
พัฒนาโรงเรียนให้มีคุณภาพไว้หลายประการคือ

4.1 ผู้บริหาร โรงเรียน ต้องมีความเป็นผู้นำ มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีบุคลิกภาพ
ประชาธิปไตยใช้หลักเหตุผลในการบริหารงาน มีจิตสำนึกในความมุ่งมั่น ใจกว้าง เปิดโอกาสให้
ผู้ร่วมงานมีเสรีภาพในการคิด จริงจังในการปฏิบัติเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนรู้ให้เกิดผล
ตามเป้าหมายของการจัดการศึกษา มีศักยภาพในการจัดระบบคุณธรรม

4.2 ครูผู้สอน ควรมีบุคลิกภาพประชาธิปไตย เปิดโอกาสให้ผู้เรียนให้ผู้เรียนมี
เสรีภาพในการคิด มีความรู้ความเข้าใจในการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ เข้าใจหลักสูตรและ
แนวการจัดการเรียนการสอน ใช้กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาความรู้ สร้างผลงานในการปรับปรุง
คุณภาพ การเรียนรู้ มีศักยภาพ ในการจัดการเรียนการสอนและ การวัดผลประเมินผลที่ยึดหลักของ
ความแตกต่างระหว่างบุคคล สร้างผลงานควบคู่ไปกับคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียน และเป็น
บุคคลแห่งการเรียนรู้

4.3 ระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพของโรงเรียน โดยกำหนดแผนยุทธศาสตร์
การพัฒนาโรงเรียน กำหนดแนวทางแก้ปัญหา การพัฒนาการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับ
จุดประสงค์หลักสูตรที่มีการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับท้องถิ่น มีการพัฒนาเป็นองค์กรแห่ง

การเรียนรู้ พัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศให้มีประสิทธิภาพและมีระบบกำกับติดตาม ตรวจสอบ ทบทวน ประเมินผลและรายงาน

4.4 การมีส่วนร่วมของชุมชน ชุมชนต้องมีส่วนร่วมสนับสนุนในการพัฒนา คณะกรรมการสถานศึกษา ต้องประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิหลาย ๆ ด้านในท้องถิ่น ผู้ปกครองเรา ส่วนร่วมสนับสนุนกิจกรรมด้านต่าง ๆ ของ โรงเรียน

4.5 องค์กรท้องถิ่นหรือสถาบันต่าง ๆ ในชุมชนมีส่วนร่วมในการเป็นที่ปรึกษาแก่ ผู้บริหารและครู มีส่วนสนับสนุนช่วยเหลือการดำเนินงานส่วนรวม ตลอดจนเป็นแหล่งวิทยาการ การเรียนรู้

4.6 ศึกษาวิเคราะห์และนักวิชาการในท้องถิ่น ต้องมีศักยภาพในการนิเทศ มีการนิเทศ ให้คำปรึกษาอย่างเนื่อง มีเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการระหว่างโรงเรียน จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพหรือคุณภาพการดำเนินงานขององค์กร สามารถสรุปเป็นภาพรวมได้ว่า คุณภาพการดำเนินงานขององค์กรจะประสบผลสำเร็จตาม วัตถุประสงค์เพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับผู้นำหรือผู้บริหารองค์กร ที่จะใช้เทคนิควิธีการทางการบริหาร ต่าง ๆ มาใช้ให้เกิดผล โดยดำเนินการใช้ภาวะผู้นำให้เกิดกระบวนการการทำงานอย่างเป็นระบบ มี การกำกับ ติดตามงาน ตรวจสอบ ทบทวน และประเมินผลการปฏิบัติ ว่าเป็นที่พึงพอใจเพียงใด เพื่อ ข้อมูลย้อนกลับในการพิจารณาปรับปรุงกระบวนการบริหารให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

5. การประเมินประสิทธิภาพขององค์กร : โรงเรียน

การประเมินประสิทธิภาพขององค์กร หรือการประเมินคุณภาพของโรงเรียนมีความสำคัญยิ่งต่อกระบวนการบริหาร เนื่องจากเป็นกระบวนการที่สะท้อนภาพการดำเนินงาน เพื่อเทียบกับวัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย ว่าผลของการบริหารงานสามารถบรรลุผลที่ คาดหวังหรือไม่ เพียงใด กมลวรรณ ชัยวานิชศิริ (2536 : 33-35) ได้แยกแนวทางการประเมินไว้ 3 ลักษณะคือ

5.1 การประเมินประสิทธิภาพในแง่ของเป้าหมาย เป็นการพิจารณาว่าองค์กรจะมี ประสิทธิภาพหรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับผลที่ได้รับว่าบรรลุเป้าหมายขององค์กรหรือไม่ เป็นการ ใช้เป้าหมายขององค์กรเป็นเกณฑ์ ซึ่งเป็นการใช้หลักเกณฑ์อันใดอันหนึ่งในการประเมิน เช่น วัดจาก ความสามารถในการผลิตวัดจากผลกำไร เป็นต้น

5.2 การประเมินประสิทธิภาพในแง่ของระบบ ทรัพยากร เป็นการประเมินโดย พิจารณาความสามารถขององค์กร ในการแสวงหาผลประโยชน์จากสภาพแวดล้อม เพื่อให้ได้มา ซึ่งทรัพยากรที่ต้องการอันจะทำให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร เป็นการเน้นที่ปัจจัยตัวป้อนเข้า มากกว่าผลผลิต

5.3 การประเมินประสิทธิภาพโดยใช้เกณฑ์ เป็นการวิเคราะห์ประสิทธิภาพขององค์กร โดยใช้เกณฑ์หลายอย่าง ซึ่งพิจารณาจากตัวแปรหลักที่อาจมีผลต่อความสำเร็จขององค์กร และพยายามแสดงให้เห็นว่าตัวแปรต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กัน

จากแนวทางการประเมินประสิทธิภาพขององค์กรดังกล่าว สามารถนำมาปรับใช้กับการประเมินคุณภาพการดำเนินงานของโรงเรียนได้ โดยแนวทางที่เหมาะสมที่สุดคือ ประยุกต์การประเมินโดยใช้หลายเกณฑ์ เนื่องจากองค์ประกอบในการดำเนินงานของโรงเรียนให้มีคุณภาพดีหรือไม่ดี มีปัจจัยประกอบหลายด้าน การประเมินคุณภาพโดยรวมจึงควรใช้เกณฑ์ด้านต่าง ๆ เป็นตัวชี้วัด เพื่อจะได้ทราบผลที่ชัดเจนว่า ผลการดำเนินงานของโรงเรียนที่มีคุณภาพเป็นที่พึงพอใจนั้น เกิดจากตัวชี้วัดใดเป็นสำคัญ และตัวชี้วัดใดที่ต้องพัฒนาต่อไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการะบวนการดำเนินงานจัดการเรียนร่วม ส่วนใหญ่จะเป็นการศึกษาทัศนคติของบุคลากรที่เกี่ยวข้องระดับต่างๆ การศึกษาความพร้อมในการจัดการเรียนร่วม การพัฒนาบุคลากร นโยบาย การเตรียมการ การบริหาร โครงการ และความร่วมมือของบุคลากรต่าง ๆ ซึ่งมีส่วนสัมพันธ์กัน ดังนี้

อรนุช หลินประเสริฐ และคนอื่น ๆ (2520 : 51) ได้ศึกษาเจตคติของผู้ปกครองเด็กที่มีความบกพร่องทางด้านร่างกายและสติปัญญา พบว่าผู้ปกครองมีความเชื่อว่าเด็กที่มีความบกพร่องทางด้านร่างกายและสติปัญญา เป็นผู้ที่มีความสามารถ มีความอดทน เป็นคนที่ไม่น่ากลัว แต่เป็นบุคคลที่น่าสนใจ เพราะเขาชอบการแสดงออก ชอบสนุก เชื่อฟังพ่อแม่ เชื่อว่าความบกพร่องทางร่างกายเป็นสภาพที่น่าเศร้าใจ เป็นบุคคลที่น่าสงสาร ต้องการการยอมรับ ต้องการฟัง ควรสอนให้เขาสามารถช่วยตนเองได้ สภาพความบกพร่องเป็นเรื่องที่ไม่น่าละอาย บุคคลเหล่านี้ควรดำรงชีวิตในสังคมร่วมกับคนปกติ ไม่ควรแยกเขาออกจากสังคมของคนปกติ ความบกพร่องทางร่างกายสามารถรักษาให้หายได้โดยแพทย์แผนปัจจุบัน นอกจากนี้ยังเห็นว่ารัฐควรจัดการศึกษาให้แก่เด็กประเภทนี้ให้ทั่วถึง ควรให้เด็กเข้าเรียนเมื่ออายุยังน้อย ควรฝึกอาชีพสำหรับเด็กเหล่านี้ด้วย และเห็นด้วยที่จะส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนพิเศษแต่ไม่แน่ใจที่จะส่งเด็กเข้าเรียนร่วมกับเด็กปกติ

กรมสามัญศึกษา (2524 : 73) ได้ศึกษาสถานภาพการจัดการศึกษาพิเศษ และการศึกษาสงเคราะห์ในประเทศไทย ผลการศึกษาปัญหาของโรงเรียนการศึกษาพิเศษส่วนใหญ่เป็นด้านการเรียนการสอนและงบประมาณ หลักสูตรสามัญใช้้อย่างไม่เหมาะสม ขาดการฝึกวิชาชีพ

และโรงเรียนชาดครูที่มีความรู้ความชำนาญ และทัศนคติที่ดีต่องานการศึกษาพิเศษและขาดอุปสรรค การสอนด้านต่าง ๆ

ศรียา นิยมธรรม และคนอื่นๆ (2526 : 73) ได้ประเมินผลโครงการการศึกษาพิเศษ ตามโครงการพัฒนาศึกษาอาเขียนระยะครึ่งโครงการ เมื่อปี พ.ศ. 2526 เพื่อศึกษาผลกระทบของ โครงการในด้านความก้าวหน้าของการดำเนินงาน ปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินงาน สาเหตุ ของอุปสรรคและขัดข้องในการดำเนิน และข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงาน พบว่า การดำเนินงาน ด้านการศึกษาพิเศษตามโครงการพัฒนาศึกษาอาเขียน ได้ช่วยในด้านการพัฒนาบุคลากรให้ดำเนิน ไปอย่างกว้างขวางและทั่วถึง อย่างไรก็ตามการพัฒนาความรู้ของครูอาจารย์ในโรงเรียนการศึกษา พิเศษก็ยังเป็นสิ่งจำเป็นและเป็นสิ่งที่ต้องการในด้านการผลิตบุคลากรที่มีความชำนาญพิเศษเช่น ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขา และนักการศึกษาในปัจจุบันยังไม่เป็นการเพียงพอ ทั้งในด้านปริมาณและ คุณภาพ บุคลากรควรจะได้รับ การสนับสนุนในการศึกษาต่อทั้งในและประประเทศ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2529 : 48) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาแนวโน้มนแห่งความเป็นไปได้ของโครงการจัดการเรียนร่วมในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ผลการวิจัยพบว่า ทัศนคติของผู้บริหาร โรงเรียนต่อการจัดการเรียนร่วมเป็นไปในทางบวก ถ้าได้รับการสนับสนุนก็พร้อมที่จะดำเนินการ ได้ ผู้บริหารโรงเรียนมีความรู้สึกเมตตา สงสาร และให้ความช่วยเหลือเด็กพิการทุกครั้งเมื่อมี โอกาส ถ้าจะให้จัดการเรียนร่วมจะเลือกจัดการเรียนร่วมให้แก่เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน เป็นอันดับแรก สำหรับองค์ประกอบในการจัดการเรียนร่วมที่สำคัญได้แก่ การที่ผู้บริหาร โรงเรียน ได้ทราบนโยบาย และวิธีดำเนินการโครงการ ส่วนการจัดอันดับความสำคัญของปัญหา ผู้บริหาร โรงเรียนมีความเห็นว่าปัญหาด้านบุคลากรเป็นปัญหาที่สำคัญที่สุด สำหรับครูผู้สอน พบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่มีทัศนคติ และความคิดเห็นสอดคล้องกันจากทุกภูมิภาคของประเทศ คือ มีความเต็มใจสอนเด็กพิการ และรู้สึกเมตตาสงสาร พร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือ

ทองคำ ผดุงสุข (2531 : 73) ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินที่เรียนร่วมกับเด็กปกติ พบว่า ตัวแปรสำคัญที่เป็นตัว พยากรณ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน คือ ทัศนคติของครู ผู้สอน ระดับ สติปัญญาของเด็ก ทัศนคติของผู้ปกครอง ระยะเวลาการสูญเสียการได้ยินของเด็ก

นิตยา นิลอุหา (2534 : บทคัดย่อ) ศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในการเรียนร่วมของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน พบว่า มีความ สอดคล้องกับ ทองคำ ผดุงสุข คือ พบว่าทัศนคติของผู้บริหาร ครูผู้สอน ทัศนคติของเด็กปกติ และ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนั้น มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

นันทิยา ชัยนิคม (2535 : 87) ได้ประเมินโรงเรียนตัวอย่างการจัดการเรียนร่วมระหว่าง เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา กับเด็กปกติ ในจังหวัด มหาสารคาม พบว่าโรงเรียนในกลุ่มทดลองสามารถดำเนินการตามโครงการ คือ ด้านการเรียนการสอน ความพร้อมของโรงเรียน ความร่วมมือและสนับสนุนจากชุมชนและผู้ปกครอง การดำเนินงานตามแผนปฏิบัติงานการพัฒนาบุคลากร และ โอกาสในการเรียนร่วมกับเด็กปกติเป็นไปตามที่เกณฑ์กำหนด เพราะโรงเรียนในโครงการค่อนข้างจะมีความพร้อมในด้านอาคารสถานที่ และบุคลากร ทำให้การดำเนินการตามโครงการเรียนร่วมประสบผลสำเร็จ

สุกัญญา ขำเพชร (2538 : บทคัดย่อ) ศึกษาเกี่ยวกับความพร้อมและความพร้อมต้องการในการจัดการเรียนร่วมระหว่างเด็กที่มีความต้องการพิเศษกับเด็กปกติในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานครมีความเห็นสอดคล้องกันว่าควรจัดการเรียนร่วมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษทางด้านสติปัญญาเป็นอันดับแรก และควรจัดการเรียนร่วมประเภทจัดชั้นพิเศษในโรงเรียนปกติ เรียนร่วมเป็นบางเวลา เป็นอันดับแรกสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

สายสวาท อรรถมานะ (สมพร หวานเสริม, 2543 ; 43 อ้างจาก สายสวาท อรรถมานะ, 2539) ได้ศึกษาข้อสรุปของโครงการเรียนร่วม นักเรียนตาบอดของมูลนิธิธรรมิกชนเพื่อคนตาบอดจังหวัดขอนแก่น ได้สรุปว่า ก่อนเริ่มโครงการเรียนร่วมที่โรงเรียนใด ๆ ควรดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ควรฝึกอบรมครูผู้สอนเกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่องทุกระดับ
2. ควรจัดหาและบริการวัสดุ อุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอนให้แก่โรงเรียนในโครงการอย่างเพียงพอทุกภาคเรียน และทุกกลุ่มประสบการณ์ด้วย
3. ควรจัดสรรงบประมาณให้แก่โรงเรียนในโครงการอย่างเพียงพอและต่อเนื่องทุกปี
4. ควรเร่งให้ขวัญและกำลังใจครูสอนเด็กพิการเรียนร่วมในทุกรูปแบบเพราะทุกคนต้องทำงานหนัก มีความเสียสละและมีความอดทนสูงกว่าครูผู้สอนในโรงเรียนทั่วไปมาก
5. ต้องได้รับความร่วมมือและสนับสนุนจากผู้บริหาร โรงเรียน ศึกษาธิการอำเภอ ศึกษาธิการจังหวัด และสามัญศึกษาจังหวัด

นิมิต ทูรานุกาพ (2540 : 73-76) ได้ประเมินโครงการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการเรียนร่วมกับเด็กปกติ ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ โดยสอบถามความคิดเห็นของผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด ศึกษาพิเศษสำนักงานการ

ประถมศึกษาจังหวัด ผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอน พบว่า ในด้านการวางแผน โครงการมีความเหมาะสมสอดคล้องกับนโยบายของรัฐและความต้องการของสังคมปัจจุบันด้านการจัดโครงสร้างการบริหาร โครงการ มีความเหมาะสมปานกลาง โดยพิจารณาจากความชัดเจนการกำหนดขอบข่ายหน้าที่และความเหมาะสมของบุคลากรผู้รับผิดชอบในหน่วยงาน ด้านการจัดบุคลากรประจำโครงการ พิจารณาจากคำสั่งแต่งตั้งผู้รับผิดชอบ ความรู้ ความเข้าใจของผู้บริหาร เจตคติของครูการศึกษาพิเศษและ โอกาสในการเข้าเพิ่มพูนความรู้ของบุคลากรมีความเหมาะสมปานกลาง ในด้านการอำนวยความสะดวกตามสายการบังคับบัญชา เป็นขั้นตอน สะดวกต่อการปฏิบัติ สอดคล้องกับปฏิทินปฏิบัติงานตามสภาพปัญหาและความต้องการมีความเหมาะสมปานกลาง ด้านการประสานงานความร่วมมือของบุคลากรที่เกี่ยวข้องเหมาะสมปานกลาง

ผลการศึกษาในด้านกระบวนการคัดแยกเด็ก ด้านการจัดโปรแกรมเสริมหรือกิจกรรมพิเศษ ซึ่งพิจารณาจากการศึกษาในด้านกระบวนการคัดแยกเด็ก ด้านการจัด โปรแกรมเสริมหรือกิจกรรมพิเศษ ซึ่งพิจารณาจากการใช้แผนการศึกษาเฉพาะบุคคล การสำรวจความพร้อมของเด็ก การปรับแผนการสอน การทำเพิ่มข้อมูลส่วนตัวเด็ก และการจัดกิจกรรมให้เสริมทางบวก ตลอดจน การประสานงานผู้ปกครอง และผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน มีความเหมาะสมปานกลาง สำหรับความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดการศึกษาพิเศษสำหรับเด็กพิการ เรียนร่วมกับเด็กปกติไม่แตกต่างกัน

สมบูรณ์ อาศิริพจน์ (2542 : บทคัดย่อ) ทำการศึกษาเกี่ยวกับการเปรียบเทียบเจตคติของผู้บริหาร และครูในโรงเรียนโครงการเรียนร่วม ที่มีผลต่อความสามารถในการเรียนและการปรับตัวของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาใน โรงเรียนกรุงเทพมหานคร พบว่า เจตคติของผู้บริหารและครูที่ทำการสอน และครูที่ไม่ทำการสอนนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในโรงเรียน โครงการเรียนร่วมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยผู้บริหารมีเจตคติในทางบวกต่อความสามารถในการเรียนและการปรับตัวของนักเรียนสูงกว่าครูที่ทำการสอน และครูที่ไม่ทำการสอนนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ครูที่มีวุฒิทางการศึกษาพิเศษ มีเจตคติในทางบวกสูงกว่าครูที่ไม่มีวุฒิมีวุฒิทางการศึกษาพิเศษ และครูที่มีประสบการณ์ในการเข้าร่วม โครงการเรียนร่วม 5 ปี ขึ้นไปมีเจตคติในทางบวกสูงกว่าครูที่มีประสบการณ์ในการเข้าร่วม โครงการเรียนร่วม 5 ปี

เบญญา ชลธารันนธ์ (2548 : 72-79) ได้ประเมินระดับปฏิบัติงานตาม โครงสร้างสร้างสีทของโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม 390 โรงเรียน ในการสังเคราะห์งานด้านการจัดการเรียนร่วมสู่ภาคปฏิบัติ เพื่อนำสู่ นโยบายการจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพ สำหรับเด็กและเยาวชนพิการ พบว่า

1. ด้านนักเรียน (S) ส่วนใหญ่มีการจัดการจัดเตรียมความพร้อมสำหรับนักเรียนพิการและนักเรียนปกติ เช่นการประสานงานทางการแพทย์ การฝึกทักษะทำความคุ้นเคยกับสภาพแวดล้อมและการเคลื่อนไหวการสื่อสาร การสังคม และการช่วยเหลือตนเอง สำหรับนักเรียนปกติการประชุมทำความเข้าใจ จัดกิจกรรมการสอนร่วมกัน จัดปายนิเทศ และสอดแทรกในขณะทำการสอนเป็นต้น

2. ด้านสภาพแวดล้อม (E) ส่วนใหญ่ดำเนินการปรับสภาพแวดล้อมทางกายภาพทั้งในและนอกอาคาร เช่น ปูกระเบื้องทาสี ปูเสื่อ บริการน้ำเย็น ปรับแสงสว่างทางขึ้นลง มุ้งลวด สนามเด็กเล่น ห้องน้ำ แหล่งเรียนรู้ สื่อ อุปกรณ์ ของเล่น ห้องเสริมวิชาการ ห้องเรียน การศึกษาพิเศษ เพื่อเอื้ออำนวยความสะดวกและเพื่อความสวยงาม

3. ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน (A) ส่วนใหญ่ยังไม่มีการทำหลักสูตรเฉพาะแต่มีการปรับวิธีการสอนให้สอดคล้องกับนักเรียนพิการที่เรียนร่วมแต่บุคคลปรับยืดหยุ่นหลักสูตรความยากง่ายให้เหมาะสมกับนักเรียน มีการจัดทำหลักสูตรเพิ่มเติม เน้นทักษะการช่วยเหลือตนเอง เช่น การแต่งกาย การจับถ้ำย การรับประทานอาหาร การใช้อุปกรณ์ของเล่น การพัฒนากล้ามเนื้อ การทำความคุ้นเคยกับสภาพแวดล้อม การเคลื่อนไหวและการอ่านเขียนอักษรเบรลล์เป็นต้น มีการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) และแผนการสอนเฉพาะบุคคล (IIP) เก็บข้อมูลเทคนิควิธีสอนที่เหมาะสม จัดกิจกรรมนอกห้องและในชุมชน รายงานความก้าวหน้า การประกันคุณภาพ และการจัดตารางบริการเสริมให้โรงเรียนส่วนใหญ่ปฏิบัติ

4. ด้านเครื่องมือ (T) มีการจัดทำนโยบาย แผน โครงการ ระบบบริการ จัดเงินจัดสรรงบประมาณ เฉพาะบุคคลในโรงเรียนมีส่วนร่วม จัดสภาพแวดล้อมให้มีขีดจำกัดน้อยที่สุด จัดสื่อสำหรับนักเรียนพิการ เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก สามารถดำเนินการได้ระดับมาก รวมทั้งการพัฒนาบุคลากร โดยอบรม ศึกษาดูงาน ฝึกทักษะเฉพาะด้าน ฝึกกิจกรรมบำบัดและจัดหาบุคลากรช่วยเหลือ เป็นต้น

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าว สรุปได้ว่า การดำเนินการจัดการการเรียนร่วมนั้น โรงเรียนต้องมีการเตรียมความพร้อม กำหนดวิสัยทัศน์ นโยบาย แผนงาน โครงการ จัดเงินจัดระบบการดำเนินงานให้ครอบคลุมภารกิจ ปรับทัศนคติของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ทั้งในและนอกโรงเรียนปรับหลักสูตรวิธีเสนอ การวัดผล การบริหารจัดการและการประสานงานในการจัดการกับบุคลากรนอกโรงเรียน การดำเนินการดังกล่าวจะเน้นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้การจัดการเรียนร่วระหว่างเด็กที่มีความต้องการพิเศษกับเด็กปกติประสบผลสำเร็จ ซึ่งผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้จะเป็นแนวทางในการพัฒนาการดำเนินการจัดการเรียนร่วม และกำหนดยุทธศาสตร์การกำกับติดตามของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาต่อไป

2. งานวิจัยต่างประเทศ

วิกเคอรี (vickery. 1972 : 111-127) ได้ศึกษาและเสนอขนาดของห้องเรียนที่เหมาะสมสำหรับประเทศในภูมิภาคเอเชียไว้ว่า ควรมีเนื้อที่ไม่ต่ำกว่า 0.76 ตารางเมตรต่อนักเรียน 1 คน และอาจจะพิจารณาเพิ่มมากกว่านี้ได้ ตามลักษณะของครุภัณฑ์ และการจัดวางครุภัณฑ์เหล่านั้นในห้องเรียน

อีแวน (สหภัทร์ เจริญศ. 2540 : 21 ; อ้างอิงจาก Evan. 1981) ทำการศึกษาเจตคติของผู้ปกครองที่มีโครงการเรียนร่วมระหว่างเด็กพิเศษกับเด็กปกติในมลรัฐแคลิฟอร์เนีย สหรัฐอเมริกา และพบว่าผู้ปกครองเด็กมีความเห็นว่า โครงการเรียนร่วมเป็น โครงการเรียนร่วมเป็น โครงการที่อำนวยความสะดวกทางการศึกษาให้แก่เด็ก ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีเจตคติในทางบวกต่อเด็กพิเศษ ตัวแปรที่สำคัญที่ทำให้เจตคติของผู้ปกครองเด็กแตกต่างกัน ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง อายุ ของเด็กพิเศษ เพศของเด็กพิเศษส่วนเจตคติต่อการเรียนร่วมนั้น ผู้ปกครองส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการเรียนร่วม และเห็นว่าการจัดการศึกษาแบบนี้มีผลต่อเด็ก

แมททิวส์ (Mathews. 1984 : 9) ได้ศึกษาทัศนคติของครูต่อเด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย และปัญญา ในมลรัฐสลังงอ ประเทศมาเลเซีย ผลการศึกษาพบว่า ครูที่มีวุฒิทางการศึกษาในระดับปริญญาตรีให้การยอมรับเด็กมากกว่าครูที่ไม่มีวุฒิในระดับอื่น หากพิจารณาระหว่างเชื้อชาติแล้วพบว่าชาวมาเลเซียเชื้อสายมาเลเซียและอินเดีย ครูที่มีพื้นฐานทางการศึกษาพิเศษให้การยอมรับเด็กมากกว่าครูที่ไม่มีพื้นฐานทางการศึกษาพิเศษหากพิจารณาโดยส่วนร่วมแล้วพบว่าครูส่วนมากยังมีทัศนคติในทางลบต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษและยังมีความเห็นว่า การให้การศึกษแก่เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกายและสติปัญญานั้นควรแยกจากกันอย่างเด็ดขาดจากเด็กปกติ

ไอน์ เซลมาน (สุกัญญา ขำเพชร. 2538 ; 41 อ้างอิง Heintzelman. 1987) ได้เสนอแนะว่า เด็กที่มีปัญหาในการการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม อาจได้ประโยชน์จากการช่วยเหลือโดยการควบคุมสภาพแวดล้อมของเด็กให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เด็กบางคนอาจต้องได้รับการฝึกจากผู้ใหญ่ ให้สามารถพูดหรือแสดงท่าทางที่สามารถสื่อความคิด ความต้องการของตนได้ดีขึ้น และให้มีเทคนิควิธีการเริ่มต้น หรือเข้าหาเพื่อน ได้ดีอีกด้วย

วาร์คานี (สหภัทร์ เจริญศ. 2540 ; 21 ; อ้างอิงจาก Wardani. 1988) ได้สำรวจเจตคติของครูการศึกษาพิเศษ และการเรียนร่วม การสำรวจพบว่า ครูการศึกษาพิเศษมีเจตคติที่ดีต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ในทางบวกมากกว่าครูที่สอนเด็กปกติ ครูที่มีประสบการณ์ในการสอน ตั้งแต่ 3 ปี ขึ้น มีเจตคติในทางบวกต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษมากกว่าครูที่มีประสบการณ์ในการสอน 1-2 ปี ครูที่มีสมาชิกในครอบครัวเป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษครูชายมีเจตคติในทางบวกต่อเด็กที่มี

ความต้องการพิเศษมากกว่าครูสตรี โดยภาพรวมแล้วครูส่วนมากในเกาะบาหลีมุ่งเน้นเจตคติในทางบวกต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษและต่อการเรียนรู้ร่วมระหว่างเด็กที่มีความต้องการพิเศษและเด็กปกติ

มัลลินิกซ์ (Mulinix, 1994 : 17) ได้ศึกษาเจตคติของครูใหญ่ที่มีต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษและต่อการเรียนรู้ร่วม และพบว่าครูใหญ่ที่มีลักษณะความเป็นผู้นำแบบมีส่วนร่วม (Participatory Style) มีเจตคติในทางบวกต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษกับเด็กปกติ แต่ครูใหญ่ที่มีความเป็นผู้นำแบบผูกขาดรวมอำนาจ (Authoritarian Style) มีเจตคติในทางลบต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษและต่อการเรียนรู้ร่วมระหว่างเด็กที่มีความต้องการพิเศษกับเด็กปกติ

สมิธ และคณะ (สมพร หวานเสร์จ, 2543 : 19 ; อ้างอิงจาก Smith and otrer, 1995) ได้เสนอหลักการบริหารจัดการในชั้นเรียนร่วมให้มีประสิทธิภาพ ต้องคำนึงถึงองค์ประกอบ 7 ด้านคือ

1. ด้านจิตวิทยาสังคม (Psychosocial Management) ได้แก่ การคำนึงถึงเกี่ยวกับตัวเด็ก ตัวครูผู้สอน กลุ่มเพื่อน และครอบครัว
2. ด้านกายภาพ (Physical Management) ได้แก่ การจัดชั้นเรียน สิ่งอำนวยความสะดวก การจัดที่นั่ง และอุปกรณ์พิเศษที่ต้องใช้
3. ด้านการสอน (Instructional Management) ได้แก่การจัดการเกี่ยวกับตารางสอน การถ่ายทอดข้อมูล การจัดกิจกรรมของกลุ่ม แผนการสอน สื่อ อุปกรณ์ และการบ้าน
4. ด้านเวลา (Time Management) ได้แก่ การจัดการเกี่ยวกับเวลาที่ใช้ในการทำงาน การบริหารงาน การสอนในชั้นเรียนโดยรวม และการสอนรายบุคคล
5. ด้านกระบวนการ (Procedural Management) ได้แก่ การบริหารกฎในห้องเรียน กระบวนการในห้องเรียน และกิจวัตรที่ต้องทำทั้งโรงเรียน
6. ด้านพฤติกรรม (Behavior Management) ได้แก่การพิจารณาตรวจสอบพัฒนาการของการปรับปรุงพฤติกรรมที่ดีขึ้นหรือแย่ลง การพัฒนาการของการจัดการตนเอง (Developing Self Management) และการปรับพฤติกรรมโดยทั่วไป
7. ด้านการจัดการส่วนบุคคล (Personal Management) ได้แก่ การบริหารเกี่ยวกับผู้ช่วยในการสอน บุคคล และผู้เชี่ยวชาญอื่น ๆ ตลอดจนอาสาสมัครและผู้สนใจอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

จากงานวิจัยดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการดำเนินการดำเนินการจัดการเรียนร่วมนั้นมีองค์ประกอบสำคัญหลายอย่างที่จำเป็น เช่น การจัดเตรียมสภาพแวดล้อมด้านอาคารสถานที่ อุปกรณ์ เครื่องใช้ บุคลากร และต้องคำนึงถึงทัศนคติของผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้ปกครอง ว่ามีทัศนคติต่อการเรียนร่วมเป็นไปในทาง รวมทั้งการพัฒนาครูให้มีความพร้อมในด้านความรู้ ความเข้าใจ

กระบวนการจัดการเรียนร่วม ซึ่งมีส่วนสำคัญยิ่งต่อประสิทธิผล การจัดการเรียนร่วม ดังนั้น ผู้วิจัย จึงได้ทำการศึกษากระบวนการดำเนินงานจัดการเรียนร่วม ของโรงเรียนในสังกัด เพื่อประโยชน์ ในการดำเนินการกำหนดนโยบายแผนงาน และยุทธศาสตร์การพัฒนา กำกับติดตามงานของเขตพื้นที่การศึกษาต่อไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY